

Sari Hammar & Raili Gothóni (toim.)

JÄRJESTÖT KOTOUTUMISTA EDISTÄMÄSSÄ

*– jyvä, josta kasvatettiin lisää valmiuksia toimia
monikulttuurisessa ja -uskontoisessa ympäristössä*

Kotouttamisrahasto
Tukea kotoutumiseen

**Järjestöjen yhteiskunnallisen toiminnan vaikuttavuuden
arvioinnin kehittäminen – JYVÄ 1.1.2014–30.6.2015**

Kotouttamisrahaston rahoittaman hankkeen loppujulkaisu

**Diakonia-ammattikorkeakoulu
Helsinki 2015**

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUJA

C Katsauksia ja aineistoja 41

[C Reviews and materials 41]

Julkaisija: Diakonia-ammattikorkeakoulu

Kannen kuva: Shutterstock

Taitto: Ulriikka Lipasti

ISBN 978-952-493-246-2 (nid)

ISBN 978-952-493-247-9 (pdf)

ISSN 1455-9935

Juvenes Print Oy Tampere 2015

JÄRJESTÖJEN YHTEISKUNNALLISEN TOIMINNAN VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINNIN KEHITTÄMINEN

Tavoite

Kotouttamisrahaston rahoittaman JYVÄ-hankkeen tavoitteena on ollut edistää kaksisuuntaista kotoutumista tukemalla maahanmuuttajien osallisuutta sekä vahvistamalla järjestöjen valmiuksia toimia monikulttuurisessa ja -uskontoisessa ympäristössä.

Tekijät

JYVÄ-hanketta hallinnoi Diakonia-ammattikorkeakoulu ja sitä on toteutettu tiiviissä yhteistyössä neljän järjestön kanssa: Daisy Ladies ry, Martinus-säätiö, Moniheli ry sekä Vammaisfoorumi ry / Vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus Hilma. Hankkeessa on toiminut asiantuntijana professori Adam Dinham (Goldsmiths, University of London).

JYVÄ on tukenut kotoutumista

- edistämällä vuoropuhelua eri toimijoiden ja toimijatasojen kesken
- seuraamalla kotouttamista edistäviä toimia ja kotouttamispolitiikkaa
- osallistumalla kolmannen sektorin vaikuttavuuteen ja tehtäviin liittyvään keskusteluun
- auttamalla järjestöjä arviointi- ja kehittämistyön kautta vahvistamaan maahanmuuttajataustaisten omia yhteisöjä
- painottamalla erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien huomioimista (naiset, nuoret, vammaiset henkilöt).

JYVÄ-hankkeessa on

- toteutettu kartoitus järjestöjen yhteiskunnallisesta ja kotouttavasta toiminnasta
- kehitetty suomalaiselle toimintakentälle soveltuvaa menetelmää ja välinettä, **JYVÄ-apuri**, joka auttaa arvioimaan maahanmuuttaja- ja monikulttuurijärjestöjen yhteiskunnallista ja kotouttavaa toimintaa sekä niiden tarjoamia palveluita
- **JYVÄ-apuriin** liittyen laadittu järjestöjen toiminnan ja palveluiden laatuksiteristö
- tuettu järjestöjen valmiuksia toimia erilaisista kulttuuri- ja uskontotaustoista tulevien ihmisten kanssa ja järjestää monipuolisesti eri käyttäjäryhmät huomioon ottavaa toimintaa
- valmisteltu ja pilotoitu menetelmä- ja koulutuspakettia tukemaan järjestöjen kotouttavan toiminnan vaikuttavuuden arviointia ja kehittämistä:
 - valmista pakettia voidaan levittää erityisesti maahanmuuttajien parissa työskenteleville ja/tai uskontotaustaisille järjestöille, mutta myös muiden kansalaistoimijoiden käyttöön.

Hankkeessa kehitetty JYVÄ-apuri auttaa maahanmuuttajajärjestöjä ja maahanmuuttajien kanssa toimivia järjestöjä sekä kaikkia kansalaistoimijoita

- lisäämään yhteiskunnallista vaikuttavuuttaan
- kehittämään palveluntuottajina (esim. palveluiden arviointi sekä kulttuuri- ja uskonto-osaamisen tunnistaminen)
- kehittämään palveluitaan ja toimintaansa eri käyttäjäryhmille soveltuvaksi
- vahvistamaan kulttuurien välisen työskentelyn ja uskontodialogin valmiuksiaan.

TIIVISTELMÄ

Sari Hammar &
Raili Gothóni (toim.)

**Järjestöt kotoutumista edistämässä
– jyvä, josta kasvatettiin lisää valmiuksia
toimia monikulttuurisessa ja -uskontois-
essa ympäristössä**

Helsinki:

Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2015

113 s.

Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja
C Katsauksia ja aineistoja 41

ISBN

ISSN

978-952-493-246-2 (nid)

1455-9935

978-952-493-247-9 (pdf)

Kotouttamisrahaston rahoittaman järjestöjen yhteiskunnallisen toiminnan vaikuttavuuden arvioinnin kehittämisen -hankkeen (JYVÄ) tavoitteena oli edistää kaksisuuntaista kotoutumista tukemalla maahanmuuttajien osallisuutta sekä vahvistamalla järjestöjen ja yhteisöjen valmiuksia toimia monikulttuurisessa ja -uskontoisessa ympäristössä. Erityisenä painopistealueena oli haavoittuvassa asemassa olevien huomioiminen (naiset, nuoret, vammaiset henkilöt). Hanke toteutettiin osallistavassa yhteistyössä Diakonia-ammattikorkeakoulun sekä neljän järjestön kesken: Daisy Ladies ry, Martinus-säätiö, Moniheli ry sekä Vammaisfoorumi ry/Vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus Hilma. Asiantuntijana JYVÄssä toimi professori Adam Dinham (Goldsmiths, University of London).

JYVÄ-hankkeessa tutustuttiin kotoutumista edistäviin toimiin sekä seurattiin kotoutumispolitiikkaan liittyvää keskustelua. Eri toimijoiden ja toimijatasojen välistä vuoropuhelua edistettiin järjestämällä työpajoja ja keskustelutilaisuuksia. Hankkeen erityisenä tehtävänä on ollut järjestöjen ja yhteisöjen tekemän kotouttamista edistävän työn näkyvyyden ja vaikuttavuuden esille nostaminen. Sektorien välinen työskentely antoi mahdollisuuksia myös tämän näkökulman huomioimiselle.

Maahanmuuttajataustaisten omien yhteisöjen vahvistamiseen pyrittiin JYVÄ-hankkeessa toimijoiden arviointi- ja kehittämistyön valmiuksia paranta-

malla. Hankkeen aikana kerättiin tietoa järjestökentän tilanteesta ja kartoitettiin erityisesti yhteistyökumppanijärjestöjen yhteiskunnallista ja kotouttavaa toimintaa. Hankkeessa hyödynnettiin myös kansainvälistä yhteistyötä perehtymällä Britanniassa toteutettuun hanke- ja kehittämistoimintaan. Saadun aineiston pohjalta hankkeessa kehitettiin suomalaiselle toimintakentälle soveltuvaa menetelmää ja välinettä, joka auttaa arvioimaan järjestöjen ja yhteisöjen tekemää kotoutumista edistävää työtä. JYVÄ-apuri -välineen tarkoituksena on tukea järjestöjen valmiuksia toimia erilaisista kulttuuri- ja uskontotaustoista tulevien ihmisten kanssa ja järjestää monipuolisesti eri käyttäjäryhmät huomioivaa toimintaa ja palveluita.

Tavoitteena on, että osaamisen kasvaessa toimijat kehittyvät palveluntuottajina ja vahvistavat näin myös yhteiskunnallista vaikuttavuuttaan. Kulttuuri- ja uskontosensitiivisyyden huomioivan arviointi- ja kehittämismallin tarkoituksena on auttaa kotoutumista edistävää työtä tekeviä järjestöjä paitsi kehittämään omaa toimintaansa kentän tarpeita vastaavaksi myös tuomaan työnsä vaikuttavuutta esille ulospäin. Kolmannen sektorin toimintaedellytyksistä vastaavat tahot, kuten rahoittajat ja päättäjät, tarvitsevat ajantasaisista tiedoista siitä, millaista työtä järjestöissä ja yhteistöissä tehdään ja millaisia haasteita toimijat kohtaavat pyrkiessään vastaamaan työskentely-ympäristössään esiintyviin tarpeisiin. JYVÄ-apuriin sisältyvä toiminnan ja palveluiden kriteeristö auttaakin näitä tahoja solmimaan kumppanuuksia järjestöjen kanssa sekä tekemään linjauksia ja suuntaamaan resursseja kotoutumista edistävän toiminnan kokonaisvaltaiseksi kehittämiseksi.

JYVÄ -hankkeen arviointi- ja kehittämismalliin perustuva JYVÄ-apuri tarvitsee vielä jatkokehittämistä ja lisää pilotointia. Valimista mallia voidaan levittää erityisesti maahanmuuttajien parissa työskenteleville ja/tai uskontotaustaisille järjestöille, mutta myös muiden kansalaistoimijoiden ja yhteisöjen käyttöön.

Asiasanat: arviointi, kehittäminen, järjestöt, maahanmuuttajat, kotoutuminen, kulttuuri- ja uskontosensitiivisyys, kulttuuri- ja uskontolukutaito, vuoropuhelu

Teemat: Hyvinvointi ja terveys. Monikulttuurisuus. Kansalaisyhteiskunta

Julkaistu: Painettuna ja Open Access -verkkojulkaisuna

SISÄLLYS

Raili Gothóni

ESIPUHE – Tunnistusherkkyttä moniuskonnoistuvaan toimintaan.....9

Sari Hammar

1 JOHDANTOA JA KÄSITTEITÄ.....11

2 TAUSTAA.....15

Esko Kähkönen

2.1 JYVÄ-hanke osana uskontotaustaisia järjestöjä koskevaa tutkimus- ja kehittämistyötä.....15

Esko Kähkönen ja Ulla Siirto

2.2 Uskontolukutaidon oppimista maahanmuuttajataustaisten järjestöjen kanssa.....21

3 TOIMINTAA.....27

Sari Hammar

3.1 JYVÄ-hankkeen puolitoista vuotta.....27

Adam Dinham

3.2 Reflektiivinen mittaaminen: Britanniaa ja Suomea yhdistävä työskentely järjestöjen toiminnan kehittämiseksi ja sen näkyväksi tekemiseksi.....36

Sari Hammar

3.3 JYVÄ-hankkeen yhteistyökumppanijärjestöjen kokemuksia ja työpajojen antia.....40

Sari Hammar

4 TULOKSIA – Kulttuuri- ja uskontosensitiivisyyden huomioiva arviointi- ja kehittämismalli järjestöille.....47

4.1 JYVÄ-mallin lähtökohtia.....47

4.2 Mallista välineeksi.....50

4.3 JYVÄ-apuri.....52

5 ARVIOINTIA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ.....	61
<i>Sari Hammar ja Raili Gothóni</i>	
5.1 JYVÄ-hankkeen arviointia.....	61
<i>Sari Hammar</i>	
5.2 Jatkoajatuksia.....	72
 KIITOKSET.....	 76
 LIITTEET.....	 77
Liite 1. JYVÄ -hankkeen toimintakalenteri.....	77
Liite 2. JYVÄ-apurin esimerkkiaineistoa.....	80
Liite 3. Raportti JYVÄ -hankkeen Lontoon matkasta.....	94

Raili Gothóni

ESIPUHE

Tunnistusherkkyttä moniuskonnoistuvaan toimintaan

Tämä kirja on kotouttamisrahaston rahoittaman JYVÄ-hankkeen (1.1.2014–30.6.2015) julkaisu. JYVÄ-hankkeen tavoitteina on antaa lisävälaineitä kotoutumista edistävän työn arviointiin ja kehittämiseen. Painopisteenä on naisten, nuorten ja vammaisten henkilöiden huomioiminen sekä toimintaedellytysten tukeminen työskenneltäessä monikulttuurisessa ja -uskontoisessa ympäristössä.

Maahanmuuttajataustaiset ihmiset tuovat mukanaan oman kielensä, kulttuurinsa ja uskontonsa. Uskonto on olennainen osa maahanmuuttajien juuria. Monelle uskonto on merkittävä tuki kotoutumisprosessissa. Usein uskonto ja kulttuuri määrittävät heidän suhdettaan paitsi jumaluuteen myös suhdettaan yhteiskuntaan, sukuun ja muihin ihmisiin. Ne vaikuttavat pukeutumiseen, kalenteriin, miehenä ja naisena olemiseen, ruokakulttuuriin sekä tapaan hahmottaa sairautta ja terveyttä, välittää arvoja ja toimintamalleja. Tutkimuksien mukaan uskontoon tukeudutaan haluttaessa kokea yhteisöllisyyttä, lievittää koti-ikävää ja saada voimia kohdata kotoutumisessa koettuja haasteita. Osallistavassa kotoutumista tukevassa toiminnassa tämän huomioon ottaminen on ensiarvoisen tärkeää.

Yhdistys- ja järjestötoiminta on osa kansalaisyhteiskunnan toimintaa. Suomeen on muodostunut sekä maahanmuuttajien omia että erityisesti maahanmuuttajien kotoutumista tukevia järjestöjä, jotka voidakseen vastata asiakkaiden tarpeisiin etsivät tapoja toimia kulttuuri- ja uskontosensitiivisesti. Tämä vaatii uudenlaista käsitteellistä tunnistusherkkyttä ja erottelukykä. JYVÄ-hankkeessa on tiedostettu tarve löytää mittareita, joilla kulttuuri- ja

uskontosensitiivisyyden toteutumista ja sen mahdollisesti tuomaa lisäarvoa voidaan arvioida ja mitata.

Kirjassa valotetaan ensin lyhyesti JYVÄ-hankkeen taustalla olevaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa liittyneenä uskontolukutaitoon ja monimuotoisiin toimintaympäristöihin. Sen jälkeen avataan eri näkökulmista hankkeen periaatteita ja toimintaa. Siinä puheenvuoron saavat neljän kumppanijärjestöä eli DaisyLadies ry, Martinus-säätiö, Moniheli ry sekä Vammaisfoorumi ry / Vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus Hilma. Pääpaino kirjassa on projektin aikana työstetyn, kolmannen sektorin toimijoiden käyttöön suunnatun arviointi- ja kehittämisvälineen – JYVÄ-apurin – kuvauksessa.

Kirjan tavoitteena on kuvata arviointi- ja kehittämisen välinettä, joka tukee kotoutumista edistävän työn arviointia. Se on myös puheenvuoro kulttuuri- ja uskontolukutaidon merkityksestä järjestötoiminnassa yleensä ja maahanmuuttajien kanssa työskenneltäessä erityisesti.

Sari Hammar

1 JOHDANTOA JA KÄSITTEITÄ

Tässä JYVÄ-hankkeen loppujulkaisussa kootaan yhteen hankkeen toimintaa ja esitellään saavutettuja tuloksia. Ennen kuin päästään varsinaisesti JYVÄn matkaan, luo Esko Kähkönen katsauksen siihen, millaisista lähtökohdista ja miksi hanke haluttiin toteuttaa. Hankkeen taustalta onkin löydettävissä niin tutkimuksellista kuin laajempaakin yhteiskunnallista tilausta. Seuraavaksi Esko Kähkönen ja Ulla Siirto jatkavat JYVÄn taustoittamista artikkelillaan, joka valottaa uskontolukutaidon käsitteen avulla yhteistoiminnallisten valmiuksien kehittämisen tarvetta alati monimuotoistuvassa ympäristössä.

JYVÄn toimintaa kuvataan omassa luvussaan kolmesta eri näkökulmasta käsin. Sari Hammar esittelee projektipäällikön ominaisuudessa sitä, mitä hankkeen aikana on tehty ja tapahtunut. Hanketiimin brittiläinen asiantuntija Adam Dinham puolestaan kertoo, miten Britanniassa toteutettu aikaisempi tutkimus- ja kehittämistyö linkittyy JYVÄ-hankkeeseen ja millaista lisäarvoa tehdystä yhteistyöstä on syntynyt – kaikille osapuolille. JYVÄn yhteistyökumppanijärjestöjen ääni pääsee esille projektipäällikön kokoamassa kuvauksessa siitä, miten järjestöt ovat kokeneet mukanaolon yhteisessä tekemisessä. Samalla luodaan katsaus hankkeen toteuttamiin työpajoihin.

Julkaisun tärkeimpänä tarkoituksena on esitellä JYVÄ-hankkeen tuloksia. Hankkeen aikana työstetyn kulttuuri- ja uskontosensitiivisen arviointi- ja kehittämismallin ja sen perusteella rakennetun työväliseen prototyypin periaatteita ja sisältöä kuvataan luvussa 4. Kurkistuksen JYVÄ-apuriksi nimitetyn väliseen käyttömahdollisuuksiin voi tehdä tutustumalla liitteeseen 2., johon on koottu välineeseen liittyvää esimerkkiaineistoa. JYVÄ-apuri vaatii vielä jatkotyöstämistä, mutta sen tuominen – keskeneräisenäkin – julki-

sesti tarkasteltavaksi hankkeen päättyessä on perusteltua jo siksi, että mahdollisimman moni toimija tulisi tietoisiksi kehitteillä olevasta välineestä ja voisi siten vaikuttaa sen jatkojalostamiseen.

Tulosten esittelyn jälkeen JYVÄ-hankkeen toimintaa ja tavoitteiden saavuttamista arvioidaan Sari Hammarin ja Raili Gothónin kokoamassa luvussa. Lopuksi projektipäällikkö esittelee vielä ajatuksia siitä, miten JYVÄn hyvin aloitettua työtä voisi jatkaa eteenpäin.

Julkaisun keskeisiä käsitteitä

Jo Järjestöjen yhteiskunnallisen toiminnan vaikuttavuuden arvioinnin kehittäminen -hankkeen nimeen sisältyy monta kysymystä herättävää käsitettä. Arkisessa toiminnassa, ja myös tässä julkaisussa, puhumme käytännön syistä mieluummin JYVÄstä, mutta yhtäkaikki koko tuo käsiterimssu sisältyy myös tähän kutsumanimeen. Kun katsoo hankkeen tavoitteita ja toimintoja, löytyy vielä lisää sanoja ja sanapareja tulkittaviksi. Seuraavassa on lyhyt esittely siitä, mitä julkaisussa esiintyvistä keskeisillä käsitteillä tässä yhteydessä tarkoitetaan.

Yhteiskunnallisen toiminnan vaikuttavuutta käsitellään julkaisussa lähinnä arvioinnin edellytysten vahvistamisen ja toiminnan laadun sekä käytäntöjen kehittämisen näkökulmista. Vaikuttavuuden katsotaan olevan luonteeltaan sellaista, että se tuo jotain lisäarvoa vallitsevaan tilanteeseen (Rajavaara 2007). Kehittämällä järjestöjen valmiuksia tuoda toimintaansa esille, pyritään paitsi siihen, että tietoisuus tehdystä työstä lisääntyy, myös siihen, että tunnustetaan ja tunnustetaan tämän toiminnan yhteiskunnallinen vaikutus.

Arvioinnilla tarkoitetaan tässä yhteydessä sellaista toiminnan ja osaamisen tarkastelua, jonka avulla voidaan nostaa esille erilaisia tekijöitä ja niiden vaikutuksia. Arvioinnin perusteella saatua tietoa käsitellään suhteessa löytyneisiin kehittämistarpeisiin ja mahdollisiin kehittämistoimiin (Robson 2001).

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka päämääränä on, että maahanmuuttaja tuntee olevansa yhteiskunnan aktiivinen ja täysivaltainen jäsen. Tavoitteena on, että maahanmuuttaja omaksuu yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Samalla kun hän tutustuu uuden asuinmaansa kielelliseen ja kulttuuriseen ympäristöön, tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen

ja kulttuurin ylläpitämiseen. Vastavuoroisesti vastaanottava yhteiskunta saa uusia vaikutteita ja monimuotoistuu. (Kotouttaminen.fi -sivusto)

Kotouttaminen puolestaan on kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista, johon pyritään viranomaisten ja muiden tahojen tarjoamien kotoutumista edistävien ja tukevien toimenpiteiden ja palveluiden avulla. (Kotouttaminen.fi -sivusto)

Kotoutumisen edistämisellä tarkoitetaan maahanmuuttajan kotoutumisprosessin tukemista viranomaisten tai muiden toimijoiden toimenpiteiden avulla (Kotouttaminen.fi -sivusto). JYVÄ-hankkeen tavoitteena on ollut parantaa kotoutumisen edellytyksiä järjestöjen tekemän työn valmiuksien kehittämisen kautta.

Monikulttuurisuusudella voidaan asiayhteydestä riippuen tarkoittaa monia asioita. Tässä julkaisussa sitä käytetään niin sanotusti laajassa yleismerkityksessä kuvaamaan tilannetta, jossa vuorovaikutukseen osallistuvat edustavat kulttuurisesti, kielellisesti ja/tai etnisesti erilaisia taustoja. Rinnakkaisena käsitteenä käytetään myös muotoa *kulttuurinen monimuotoisuus*, joka usein kuvaakin monikulttuurisuutta paremmin arjen toimintaympäristöjen kohtaamisen tilaa ja luonnetta (Hammar-Suutari 2009).

Kulttuuri- ja uskontosensitiivisyydellä tarkoitetaan tässä julkaisussa kykyä lukea kulttuurisia tekijöitä ja uskontoja sekä herkkyyttä huomioida kulttuuristen ja uskonnollisten seikkojen vaikutusta ihmisten elämässä. Tähän herkkyyteen liittyy toiminnallisena ja aktiivisena ulottuvuutena kulttuuri- ja uskontolukutaito.

Kulttuuri- ja uskontolukutaidossa on kysymys erilaisiin maailmankuviin sisältyvien ilmaisutapojen yhteensovittamisesta niin, että keskinäinen ymmärrys kasvaa ja luo pohjaa rakentavalle vuoropuhelulle (Baker 2009). Yhteiskunnan monimuotoistuessa lisääntyvät kohtaamiset myös erilaisten arvo- ja vakaumusmaailmojen välillä. JYVÄ-hankkeessa kulttuuri- ja uskontolukutaidon kehittämisen tavoitteena on ollut, että kulttuurin ja uskonnon vaikutuksia eri tilanteissa ja yhteyksissä opitaan järjestöissä tunnistamaan ja ymmärtämään entistä paremmin.

Lähteet

Baker, Christopher 2009. Blurred encounters? Religious literacy, spiritual capital and language. Teoksessa Adam Dinham & Robert Furbey & Vivien Lowndes (toim.) Faith in the Public Realm. Controversies, Policies and Practices. Bristol: The Policy Press, 105-122.

Hammar-Suutari, Sari 2009. Asiakkaana erilaisuus – Kulttuurien välisen viranomaistoiminnan etnografia. Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja 147. Joensuun yliopisto.

Kotouttaminen.fi/keskeiset_käsitteet:

http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotouttamistyon_taustaa/keskeiset_kasitteet. Luettu 23.5.2015.

Rajavaara, Marketta 2007. Vaikuttavuusyhteiskunta – Sosiaalisten olojen arvostelusta vaikutusten todentamiseen. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 84.

Robson, Colin 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Helsinki: Tammi.

Esko Kähkönen

2 TAUSTAA

2.1 JYVÄ-hanke osana uskontotaustaisia järjestöjä koskevaa tutkimus- ja kehittämistyötä

Diakonia-ammattikorkeakoulussa (Diak) on ollut monivuotista kiinnostusta järjestökentän osaamiseen ja kehittämiseen. Korkeakoulun kirkkoja ja uskonnollisia yhteisöjä koskevassa tutkimus- ja selvittelytyössä on haluttu paneutua uskontotaustaisten järjestöjen erityispiirteisiin ja lähtökohtiin palvelujärjestelmän ja kansalaistoiminnan osana. Yhteistyön rakentaminen Lontoon yliopiston Goldsmiths Collegen ja sen Faiths and Civil Society -yksikön kanssa on ollut tärkeää. Suomesta katsoen on merkittävää havaita, että muun muassa uskontotaustaisten järjestöjen asemaa, roolia ja palvelutoimintaa tutkiva ja kehittävä toiminto on noteerattu oman yksikkönsä ja professuurin arvoiseksi Britannian korkeatasoisimmaksi arvioitua yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa.

Diakin yhtenä kehittämisalueena on ollut kansainvälistä yhteistyötä rakentanut CAM-prosessi vuosina 2009–2012. Lyhenne tulee englanninkielisestä nimestä (Church Based Institutions of Higher Education Against Marginalisation 2009), jossa oli kysymyksenä kirkkotaustaisten korkeakoulujen ja yliopistojen yhteistyö syrjäytymisen ehkäisemisessä. Hanke toteutui opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella. Virikkeitä prosessiin haettiin laajan yhteistyöverkoston kokemuksista, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-toiminnan tuloksista, eri maiden kirkollisen sosiaalisen työn toimintamalleista sekä Luterilaisen maailmanliiton uudesta diakonia-ajattelusta. Hankevalmistelussa viitattiin valmistumisvaiheessa olleeseen diakonia-asiakirjaan ”Diaconia in Context” (CAM-prosessisuunnitelma 2009). Asiakirjassa to-

dettiin, että sosiaalisen koheesion rakennusaineiksina ovat poliittiset ideat, eettiset arvot, perusvakaumukset sekä visiot siitä, mikä on hyvää ja puolustamisen arvoista. Usko on tekstin mukaan suhteessa kaikkiin näihin, ja ”uskon ihmiset” (people of faith) voivat olla tärkeässä asemassa luomassa yhteiskunnallista eheyttä. (Diaconia in Context 2009.)

CAM-yhteistyössä valmisteltiin EU:n FP7-tutkimusohjelmaan laaja-alainen hankesuunnitelma vuoden 2011 hakuun, ankarasti kilpailtuun yhteiskunta- ja humanististen tieteiden osioon. Hanke-ehdotuksen teemaksi tuli usean kansainvälisen kumppanin kanssa käytyjen pohdintojen jälkeen arvokkuuden (dignity) toteutuminen uskontotaustaisessa (faith-based social action) sosiaalisessa toiminnassa. Näkökulma oli laajasti eurooppalainen, ja hankkeeseen osallistuivat Diakin kirkonalan tutkimustoiminnan koordinoimana paitsi Goldsmiths, myös Heidelbergin, Leuvenin ja Navarran yliopistot, Nordrhein-Westfalenin katolinen ammattikorkeakoulu (Köln) ja Diakonhjemmet-ammattikorkeakoulu (Oslo). Tutkijoita oli mukana yhteiskuntatieteiden, teologian ja uskontotutkimuksen aloilta. Erityisen ja vaikutusvaltaisen lisän toivat eurooppalaisia kirkollisia sosiaali- ja terveystalouden toimijaverkostoja yhdistävät Eurodiaconia (Bryssel) ja Caritas Europa (Bryssel) sekä Interdiac (Cesky Tesin, Tšekki). (Dignity-hankehakemus 2011.) Hanke sai hyvät arviot, ylitti selvästi rahoituskynnykset ja sijoittui kymmenien hakemusten parhaaseen kolmannekseen, mikä ei kuitenkaan riittänyt rahoituksen saamiseen. Yhteistyö ei tähän kuitenkaan loppunut. Se tuotti tulosta muun muassa siinä, että Dignity-teemasta pidettiin kansainvälinen konferenssi, jonka tulokset ovat luettavissa Diakin julkaisusarjassa Faith-Based Social Action in Combating Marginalization (2011). Dignity-hankkeen aiheiston pohjalta pantiin vireille useita hankehakemuksia, joista rahoitettiin tuli Euroopan kotouttamisrahaston tukemana JYVÄ-hanke. Britanniassa tehty uskontotaustaisten järjestöjen arviointiprosessi näytti mielekkäältä toteuttaa Suomen oloihin sovellettuna. Yhteistyö kehittyi näin luontevasti ja sai liittymäkohtansa Faiths & Civil -yksikön toimintaan.

EU:lle esitetyn hankehakemuksen arvokkuusteema uskontotaustaisessa sosiaalisessa työssä muuntui JYVÄ-hankkeessa järjestöjen uskonto- ja kulttuurisensitiivisyyden sekä kotoutumista edistävän työn arvioinniksi ja kehittämiseksi, tarjolla olleen rahoituksen tavoitteisiin näin sovellettuna. Uskontotaustaisuus on ollut hankkeen yhtenä taustakysymyksenä. Sen sanoit-

taminen ja soveltaminen erityyppisessä järjestötyössä vaatii kuitenkin muokattavaa otetta.

Voi olla, että Britanniaan verrattuna suomalaisessa järjestökentässä uskontotaustaisuuden tunnettuus on joko itsestään selvää tai sitten tuskin havaittavaa ja huomioitavaa. Tarkoitan sitä, että perinteisillä kirkollisilla diakonialähtöisillä järjestöillä ja säätiöillä on ollut selvä paikkansa sosiaalisessa auttamistyössä. Niillä on myös vahvat rakenteet ja rahoituspohja, mutta uudet kilpailutussäädökset tosin heikentävät sitä. Puhe uskontotaustaisuudesta voi tuntua tarpeettomalta perinteisten kirkollistaustaisten järjestöjen toimintakontekstissa. Maahanmuuttajataustaisilla järjestöillä on lyhyt historia, vaatimattomat puitteet, heikko rahoituspohja ja näkyvyys. Herää kysymys, aktivoituuiko uskontotaustaisuus nyt määrittävänä tekijänä maahanmuuttajataustaisten järjestöjen mukaan tulon ja uskonnollisen moninaisuuden vahvistumisen myötä. Yhdistävää tekijää perinteisten diakonisten järjestöjen ja pienimuotoisen maahanmuuttajataustaisen toiminnan välillä ei synny helposti, ja arvioni on, että uskontotaustaisuus saatetaan keskustelussa kokea rajoittuneeksi ja jopa leimaavaksi.

Asiaa voitaisiin lähestyä kartoittamalla uskontotaustaisen toiminnan piirteitä ja mahdollisuuksia sosiaalisen palvelutoiminnan kehyksessä. Tällöin huomiota pyrittäisiin kiinnittämään uskontotaustaisuuden lisäarvoa tuotamiin piirteisiin, ja myös mahdollisiin kriittisiin tekijöihin.

Uskontotaustaisen järjestötoiminnan mahdollisuuksia ja rajoituksia pohdittiin Dignity-hankesuunnittelun pohjalta syntyneessä raportissa (Addy, Dinham & Kähkönen 2011). Tiivistän tähän keskeisiä tekijöitä ja muodostan raportin pohjalta teesinomaisia näkökantoja:

1. Huono-osaisuus ja köyhyys vaativat laajempaa käsittelyä kuin mitä eurooppalaisessa poliittisessa kontekstissa on tavattu pitää esillä. Huono-osaisuus on paljon laajempi kuin tulonjakokysymys. Uskontaustaisten toimijoiden kokemus kertoo, että on otettava huomioon sellaisia tekijöitä kuin huono-osaisuus ja köyhyys, terveys, koulutus, asuminen ja velkaantuminen.
2. Tarkennusta vaativa kysymys on se, mitä yhteiskunnallinen koheesio on viime kädessä. Esimerkiksi EU-politiikassa asia yksinkertaistuu vaikkapa alueiden väliseksi koheesiokysymykseksi. Lukujen ja raporttien taakse katsoamalla voidaan väittää, että kohesiivinenkin yhteiskunta voi olla epäta-

sa-arvoinen. Eheyden puute ilmenee lukuisilla elämänalueilla. Näitä ovat ihmisten epätasa-arvoiset mahdollisuudet sekä elämänkaareen, sukupuoleen ja kansalaisuuteen liittyvät kysymykset.

3. Suurempi tietämys moniuskontoisesta, uskontotaustaisesta sosiaalisesta toiminnasta yli uskontokuntarajojen on tarpeen. Paljon kehittämispotentiaalia menee tällä hetkellä hukkaan.
4. Uskonnollistaustaisten järjestöjen toiminnassa on osaamista, traditioita ja eettisiä ulottuvuuksia, jotka voivat olla vahvistamassa palvelujärjestelmää. Nämä toteutuvat kolmella alueella: palvelujen järjestäminen (service provision), toiminta yhteisöissä (community work), puolenpitäminen ja kampanjointi (advocacy and campaigning).
5. Uskontotaustaisia toimijoita on myös tarkasteltava arvioivasti sen mukaan, millaista vaikutusta ne luovat ympäristössään. Kysymyksessä voi olla avoin ja eri toimijoiden kanssa yhteistyötä rakentava toimija tai sitten eristäytyvä, nationalistisia ja eksklusiivisia painotuksia rakentava yhteisö.
6. Parhaimmillaan uskontotaustaiset yhteisöt luovat yhteisyyttä ja paikallisuutta. Yhteisöjen kehittäminen ei kuitenkaan aina onnistu ilman kilpailua ja konflikteja. Selvittelyn ja tutkimuksen kysymys onkin erilaisten ratkaisumallien ja strategioiden kehittämisestä arvokkuuden (dignity) vahvistamiseksi, yhteisöjen kestäväyyden (resilience) parantamiseksi ja huonosuuden vähentämiseksi.
7. Uskontotaustaisen sosiaalisen toiminnan vaikutus puolenpitämisessä onnistuu parhaiten, jos ihmisiä rohkaistaan toimimaan asioidensa ajajina. Arvokkuuden toteutuminen on toiminnan lähtökohta ja päämäärä, ja se voi merkitä myös asettumista vastatusten valtaa käyttävien tahojen kanssa. Tämä pätee myös uskonnollisiin yhteisöihin ja niiden valtarakenteisiin.

Laajemmin yhteiskunnalliselta kannalta katsottuna vapaaehtois- ja järjestötyöllä voi olla laaja ja yhteiskunnan taloudellista taakkaakin keventävä vaikutus. Britanniassa epävirallisen sosiaalisen työn arvo on arvioitu, vaikka minimipalkallakin laskettuna, viisinkertaiseksi virallisiin sosiaalipalvelu-

jen resursseihin nähden. (Addy, Dinham & Kähkönen 2011.) Tässä uskontotaustaisilla yhteisöillä on merkittävä rooli ja osuus. Edellä esitin arvioni uskontotaustaisuuden luomista mielikuvista suomalaisen sosiaalisen palvelutoiminnan kontekstissa. Tutkittua tietoa asiasta ei ole tiedossani, ja tässä olisi selvitystyön paikka. Joka tapauksessa on selvää, että uskontotaustaisen toiminnan luonteeseen liitetään arvokysymyksiä ja myös kyseenalaistamista.

Eurooppalaisessa laajassa kontekstissa uskonnon rooli yhteisöjä rakentavana tekijänä näyttäytyy selkeästi. Euroopan unionin perusoikeuskirja tähdentää arvokysymyksiä toteamalla seuraavasti: ”Conscious of its spiritual and moral heritage, the Union is founded on the indivisible, universal values of human dignity”.

On mielenkiintoista tarkistaa avaintekstin, EU:n virallisen dokumentin käännös, eurooppalaisille pääkielille ja myös suomeksi (ks. Euroopan unionin virallinen lehti 2012, C 326, erikieliset versiot.) Saksalaisessa käännöksessä uskonnollinen sävy näkyy erityisen selvästi, kun siinä käytetään ilmaisua ”geistig-religiös” – henkis-uskonnollinen. Englannin- ja ranskankielinen käännös mahdollistavat myös tulkinnan ”hengellinen”.

Suomen kielessä henkistä ja hengellistä on totuttu ilmaisemaan eriytetysti. Viralliseen suomalaiseen käännökseen on EU:n aatteellista perustaa kuvaamaan valittu sanapariksi ”henkinen ja eettinen”. Käännöksen eri vaihtoehdoista voidaan keskustella. Suomalaisessa ympäristössä olisi joka tapauksessa hyödyllistä tiedostaa uskontolähtöisyyden relevantti yleiseurooppalainen tausta. Kyseisessä käännöksessä lisäksi selvä ja huomiota herättävä tulkinnallinen siirtymä on se, että moraalista tulee pelkkää eettisyyttä.

Lähteet ja kirjallisuus

Addy, Tony; Dinham, Adam & Kähkönen, Esko 2011. Exploring interpretations of the concept of dignity in the context of faith-based social action. In Esko Kähkönen & Teemu Pauha (ed.) Faith-Based Social Action in Combating Marginalization. Conference Proceedings, Helsinki, 17.–18.11.2011. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B Raportteja 50. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Church based Institutions of Higher Education against Marginalisation 2009. CAM-prosessisuunnitelma. Toukokuu 2009 / Esko Kähkönen. Tuloste tekijän hallussa.

Diaconia in Context 2009. LWF Draft. Tuloste tekijän hallussa.

Dignity-hankehakemus 2011. The Role of Dignity in Combating Poverty in Faith Based Social Action. Tuloste tekijän hallussa.

Euroopan unionin perusoikeuskirja. http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_fi.pdf Luettu 24.5.2015

Euroopan unionin virallinen lehti 2012. 26.10.2012 C 326, erikieliset versiot. <http://eur-lex.europa.eu/oj/direct-access.html?locale=fi>

2.2 Uskontolukutaidon oppimista maahanmuuttaja- taustaisten järjestöjen kanssa

Suomalainen yhteiskunta on muuttunut viimeisten vuosikymmenten aikana: monikulttuuristumisen myötä on tapahtunut myös moniuskonnoistumista. Kun aiemmin uskonnollinen monimuotoisuus oli lähinnä luterilaisen kirkon sisäistä, on Suomi maahanmuuttajien ja uushenkisten suuntausten myötä muuttunut aikaisempaa heterogeenisemmaksi toimintaympäristöksi. Ihmiset joutuvat aiempaa enemmän tekemisiin toisten erilaisen vakaumuksen omaavien ihmisten kanssa. Samaan aikaan kulttuuri- ja uskontoperäiset konfliktit ovat lisääntyneet niin lähiympäristössä kuin maailmanlaajuisesti.

Uskonto on palannut monissa maissa poliittiseksi käyttövoimaksi. Hyvinvointiyhteiskunnan murroksen myötä uskonnolliset toimijat tuottavat myös entistä enemmän palveluita kansalaisten käyttöön. Lisäksi ihmisten uskontoihin liittyvä tieto on ohentunut juuri silloin, kun tietoa tarvittaisiin enemmän kuin aikaisemmin. (Dinham & Shaw 2012.)

Suomalainen toimintakulttuuri on muovautunut vuosien saatossa varsin uskontoneutraaliksi. Uskonto on politiikan ohella ollut kiellettyjen puheenaiheiden listalla monissa ihmisten välisissä organisoituissa kohtaamisissa. Kun uskontoneutraali käytäntö on lävistänyt toimintakulttuurin, on monissa toiminnoissa pyritty joko välttämään puheenaihetta tai ottamaan se esille vain tietyissä tilanteissa, kuten silloin, kun aihe on vaikkapa asiakaskunnalle tärkeä. Uskonnosta ei osata tai haluta puhua. Tämä on johtanut siihen, että uskonnon vaikutusta voi olla hankala nähdä suomalaisen yhteiskunnan eri toiminnoissa. Toimijat eivät aina tunnista, että kysymyksessä on uskontoperäinen ilmiö, koska niitä ei ole totuttu tunnistamaan.

Kaikki edellä esitetty haastaa kaikenlaisia toimijoita ottamaan työssään huomioon ihmisten erilaiset vakaumukset. Tarve uskontojen ja vakaumusten ymmärtämiseen on alkanut nousta yhteiskunnan eri osa-alueilla ja eri puolilla maailmaa. Uskontolukutaidottomuus ei koske vain suomalaisia, vaan sitä ilmenee kaikkialla. Se tarkoittaa sitä, ettei henkilö tunne maailmanuskontojen keskeisiä sisältöjä eikä perinteitä. Tämän vuoksi hän on myös kykenemätön ymmärtämään niitä erilaisia uskonnollisia ilmaisumuotoja, jotka saavat erilaisia merkityksiä erilaisissa sosiaalisissa, poliittisissa ja histori-

allisissa tilanteissa. Uskontoja tuntematon henkilö saattaa tietämättömyydestään johtuen olla ennakkoluuloinen ja jopa vihamielinen eri tavoin uskovaa kohtaan, mikä haittaa yhteistoimintaa. (Moore 2008.)

Uskontolukutaitoa tarvitaan työskenneltäessä erilaisissa toimintaympäristöissä. Tämä on välttämätöntä esimerkiksi silloin, kun toiminnassa on mukana erilaisia vakaumuksia omaavia. Toiminnassa joudutaan usein sovittamaan yhteen erilaisia maailmankuvia, vakaumuksia ja niiden ilmaisutapoja. Uskontolukutaitoa voi oppia paitsi hakemalla tietoa toisista uskonnoista, erityisesti myös kohtaamalla toisinuskovia ja kuuntelemalla heidän tapansa elää uskoaan todeksi omassa arjessaan. (Baker 2009.) Uskontolukutaidon kasvattaminen auttaa ymmärtämään uskonnon roolia globaaleissa, kansallisissa ja paikallisissa konteksteissa. Se ilmenee kykynä tarkastella ja analysoida eri uskontoja sosiaalisista, kulttuurisista ja poliittisistä näkökulmista ottaen samalla huomioon myös erilaiset paikat ja tarinat. (Moore 2008.) Moninaisuuden leimaamassa yhteiskunnallisessa tilanteessa erityisesti sosiaali- ja terveystalojen yhteistyön sekä viranomaistyön näkökulmasta uskonnollistaustaisten yksilöiden ja toimijoiden ymmärtäminen nousee tärkeään rooliin.

Suomalaista tilannetta kuvaa Kielo Brewisin tutkimustulos, jonka mukaan suurin osa virkamiehistä koki maahanmuuttajataustaisen asiakkaan kanssa toimimisen aiheuttavan suurta stressiä. Mielenkiintoista on, että nimenomaan maahanmuuttaja-asiakkaiden kulttuuritausta on keskeinen tekijä koetussa stressissä. Kasvokkain kohtaamisessa stressi koettiin vahvimmin. Tämä kohtaamisen muoto nousee puhelinkeskusteluakin voimakkaammaksi stressitekijäksi (Brewis 2008), joten pelkästään kielitaidon puutteista ei voi olla kysymys. Korkeat stressipisteet ovat varmastikin aitoja ja ymmärrettäviä yksittäisen virkamiehen koettuna näkökulmana ja tähdentävät kouliintumisen tarvetta. Kysymys on kokonaisvaltaisesta ihmisen ja hänen kulttuurinsa kohtaamisesta.

Uskonto ei Brewisin tutkimuksessa nouse erillisenä teemana tai kriteerinä tarkasteluun, mutta osana kulttuuritaustan merkittävyyttä on johdonmukaista päätellä, että uskonnolla täytyy olla suuri rooli kulttuurisiksi koetuissa asioissa. Ilman uskonnon tuntemusta voi olla vaikea identifoida asioita uskontolähtöisiksi. Jos uskonnollista ulottuvuutta ei tiedosteta, selvittämättä jää myös jonkin kysymyksen alkusyy, mikä voi olla haitaksi kom-

munikaatiolle. Pyrkimys virheiden välttämiseen uskonnollinen puoli neutraloimalla voi lopulta vaikeuttaa asioiden hoitumista.

Kaiken kaikkiaan uskontolukutaidon oppiminen olisi niin viranomaiskuin kolmannen sektorinkin toiminnalle arvokasta ja tarpeellista. Maahanmuuttajataustaisten järjestöjen, erityisesti uskonnollisten yhdyskuntien tai yhdistysten kanssa toimittaessa uskonnollista ulottuvuutta ei voida sulkea pois, jos halutaan toimia menestyksekkäästi eri asiakasryhmien tarpeiden huomioimisessa ja kohtaamisessa. Osa toimijoista on jo lähtökohtaisesti identiteetiltään uskonnollisia. Niiden kohtaamisessa olisi outoakin, jos uskonnollista ulottuvuutta ei mitenkään tiedostettaisi tai otettaisi lukuun yhteydenpidossa ja kanssakäymisessä.

Uskontotaustaisten järjestöjen mahdollisuudet huolehtia yhteisönsä psykososiaalisista tarpeista ansaitsevat myös huomiota, ja niillä on käyttämättä jäänyttä potentiaalia. Järjestöt tuntevat parhaiten oman jäsenkuntansa ja sitä koskettavat kysymykset. Järjestöjen oman palvelutoiminnan kehittäminen pyrkii täyttämään tärkeitä aukkoja koetussa hyvinvoinnissa. Tämä ei tarkoita kilpailuasetelmaa julkisten palvelujen kanssa, vaan palvelut voivat tietyissä asioissa olla täydentämässä julkisia palveluita ja myös niihin kohdistuvaa kuormitusta.

Esimerkiksi muslimeilla uskonnolliset keskuksset ovat aina olleet myös sosiaalisen palvelutyön paikkoja. Moskeijoihin on liittynyt auttamistoimintaa aina ruoanjakelusta lähtien. Suomalaiset moskeijayhteisöt ovat varsin nuoria tulokkaita ja voimavaroiltaan vaatimattomia. Suuremmassa mittakaavassa esimerkiksi Turkin valtion ylläpitämän islamilaisen kattojärjestön keskusmoskeija Kölnissä kuvaa hyvin sitä, mitä kolmannen sektorin uskonnollistaustainen toimija voi tarjota jäsenistönsä hyvinvoinnin ja yhteenkuuluvuuden hyväksi.

Kölnin keskusmoskeijan esittelyssä puhutaan ”uskonnollisista, sosiaalisista ja sosiokulttuurisista palveluista”. 30 miljoonan euron, modernia islamilaista arkkitehtuuria edustava, pyöreälinjainen islamilainen keskus on jo rakenteeltaan suunniteltu kokonaisvaltaiseen ihmisten kohtaamiseen. (Zentralmoschee Köln i.a.) Keskuksessa järjestetään perheitä tukevia palveluita. Voidaankin todeta, että tavoitteena on tarjota palveluja kehdestä hautaan. Pääteasemana palvelutarjonnassa on vainajien kuljetus isänmaan, Turkin, multiin. (Esko Kähkösen vierailu Kölnin DITIB-keskuksessa 2012.)

Merkitystä on sillä, kohtaavatko yhteiskunnan palvelut ja uskonnollistaustaisen järjestön palvelut vähintään sillä tasolla, että molemmin puolin toimijoilla on kunnioittava asenne toistensa tekemisiin. Yksittäisissä toiminnoissa palvelukyky voi parantua toistensa tuntemisen kautta. Uskontolukutaito palvelutarjonnan kontekstissa voisi merkitä esimerkiksi sitä, että tunnetaan uskonnollistaustaisen toimijan eetosta ja hyvän tekemisen ihanteita ja perinteitä.

Esko Kähkösen saksalaisten muslimijärjestöjen auttamistyön taustalla olevaa ajattelua koskevassa, uskonnollista opetusta esittelevässä artikkelissa (Kähkönen 2013) mielenkiinto kohdistuu muslimia velvoittaviin hyviin töihin. Muslimiyhteisölle esitettävillä ohjeilla on laajempaa merkitystä, sillä kysymyksessä on suurten muslimijärjestöjen valtakunnallisesti, internetin kautta, levittämästä materiaalista. Keskeisessä roolissa opetuksessa on kehoitus köyhien, orpojen ja leskien hyvinvoinnista huolehtimiseen. Nämä kuuluvat muslimin perushyveisiin, ja hyvät työt kerryttävät ihmisen mahdollisuuksia onneen ja paratiisiin pääsyyn. Muslimisaarnaajat kehottavat myös toteuttamaan kunnan kansalaisuutta ja nuhteettomuutta. Kuvaan kuuluu jopa muslimisaarnaajan ohje tehdä työtä, eikä lorvia sosiaalituen varassa (Kähkönen 2013).

Uskontolukutaidon oppimisen kannalta tällaiset opetuspuheet ovat hyödyllisiä ja välittävät lukijalle muslimien uskonnollista kokemusta ja veloituksia yhteisössä toimimiseen. Toisten uskontojen esittelemistä ihanteista oppiminen voi vahvistaa yleistä luottamusta ja korjata myös uskontoihin kohdistuvia vääriä mielikuvia ja toimintatapoja. Kuvatunlaiset opetuspuheet viestittävät myös uskonnollisen yhteisön valmiudesta sosiaaliseen työhön ja vastuuseen sekä pyrkimyksestä yhteisölliseen eheyteen. Hyvässä tapauksessa myös suomalaiskansallinen sosiaalityö voisi hyötyä ”vieraiksi” koettujen uskonnollistaustaisten yhteisöjen ja järjestöjen palvelutoiminnan perinteistä ja toimintatavoista – toki arvioiva toimintatapa säilyttäen.

Lähteet ja kirjallisuus

- Baker, Christopher 2009. Blurred encounters? Religious literacy, spiritual capital and language. In Adam Dinham, Robert Furbey & Vivien Lowndes (ed.) *Faith in the Public Realm. Controversies, Policies and Practices*. Bristol: The Policy Press, 105–122.
- Brewis, Kielo 2008. *Stress in the Multi-ethnic Customer Contacts of the Finnish Civil Servants: Developing Critical Pragmatic Intercultural Professionals*. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Dinham, Adam & Shaw, Martha 2012. Measurements as reflection in faith-based social action. *Community Development Journal* 47 (1), 126–141.
- Kähkönen, Esko 2013. Muslimisaarnaajan näkökulmia yhteisölliseen elämään. Teoksessa Teemu Pauha & Esko Kähkönen, *Islamilaisesta hyvän tekemisestä*. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B Raportteja 56. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 15–40.
- Moore, Diane L. 2008. *Overcoming Religious illiteracy: A Cultural Studies Approach*. Viitattu 7.4.2015. <http://worldhistoryconnected.press.illinois.edu/4.1/moore.html>.
- Zentralmoschee Köln i.a. Viitattu 16.4.2015. <http://www.zentralmoschee-koeln.de>.

Sari Hammar

3 TOIMINTAA

3.1 JYVÄ-hankkeen puolitoista vuotta

JYVÄÄ rakentamassa

Tullessani JYVÄ-hankkeen projektipäälliköksi maaliskuussa 2014 oli Diakonia-ammattikorkeakoulun monikulttuurisuus ja moninaisuus-tiimi jo käynnistänyt hankkeen toiminnan muun muassa laatimalla tiedotussuunnitelman, viemällä eteenpäin kulttuuri- ja uskontolukutaidon koulutuksen suunnitelmia sekä solmimalla yhteistyö- ja verkostosuhteita. JYVÄ-hankkeen puoltatoista vuotta oli hyvä lähtee kulkemaan, koska yhteistä tehtävää mielenkiintoisen aihepiirin parissa oli saatu toteuttamaan joukko omien erityisalueidensa asiantuntijoita.

Diakonia-ammattikorkeakoulusta JYVÄssä on lisäksi toiminut neljä vahvaa ammattilaista: yliopettajat Raili Gothóni ja Ulla Siirto, erityisasiantuntija Esko Kähkönen sekä assistentti Anne Hietala. Yhteistyökumppanijärjestöjen edustajien osaaminen on puolestaan tuonut hanketyöskentelyyn mukaan monipuolista ja hankkeen painopistealueet kattavaa tietotaitoa. Yhteistyö DaisyLadies ry:n edustajien Hülya ”Hissu” Kydön, Sibel Kantolan ja Katri Hirvosen; Martinus-säätiön Jukka-Pekka Fabrinin ja Mika Nokelaisen; Moniheli ry:n Riitta Salinin sekä Vammaisfoorumi ry:n Pirkko Mahlamäen ja Vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus Hilman Tuija Mustajärven ja Johanna Wariuksen kanssa on ollut erittäin toimivaa ja antoisaa. Hankkeessa on ollut ilo hyödyntää myös kansainvälistä asiantuntemusta. Professori Adam Dinhamin (Lontoon yliopisto / Goldsmiths) roo-

li on ollut erittäin tärkeä sekä hankkeen sisällön että monipuolisten verkostojen luomisen kannalta.

JYVÄ-hankkeella on ollut aktiivinen ja asiantunteva ohjausryhmä. Sen jäsenet ovat osallistuneet JYVÄ-talkoisiin yhdessä muun projektiväen kanssa. Diakin ja yhteistyökumppanijärjestöjen edustajien lisäksi ohjausryhmässä ovat toimineet freelancer Maryan Abdulkarim (puheenjohtaja), Matti Cantell Suomen Settlementiliitosta (varapuheenjohtaja) sekä Husein Muhammed ja Minna Kuivalainen Uudenmaan ELY-keskuksesta. Rahoittajan edustajista ovat joihinkin kokouksiin osallistuneet Kristiina Mauriala ja Miikka Pajula.

Tässä artikkelissa avaan ikkunaa siihen, mitä JYVÄ-hankkeessa on tehty puolentoista vuoden aikana.

JYVÄÄ on tehty yhdessä

JYVÄ-hankkeessa on tavoiteltu yhdessä tekemistä ja mukanaolijoiden mahdollisimman hyvää kuuntelemista koko hankkeen matkan ajan. Työskentelyote on siis ollut osallistava. Tämä on tarkoittanut sitä, että hankkeen vetäjänä tehtävänäni on ollut luoda väljät puitteet toiminnalle, mutta jokainen mukana ollut on osaltaan vaikuttanut siihen, miksi, mitä, miten ja milloin eri asioita on tehty ja viety eteenpäin.

Osallistava toiminta on usein haastavaa, kun kaikkien osallistujien jakaman näkemyksen löytyminen tai työskentelyn rytmin sopiminen vie aikansa. Kaiken kaikkiaan yhteisen tekemisen kautta saavutetut tulokset ovat ainakin yhtä usein kuitenkin niin palkitsevia, että osallistavuutta kannattaa yrittää hyödyntää myös toiminta-ajaltaan lyhyehkössä hankkeessa. Mielestäni JYVÄ-hankkeenkin osalta vanha sanonta pitää hyvin paikkansa: vaikka asiat ovat tuntuneet olevan pitkään keskeneräisiä ja hankkeen saavutuksia on ollut välillä vaikea hahmottaa, viimein yhdessä työstetyistä aineksista on syntynyt mielenkiintoista tulosta, eli lopussa kiitos seisoo!

Hankkeen aikana on ollut mukava huomata, että tiimiläiset ovat löytäneet omia roolejaan yhteisessä tekemisessä. Mukana olijat ovat osallistuneet taipumustensa ja mielenkiintonsa suuntautumisen osalta paitsi hankkeen sisällön tuottamiseen myös monien hanketyöhön liittyvien teknisten seikkojen toteuttamiseen ja hiomiseen, liittyen esimerkiksi tiedottamiseen ja kieltenhuoltoon.

Kenttä haltuun – tietoa toiminnan pohjaksi

Yhteisen tekemisen pohjaksi on JYVÄ-hankkeessa tarvittu paljon taustatietoa. Muun tekemisen rinnalla tätä tietoa on haettu aktiivisesti monella tavalla. Tiedon hankintaan on oleellisena osana sisältynyt kentän toimijoiden kartoitus. Taustatietoa varten hankittiin tietoa järjestöistä, uskonnollisista yhdyskunnista ja viranomaistoimijoista, jotka ovat tekemisissä kotoutumista edistävän työn kanssa. Monia tahoja kävin henkilökohtaisesti jututtamassa ja tutustuin lisäksi monipuoliseen kirjalliseen materiaaliin.

Tärkeänä tiedonlähteenä olivat yhteistyökumppanijärjestöille tehty kysely sekä siihen liittyneet tarkennetut haastattelut. Tämän alkukartoituksen avulla selvitettiin järjestöjen rakennetta, arvopohjaa, työntekijöitä ja vapaaehtoisia, suhdetta uskonnollisiin ja kulttuurisiin tekijöihin, toimintaa, kävijöitä/asiakkaita sekä järjestöjen yhteistyökumppaneita, rahoittajia ja kehittämisen- ja arviointikäytäntöjä.

Hankkeen kannalta oleellisen tärkeää tietoa saimme myös brittiläisen aineiston avulla. JYVÄ-hankkeen asiantuntijan professori Adam Dinhamin johdolla toteutetun uskonnollisten järjestöjen kehittämis- ja arviointihankkeen (More than Measurement – Assessing quality through reflection in faith-based social action) aineistot ja tulokset olivat käytettävissämme. Lisäksi tutustuimme myös muun muassa Community Matters -järjestön kehittämään VISIBLE-arviointi- ja kehittämisvälineeseen sekä Southal Black Sisters -järjestön vaikuttavuutta ja toimijayhteistyötä käsitteleviin materiaaleihin.

JYVÄ-hankkeessa kehitetyssä arviointi- ja kehittämissmallissa on yhdistetty suomalaisista ja brittiläisistä lähteistä saatua tietoa. Näin ollen on voitu hyödyntää sekä kansainvälistä että kansallista kokemusta ja osaamista. Viime kädessä JYVÄssä on monipuolisen tiedollisen pohjan avulla kehitetty suomalaisiin olosuhteisiin sopivaa välinettä tässä yhteiskunnassa toimivien järjestöjen käyttöön.

Yhteistyö ja verkostot

JYVÄ-hankkeen kannalta tärkeintä on ollut toimiva yhteistyö hankkeen yhteistyökumppanijärjestöjen kanssa. Jokainen näistä neljästä järjestöstä on tuonut arvokasta omaan toimintaansa nojaavaa osaamistaan hankkeen hyödyksi. Niiden kautta olemme saaneet ajantasaista tietoa paitsi hankkeen

erityisestä painopistealueesta (naiset, nuoret ja vammaiset henkilöt) myös erilaisten, erikokoisten ja erilaista toimintaa tuottavien toimijoiden tarpeista ja toiminnan edellytyksistä. Yhteistyökumppanijärjestöjen kautta hankkeen verkostot ovat myös laajentuneet järjestöjen omien verkostojen kautta. Tämä on lisännyt hankkeen näkyvyyttä ja helpottaa jatkossakin JYVÄn tulosten levittämistä.

Kuten edellä on jo mainittu, JYVÄ-hankkeessa on tehty tiivistä yhteistyötä brittiläisten toimijoiden kanssa. Adam Dinhamin lisäksi on hankkeen tiimoilta työskennellyt myös muiden Lontoon yliopiston Goldsmithsin tutkijoiden kanssa (Martha Shaw, Timothy Stacey, Roger Green). Adam Dinhamin johtamassa More than Measurements -hankkeessa mukana ollut Doreen Finneron on ollut hankkeen kehittämistyön kannalta tärkeä informantti. Lontooseen on tehty JYVÄn aikana yhteensä kolme matkaa: kaksi projektipäällikön työskentelymatkaa ja yksi tutustumis-, työpaja- ja verkottumismatka yhteistyökumppanijärjestöjen kanssa. Brittiyhteistyö onkin kasvattanut sekä JYVÄn että mukana olevien järjestöjen verkostoja kansallisen areenan ulkopuolelle.

Kansainvälinen toiminta on koettu JYVÄ-hankkeessa tärkeäksi paitsi käytännön yhteistyön myös mahdollisimman monipuolisen verkottumisen kannalta. JYVÄssä kehitettyjä ajatuksia ja kehittämistyön aihioita on haluttu siksi testata kansainvälisillä foorumeilla. Projektipäällikkönä olen esitellyt JYVÄ-hanketta ja keskustellut sen aikana tehdyistä huomioista kolmessa kansainvälisessä konferenssissa: Research in Diaconia and Christian Social Practice (Tukholma, syyskuu 2014), ETMU-päivät (Helsinki, lokakuu 2014) sekä Metropolis (Milano, marraskuu 2014).

Diakonia-ammattikorkeakoulu toimii valtakunnallisesti ja sen verkostot ulottuvat koko Suomen alueelle. Diakista löytyy hyvin monenlaista asiantuntijuutta käsittäen myös kotoutumiseen ja kulttuurienvälisyyteen liittyvät kysymykset. Tämä on ollut JYVÄ-hankkeelle suurena etuna. Osana hankkeen ja Diakin yhteistä kehittämistä JYVÄ on osallistunut aktiivisesti kulttuuri- ja uskontolukutaidon kokonaisuuden rakentamiseen. Myös Diakin opiskelijat ovat saaneet tietoa hankkeesta ja hyötäneet sen olemassaolosta (ks. Toiminta-luku).

JYVÄ-hankkeessa on tehty toimivaa yhteistyötä Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa. Hankkeen toiminta-aika osui hyvin yhteen Etnisten suhteiden neuvottelukunnan (ETNO) vuoden painopistealueeksi valitun teeman eli

uskontojen ja kulttuurienvälisen vuoropuhelun kanssa. Tähän liittyen Uudenmaan ELY-keskuksessa toteutettiin yhdessä Etelä-Suomen alueellisen ETNO:n kanssa selvitys uskonnollisten yhteisöjen tekemästä maahanmuuttajien kotoutumista edistävistä työstä Uudellamaalla sekä järjestettiin pääkaupunkiseudun kaupunkien monikulttuurisuusasioiden neuvottelukuntien yhteistapaaminen samasta aiheesta. JYVÄ oli mukana molemmissa toiminnoissa. Selvityksen tiimoilta vaihdoimme tietoja ja keskustelimme aihepiiriin liittyvistä tekijöistä kirjoittaja Joonas Timosen kanssa, yhteistapaamisessa JYVÄ oli edustettuna puhujana toimineen asiantuntijamme Adam Dinhamin sekä JYVÄ-hankkeen esittelypisteen kautta.

Kuntien edustajien ja muiden viranomaisten kanssa on JYVÄ-hankkeessa oltu yhteydessä niin keskustelujen kautta kuin erilaisten tapahtumien yhteydessä. Eri puolilla Suomea sijaitsevat ja erikokoiset kunnat ovat olleet erittäin kiinnostuneita siitä, miten hankkeen rakentama arviointi- ja kehittämismalli voisi auttaa niitä paremmin tukemaan alueensa järjestöjä ja solmimaan kaivattavia yhteistyösopimuksia vahvistamaan kotoutumista edistävää työtä.

Suhteet rahoittajiin ovat luonnollisesti olleet JYVÄ-hankkeessa kiinnostuksen kohteena. Onhan arvioinnin ja kehittämisen työstämisen taustalla vahvasti ajatus järjestöjen työn vaikuttavuuden paremmasta esille tuomisesta ja mahdollisuudesta parantaa omaa asemaa myös toiminnan resursoinnin suhteen. Rahoittajien edustajien kanssa onkin JYVÄssä käyty vuoropuhelua esimerkiksi sähköpostikirjeenvaihdon ja hankkeen järjestämien tapahtumien kautta (ks. Toiminta-luku).

Alueellisesti ja paikallisesti tärkeitä toimijoita kulttuurien ja uskontojen välisessä vuorovaikutuksessa ovat kansainväliset tai monikulttuuriset kohtaamispaikat. JYVÄ onkin tehnyt mielellään yhteistyötä ja verkottunut niiden kanssa. Tapaamisia ja yhteistyökuvioista on hankekauden aikana ollut monikulttuurisessa toimintakeskuksessa Myllyssä Kotkassa, Monikulttuurikeskus Mimosassa Mikkelissä, Monikulttuurikeskus Kompassin tilaisuudessa Kuopiossa sekä Monikulttuurikeskus Gloriassa Jyväskylässä. Mimosan ja Glorian tilaisuuksiin osallistui myös muiden keskusten edustajia valtakunnallisen monikulttuurikeskusverkoston kautta.

Yhteistyökumppanijärjestöjen ohella tärkeitä yhteistyökumppaneita hankkeelle ovat olleet myös monet muut järjestöt, hankkeet ja uskonnolliset yhteisöt. JYVÄssä suhteita on luotu tapaamisten, keskustelujen ja yhteisen tekemisen kautta muun muassa Suomen Pakolaisapuun, Suomen Settlement-

tiliittoon, Monika-Naiset Liittoon, Kirkon Ulkomaanapuun sekä useisiin uskonnollisiin yhteisöihin. Hankkeita, joiden kanssa ajatuksia on vaihdettu, ovat esimerkiksi Helsingin Diakonissalaitoksen SAIMIT-projekti, työ- ja elinkeinoministeriön ALPO-tukirakenteen monet hankkeet, Espoon järjestöjen yhteisön KULO-hanke sekä Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry:n hallinnoiman Mä oon mukana! -hanke.

Tiedottaminen

Tiedottaminen on tärkeä osa hanketoimintaa. Sitä on pyrittykin myös JYVÄN toiminta-aikana toteuttamaan kattavasti. Tiedotusta varten hankkeessa on laadittu esitteet suomeksi, englanniksi sekä selkokielellä. Hankkeelle on teetetty myös suomen- ja englanninkielisiä esitteitä sekä juliste. Hankkeen materiaalia on ollut esillä ja jaossa monissa tilaisuuksissa. Myös yhteistyökumppanijärjestöt ovat levittäneet hankkeen tiedotusmateriaalia eteenpäin verkostoidensa kautta ja olleet muutenkin aktiivisia kertomaan hankkeesta sidosryhmilleen.

Sähköposti on ollut JYVÄ-hankkeessa tärkeä tiedotuskanava. Sen avulla on oltu yhteydessä ja kierrätetty tietoa sekä hankkeen kuulumisista että muista hankkeen kannalta olennaisista asioista. Hankkeelle on luotu myös Facebook-sivu, mutta se on jäänyt sisäiseen käyttöön. Syynä tähän on lyhyt hanke-aika ja tiedotustarpeen kausittaisuus. Sosiaalisen median mahdollistamaan nopeaan ja tiheään tiedottamiseen ei hankkeen osallistavan toimintatavan vuoksi ole ollut sellaista tarvetta, että se olisi antanut tiedotukseen oleellista lisäarvoa. JYVÄ-hankkeesta on tiedotettu myös puhelimitse ja lukuisissa tapaamisissa eri sektorien edustajien kanssa.

Toiminta

JYVÄ-hankkeen aikana on toteutettu monenlaista toimintaa. Ihan ensimmäiseksi tahdon mainita hankekokoukset ja ohjausryhmän kokoukset, jotka ovat olleet oleellisia foorumeita hankkeessa käydylle keskustelulle. Niissä on paitsi käyty läpi hankkeen tilannetta myös pohdittu rakentavasti tavoitteisiin, arvokysymyksiin ja käytännön ratkaisuihin liittyviä asioita. Hankepalavereista ja ohjausryhmän kokouksista onkin saatu arvokasta materiaalia hankkeen tuotosten rakentamista varten.

Tärkeässä roolissa ovat olleet myös hankkeen toteuttamat työpajat. Hanketiimin (hankkeen työntekijät ja yhteistyökumppanijärjestöjen edustajat) omia työpajoja on järjestetty neljä, joista yksi Lontoossa. Työpajoissa on työstyetty yhdessä JYVÄ:n arviointi- ja kehittämistyökalua. Yhteen työpajaan kutsuttiin vieraaksi Suomen Pakolaisavun Järjestöhautomon järjestökonsultti Matti Forsberg.

Hankkeen omien työpajojen lisäksi JYVÄ:n toimijat ovat järjestäneet myös muita työpajoja. Lontooseen suuntautuneen matkan yhteydessä toteutui kaksi työpajaa sikäläisten järjestöjen kanssa. Southall Black Sisters -järjestön kanssa pohdittiin muun muassa vaikuttamistyötä ja tiedon välittämistä eri toimijoiden välillä sekä vähemmistöaseman huomioimista ja toiminnan yleisiä edellytyksiä. Community Matters -järjestön kanssa puolestaan mietittiin paikallisen yhteistyön edistämistä, arvioinnin ja kehittämisen lähtökohtia, osallisuuden tukemista sekä toiminnan rahoitukseen liittyviä asioita. Keväällä 2015 pidettiin työpajat Oulussa, Turussa, Porissa ja Helsingissä. Niissä käytiin rakentavaa keskustelua JYVÄ-hankkeen arviointi- ja kehittämismallista ja työstyettiin sitä eteenpäin.

Syksyllä 2014 JYVÄ-hanke kutsui koolle eri tahojen edustajia erityiseen arviointi-iltapäivään. Tapahtuman tarkoituksena oli tuoda esille erilaisia näkökulmia siihen, mitä arvioinnilta odotetaan. Alustajina tilaisuudessa toimivat Olga Silfver Helsingin kaupungin elinkeino-osastolta, Tarja Munne Joensuun kaupungin maahanmuuttajapalveluista, Janne Jalava Raha-automaattiyhdistyksestä, Anne Alitolppa-Niitamo työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskuksesta sekä Suvi Hiltunen AFAES ry:stä. Keskustelutilaisuus vahvisti käsitystä siitä, että eri toimijat asettavat arvioinnille erilaisia toiveita ja odotuksia. Todettiin, että tarvitaan lisää työkaluja yhteistyön esteenä olevien kuilujen yhteen kuromiseksi sekä toimia yhteistyön ja tiedonkulun tehostamiselle järjestöjen sekä rahoittajien ja päättäjien kesken, mutta myös eri rahoittajatahojen välillä.

Arviointi-iltapäivässä kävi ilmi, että kunnat ja RAY suhtautuvat myönteisesti isompien yhteenliittymien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Joskus tämä on järjestöjenkin kannalta tarkoituksenmukaista ja järkevää, mutta yhdistyminen tuo myös haastetta oman toiminnan fokuksen säilyttämiseen. Monilla pienillä yhdistyksillä ja järjestöillä ei ole kuitenkaan erityistä tarvetta kehittää toimintaansa tai erikoistua jonkin tietyn ulkoapäin annetuk-

si koetun tehtävän toteuttamiseen. Näidenkin pienten toimijoiden resursseista pitäisi silti jollain tavalla huolehtia.

Rahoittajatahojen edellyttämää arviointia ja ylipäätään raportointia pidetään järjestöissä usein työläänä ja oman työn kehittämiseksi vain vähän lisäarvoa antavana. Tarvetta on siis sellaiselle arviointi- ja kehittämismallille, joka on helppo ja joustava toteuttaa ja joka ottaa paremmin huomioon järjestöjen omat tarpeet. Seuranta ja arviointia halutaan järjestöissä kehittää myös sellaiseksi, että muutkin kuin numeeriset vaikuttavuusmittarit tulevat paremmin esille.

Edellä on jo mainittu JYVÄn tekemä tutustumis-, verkostoitumis- ja työpajamatka Lontooseen. Matka toteutettiin joulukuussa 2014 ja sille osallistuivat yhteistyökumppanijärjestöjen edustajina Katri Hirvonen DaisyLadies ry:stä, Jukka-Pekka Fabrin Martinus-säätiöstä, Riitta Salin Moniheli ry:stä ja Johanna Warius Vammaisfoorumi ry:stä / Vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus Hilmasta. Diakista Lontoon ohjelmaan osallistui minun lisäksi Esko Kähkönen. Matkalla oli mukana myös Minna Kuivalainen Uudenmaan ELY-keskuksesta. Isäntänä Lontoossa toimi professori Adam Dinham, joka johtaa Lontoon yliopiston Goldsmithsin Faith and Civil Society -yksikköä. Edellä mainitun työpajatyöskentelyn lisäksi pidimme Lontoossa kaksi hankekokousta, tutustuimme saamaamme runsaaseen materiaaliin sekä tutustuimme monimuotoiseen kaupunkiin.

JYVÄ-hankkeen toimintaan on kuulunut myös kulttuuri- ja uskontolukutaidon kehittämistä ja kouluttamista. Hanke on ollut mukana työstämässä Diakissa rakennettavaa tähän aihepiiriin liittyvää tutkimus-, kehittämis- ja koulutusohjelmaa. Kulttuuri- ja uskontolukutaidon edistämisen puitteissa hanketiimi on ollut mukana kehittämässä aihepiiriin liittyvän kurssin rakentamista ja tiimiläiset ovat pitäneet kaksi alustusta seminaareissa (Yritä ymmärtää, Jyväskylä, 4.2.2015; Tietoja ja taitoja monikulttuuriseen asiakastyöhön, Pori, 4.5.2015). Samalla kun olemme esiintyneet eri yhteyksissä, olemme saaneet tilaisuuden viedä tietoa JYVÄ-hankkeesta ja sen tavoitteista eteenpäin.

Muiden toimintojen ohella JYVÄ on osallistunut Diakin opetustoimintaan niiltä osin kuin se on ollut hankkeen toiminnan kannalta järkevää. JYVÄn edustajana olen kertonut hankkeen toiminnasta opiskelijaryhmille, osallistunut opetukseen JYVÄn aihepiiriin liittyen sekä kommentoinut opiskeli-

joiden kotoutumisen edistämistä käsitteleviä tehtäviä ja opetuksen toteuttamissuunnitelmia.

Tulokset

JYVÄ-hankkeessa on kehitetty sisältö ja runko järjestöjen kulttuuri- ja uskontosensitiivisyyden huomioivalle arviointi- ja kehittämismallille. Mallin sisältöä on päästy jonkin verran pilotoimaan, mutta välineen saattaminen joustavasti käytettävään muotoon kaippaa vielä jatkokehittelyä. Hankkeen aikana kävi selväksi, että valmiin mallin työstämiseen ja mahdollisimman monenlaisten toimijatahojen käytettävissä olevan välineen jalostamiseen tarvitaan huomattavasti pidempi aika kuin mitä nyt on ollut käytettävissä. Suunnitelmat hankkeessa kehitellyn JYVÄ-apurin jatkojalostamiseksi ovat olemassa, ja toivomme, että saisimme mahdollisuuden viedä tätä tärkeäksi kokemaamme kehittämistyötä eteenpäin.

JYVÄ-hankkeessa rakennettua kehittämis- ja arviointimallia ja siihen liittyvää välinettä esitellään tämän julkaisun luvussa 4.

Vaikuttavuus

JYVÄ-hankkeen aikana on luotu järjestöjen kotouttavan työn arviointia ja kehittämistä tukevan mallin perusta. Malli vaatii vielä jatkokehittelyä, mutta valmiiksi rakennettuna se huomioi erityisesti kulttuurin ja uskonnon yhteistoimintaan ja vuoropuheluun tuomat vaikutukset järjestöjen tekemässä työssä. Kun mallia on hiottu eteenpäin yhdessä eri toimijatahojen kanssa (järjestöt, kävijät, viranomaiset, rahoittajat, päättäjät) ja sitä päästään täysimittaisesti pilotoimaan ja levittämään, saadaan selville sen todelliset vaikutukset.

Jo JYVÄ-hankkeen lyhyen toiminta-ajan puitteissa tehty työ on osoittanut vaikuttavuutensa siinä, että hanke on otettu innolla vastaan ja sen tavoitteita on pidetty enemmän kuin tervetulleina. Järjestöjen oman toiminnan kehittämisen ja arvioinnin tehostamista helpottavalle sekä järjestöjen ja niiden toimintaedellytyksiin vaikuttavien tahojen välistä vuoropuhelua edesauttavalle välineelle on osoittautunut olevan juuri niin suuri, jos ei suurempikin, tarve kuin hanketta aikanaan suunnitellessa ajateltiin.

Hankkeen tavoitteiden toteutumista pohditaan tarkemmin luvussa 5.1 JYVÄ-hankkeen arviointia.

3.2 REFLEKTIIVINEN MITTAAMINEN: Britanniaa ja Suomea yhdistävä työskentely järjestöjen toiminnan kehittämiseksi ja sen näkyväksi tekemiseksi

JYVÄ-hankkeen idea syntyi Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Lontoon yliopiston Goldsmithsin aikaisemman yhteistyön pohjalta. Molempien korkeakoulujen yhtenä painopistealueena on tutkia erilaisia lähestymistapoja, joiden avulla voidaan tehdä näkyväksi ja arvioida uskontotaustaisten järjestöjen sosiaalista toimintaa.

Britannia

Britanniassa aihepiiriin liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa on tehty mm. Knowledge transfer partnership (KTP) eli ”tiedon siirtokumppanuus” hankekokonaisuuden rahoittamana. Sen toteuttivat vuosina 2009 - 2013 Faith Based Regeneration Network, UK (FbRN) sekä Faiths & Civil Society Unit, Goldsmiths, University of London (FCSU). Tutkimus kostui osaprojekteista, jotka toteutettiin vuosina 2006 ja 2007–08. Ensimmäisen projektin aikana käytiin läpi ja arvioitiin systemaattisesti (Dinham 2006) ns. ”harmaata” tutkimustietoa sekä alueellisella että yhteisöjen tasolla eri puolilla Britanniaa. Tavoitteena oli tuottaa kansallista aineistoa uskontotaustaisesta yhteiskunnallisesta toiminnasta. Tulos oli sekä turhauttava ja houkutteleva: aineistosta paljastui erittäin hajanainen ja kuvailevalle asteelle jäävä kartta monenlaisesta kentällä tehtävästä työstä. Kun kaikkien hankkeessa mukana olevien järjestöjen tekemät tutkimusraportit koottiin yhteen, havaittiin, että todella monet uskontotaustaiset yhteisöt toteuttavat runsaasti ja monipuolisesti sosiaalista toimintaa. Raporteissa oli mainintoja vähintään 48 työmuodosta.

Ongelmaksi koettiin, että saatujen raporttien pohjalta koottujen tietojen perusteella ei voinut tietää kuka tekee, mitä ja miten. Kullakin alueella ja eri yhteisöjen tasolla toteutetut hankkeet käyttivät paikallisesti omaksuttuja ja toisistaan poikkeavia käsitteitä ja menetelmiä. Mittaaminen nousi siis ongelmaksi sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Olikin pakko aja-

tella asioita uudelleen ja etsiä parempia tapoja uskontotaustaisten järjestöjen yhteisöissä tekemän sosiaalisen toiminnan mittaamiseen.

Toisessa hankkeessa, jota tuki Ison-Britannian hallitus (Department of Communities & Local Government, DCLG), etsittiin mahdollisia kansallisia indikaattoreita tai ”tunnuslukuja”, joiden avulla voitaisiin mitata uskontotaustaisten järjestöjen sosiaalista toimintaa. Indikaattorit kehitettiin kaksipäiväisessä työpajassa, johon osallistui tarkoitusta varten valittuja päättäjiä, tutkijoiden ja uskontotaustaisten yhteisöjen kehitystyötä tekevien työntekijöiden edustajia. Työpajat toteutettiin osallistavan yhteisön kehittämisen prosessien ja siihen liittyvien arvojen mukaisesti. Työskentelyssä tultiin siihen johtopäätökseen, että haasteena on mitata uskontotaustaisten järjestöjen toimintaa tavoilla, jotka kehittävät työtä eivätkä pelkästään ”osoita” tai esitele sitä. Tavoitteena oli siis luoda uusi mittaamisen taso, jota voitaisiin nimittää ”mittaaminen reflektiona”-prosessiksi (ks. Dinham & Shaw, 2011).

Knowledge Transferred Partnership (KTP) hankekokonaisuus osallistui prosessiin testaamalla reflektiivistä mittaamista uskontotaustaisissa ympäristöissä. Testaus suoritettiin uskontotaustaisen The Faith-Based Regeneration Network -verkoston ja ei-uskontotaustaisen Community Matters -järjestön kanssa toteutetun työskentelyn avulla. Nämä molemmat verkostot osallistuvat aktiivisesti paikallisia yhteisöjä tukevaan kehittämistyöhön. Community Matters on useiden vuosien aikana kehittänyt ja käyttänyt laajasti hyväksyttyä yhteisötyön mittaamisvälinettä - nimeltään VISIBLE - joka perustuu reflektiiviseen arviointiin vapaaehtoistyössä ja yhteisöissä. Reflektiivisen mittaamisen testauksessa kokeiltiin VISIBLE-työkalua seitsemässä uskontotaustaisessa järjestössä. Prosessin aikana esille nousi erityisesti kaksi kysymystä:

1. Ovatko uskontotaustaiset yhteisöt reflektiivisiä arvioidessaan omaa toimintaansa?
2. Tuovatko olemassa olevat ”yleistyökalut” esille uskontotaustaisten järjestöjen arvoja vai tarvitaanko uusia, niiden erityisluonteen huomioivia menetelmiä?

Reflektiiviseen mittaamiseen liittyvän työskentelyprosessin aikana Goldsmithsiin kertyi paljon tietotaitoa aiheesta. Samalla heräsi kiinnostus testata Britanniassa luotua mallia myös toisenlaisessa ympäristössä. Yhteisissä työseminaareissa ja hankkeissa oli havaittu, että esille nousee hyvin samansuun-

taisia kysymyksiä sekä Britanniassa että Suomessa. Näin ollen oli aikaisemman toimivan yhteistyön pohjalta luontevaa lähteä kehittämään järjestöjen arvioinnin ja kehittämisen välinettä Diakonia-ammattikorkeakoulun kanssa.

Suomi

Hyvinvointi- ja terveyspalveluita on viime vuosina tuotettu yhä useampien toimijoiden voimin. Tämä trendi tulee myös jatkumaan. Samat sekatalouden (mixed economy) haasteet koskevat sekä brittiläistä että suomalaista yhteiskuntaa. Diakissa todettiin, että on tullut aika kehittää ja tutkia uusia lähestymistapoja ja mittaamisen menetelmiä, joiden avulla eri sektorien tekemää työtä voidaan arvioida ja uudistaa. Suomen oloissa on ollut hyödyllistä yhdistää uskonnon, kulttuurin ja etnisyyden näkökulmat osaksi monimuotoista identiteettiä. Suomessa maahanmuuttokysymykset ovat merkittävä ja akuutti yhteiskunnallinen keskustelun alue, jossa näitä tekijöitä käsitellään pitkälti yhdessä.

Yhteistyö Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Goldsmithin yliopiston välillä on ollut merkittävää. Tätä on osaltaan jatkanut toimintani asiantuntijana JYVÄ-hankkeessa Goldsmithsin edustajana. Näen, että yhteistyöstä on syntynyt projektille lisäarvoa neljällä keskeisellä tavalla:

1. Kokemus – aiemmat projektit tällä alueella ovat olleet opettavaisia sekä prosessin ja sisällön kannalta.
2. Tieto – keskeinen havaintomme on, että mittaaminen onnistuu parhaiten prosessia, eikä yksittäistä hetkeä arvioimalla, jolloin se mahdollistaa projektin itsearvioinnin ja refleктоivan työskentelyn. Tämä tieto on ollut alkuhypoteesina JYVÄ-hankkeessa.
3. Materiaalit – työkalut, joita olemme kehittäneet Britanniassa, ovat toimineet hyödyllisinä vertailukohtina ja lähteinä JYVÄ-hankkeessa. Tämä on helpottanut sen tarkastelua, mitkä työkalut ja tulokset voisivat olla taroituksenmukaisia Suomessa.
4. Verkostot – JYVÄ-hankkeen työntekijät ja hankkeen yhteistyökumppanijärjestöjen edustajat ovat työskennelleet yhdessä sekä Suomessa että Britanniassa. Lontoossa he ovat tavanneet edustajia Faith Based Regeneration Network -verkostosta sekä Community Matters ja Southall Black Sisters -järjestöistä. Viimeksi mainittu on suuri, kansallinen hanke, joka

työskentelee lukuisista uskonnollisista, kulttuurisista ja etnisistä taustoista tulevien maahanmuuttajien kanssa.

Lähteet

Dinham, Adam et al. 2006. Faith as Social Capital: connecting or dividing? Bristol: Policy Press, Joseph Rowntree Foundation.

Dinham, Adam and Shaw, Martha. Measurement as reflection in faith-based social action. Community Development Journal, January 2011.

3.3 JYVÄ-hankkeen yhteistyökumppanijärjestöjen kokemuksia ja työpajojen antia

JYVÄ-hanketta on ollut mukana tekemässä neljä yhteistyökumppanijärjestöä. DaisyLadiesin, Martinus-säätiön, Monihelin sekä Vammaisfoorumin/Hilman edustajat ovat hankkeen aikana osallistuneet aktiivisesti ohjausryhmä- ja työpajatyöskentelyyn ja vastanneet järjestöjen taustaa valottavaan laajaan kyselyyn. Heidän kanssaan on toteutettu myös kaksi haastattelua: alkuvaiheessa hanketta kyselyvastauksia tarkentava juttutuokio ja loppuvaiheessa eräänlainen purkutilaisuus niistä ajatuksista, joita mukana olevien järjestöjen edustajien mielessä on hankkeen aikana herännyt.

Työpajoja on JYVÄ-hankkeen aikana järjestetty yhteensä kymmenen: hanketiimin omia työpajoja on ollut neljä, lontoolaisten järjestöjen kanssa yhteistyössä järjestettyjä kaksi sekä neljä eri puolilla Suomea järjestettyä tilaisuutta, joihin osallistui laaja kirjo alueiden toimijoita.

Tässä luvussa esitellään yhteenvedoa JYVÄ-hankkeen yhteistyökumppanijärjestöjen kokemuksista sekä työpajatyöskentelyn annista.

YHTEISTYÖKUMPPANINA JYVÄ-HANKKEESSA

JYVÄ-hankkeessa mukana olevat järjestöt ovat monissa yhteyksissä kommentoineet hankkeen työtä ja omaa osuuttaan siinä. Mielipiteitä ja ajatuksia on esitetty niin haastatteluiden kuin työpajatyöskentelykin ohessa. Hankkeen aikana on tehty myös itsearviointia, johon yhteistyökumppanit ovat osallistuneet. Arvioinnissa on kiinnitetty huomiota hankkeen tavoitteiden toteutumiseen, aikatauluun, henkilöstön osaamiseen, hallintoon sekä tiedottamiseen. Yhteistyökumppanijärjestöjen edustajat ovat samalla arvioineet myös omaa rooliaan hankkeen työskentelyssä. Tätä arviointia on toteutettu muun muassa ohjausryhmän kokousten yhteydessä. Tarkemmin hankkeen arvioinnista kerrotaan tämän julkaisun luvussa JYVÄ-hankkeen arviointia.

Ilo tehdä yhdessä

Kaiken kaikkiaan yhteistyökumppanijärjestöjen edustajat ovat olleet tyytyväisiä saadessaan olla mukana JYVÄssä. Erityisen positiivista on heidän mukaansa ollut se, että he ovat voineet työskennellä yhdessä toisten järjestöjen kanssa. Tämä on mahdollistanut vertaistuen ja kokemusten vaihtamisen, mutta antanut myös tilaisuuden kurkistaa erikokoisten, eri kohderyhmien kanssa toimivien ja erilaista toimintaa tarjoavien järjestöjen työhön. Yhdessä työskentelemisen ilo on näkynyt selkeästi hanketiimin kokoontuessa yhteen: sekä ohjausryhmän kokoukset että työpajat ovat olleet tällä joukolla ilahduttavan keskustelevia. Arvioinnissa nousi esille tyytyväisyys hankkeen sisäiseen tiedottamiseen. Keskustelut tallentavat pöytäkirjat ja kattavat raportit on koettu hyviksi välineiksi jakaa tietoa ja jatkaa keskustelua, vaikka aina ei olisi voinut itse osallistua esimerkiksi ohjausryhmän kokoukseen.

Järjestöjen edustajat ovat kokeneet JYVÄ-hankkeen tavoitteet tärkeiksi sekä arviointi- ja kehittämismallin työstämisen mielekkääksi. He ovat halunneet olla mukana tuottamassa välinettä, joka tukee kolmannen sektorin toimijoita kehittämään toimintaansa sekä edistää järjestöjen ja niiden toimintaedellytyksiin vaikuttavien tahojen välistä vuoropuhelua.

Haasteita ja oivalluksia

Hanketyöskentelyn alkuvaiheessa toteutettiin järjestöjen toimintaa ja sen periaatteita luotaava laaja ja melko yksityiskohtainen kysely, jonka vastauksia vielä tarkennettiin haastattelun avulla. Vaikka järjestöjen edustajat kokivat aluksi aikaa vieväksi ja hankalaksi vastata kyselyyn huolellisesti, olivat he loppujen lopuksi tyytyväisiä joutuessaan ryhtymään tähän puuhaan. Arvoihin, tarkoitukseen, rakenteeseen, kulttuuriin ja uskontoihin, käyttäjiin, toimintaan, arviointiin sekä kehittämiseen liittyvät kysymykset panivat vastaajat miettimään perusteellisesti paitsi toimintansa lähtökohtia myös nykyisiä ja tuleviakin tarpeita sekä kehittämisaatuksia.

Yhteisen työskentelyn aikana on ollut myös joitakin haasteita. Ne ovat liittyneet lähinnä ajallisiin resursseihin, mutta myös sisältöseikkoihin. Ajankäytölliset haasteet nousevat sekä hankeajan lyhydestä että järjestöjen henkilöresurssien niukkuudesta. Yhteistyökumppanijärjestöjen edustajat ovat kokeneet, että ajallista panosta on ollut ajoittain vaikeaa suunnata hankkeen

hyväksi. JYVÄ-hankkeen työskentelytapa on ollut toiminnallisuutta ja osallisuutta painottava, ja tämä tapa tehdä yhteistyötä on aikaa vaativaa. Suurelta osin juuri ajan rajallisuuden vuoksi on yhteistyökumppanijärjestöjen edustajien kokemus valitusta työskentelytavasta ollut joiltain osin ristiriitainen: toisaalta osallistava työskentelytapa on koettu erittäin hedelmälliseksi ja demokraattiseksi tavaksi tehdä työtä yhdessä, mutta toisaalta se on ajoittain tuntunut hitaalta ja epämääräiseltä. Työpajoihin on esimerkiksi toivottu ohjaavampia työskentelyraameja, ja työstettävästä mallista on odotettu valmiimpia koonteja kommentoitaviksi. Loppujen lopuksi on kuitenkin todettu, että vaikka ihan kaikkea ei ole ehditty toteuttaa siinä ajassa kuin odotettiin, saavutetut tulokset ovat aidosti yhteistyön tulosta.

Puhetta kulttuurista ja uskonnosta

Sisällöllisesti JYVÄ-hankkeen työskentely on ollut järjestöjen edustajien mukaan erittäin mielenkiintoista. Jokainen tiimissä mukana ollut on tullut työskentelyyn mukaan omista tulokulmistaan, joten yhteisten pyrkimysten ytimen löytäminen on kaivannut jonkin verran hakemista. Kädyt keskustelut ovat kulminoituneet eri yhteyksissä esiintyneisiin ajatuksiin kulttuurin ja uskonnon suhteesta sekä kulttuuriin ja uskonnon vaikutuksista järjestöjen toimintaan. Pohdintoja tähän aihepiiriin liittyen on käyty niin kyselyyn, haastattelujen, työpajojen kuin ohjausryhmän kokoustenkin yhteydessä. JYVÄ-hankkeen tavoitteena ja tarkoituksena on ollut nimenomaan kulttuuri- ja uskontosensitiivisyyden edistäminen. Yhteisymmärrykseen pääseminen kulttuuriin ja uskontoihin liittyvien asioiden käsittelemisessä on siis ollut oleellinen osa hankkeen työskentelyä.

JYVÄ-hankkeessa mukana oleville järjestöille työskentelyn alkuvaiheessa tehdyssä kyselyssä tuli esille, että kulttuurista ja kulttuuritaustaan liittyvistä tekijöistä ja vaikutuksista on helpompi puhua kuin uskonnoista tai niihin liittyvistä seikoista. Halu panostaa toiminnan neutraalisuuteen oli myös vahva, eikä kulttuurin, uskonnon, vakaumuksen tai poliittisten mielipiteiden katsottu juuri näkyvän järjestöjen tekemässä työssä. Päinvastoin korostettiin toiminnan avoimuutta ja kaikille sopivuutta. Kuitenkin kyselyvastaukset ja tarkentavat haastattelut osoittivat, että kulttuuritaustaan ja uskontoon liittyvät tekijät näkyvät ja vaikuttavat arjen toiminnassa ja niitä myös tunnustetaan enemmän tai vähemmän. Nämä havainnot saivat pohtimaan

esimerkiksi seuraavia kysymyksiä: tulisiko kulttuuria ja uskontoa koskeviin tekijöihin kiinnittää jatkossa enemmän huomiota, missä määrin niiden tarkastelua tulisi erottaa toisistaan, mikä on kulttuuritaustasta lähtevää ja millaisiin asioihin nimenomaan uskontotausta vaikuttaa enemmän. Muun muassa näiden asioiden esille nostaminen ja sitä kautta keskustelun käynnistäminen on tarjonnut hankkeessa mukana olleille järjestöille mahdollisuuden vahvistaa omaa kulttuuri- ja uskontolukutaitoaan, jonka edistäminen on ollutkin yksi hankkeen sisällöllisistä pyrkimyksistä.

Vaikuttamisesta ja rooleista

Yhteistyökumppanijärjestöillä on ollut luonnollisesti joitakin odotuksia, kun he ovat lähteneet mukaan hanketyöskentelyyn. Tärkeimpänä on ollut järjestöjen omien kohderyhmien huomioiminen ja aseman parantaminen. Lisäksi on odotettu mahdollisuutta vaikuttaa sekä oman että muiden kolmannen sektorin toimijoiden kotoutumista edistävän työn kehittämisen ja vaikuttavuuden lisäämiseen. Jokainen mukana ollut järjestö onkin pitänyt keskustelussa esillä oman kohderyhmänsä näkökulmaa, mikä on ollut hankkeen kannalta erittäin hedelmällistä. Välillä järjestöillä on ollut enemmän hakeamista siinä, miten niiden omat odotukset näkyvät hankkeen työskentelyssä ja kehitettävässä mallissa sekä siihen liittyvässä välineessä. Oman aktiivisen roolin löytäminen tietyn osa-alueen, kuten naisten, nuorten tai vammaisten henkilöiden tilanteeseen ja asemaan erikoistuneena asiantuntijana, on selkeyttänyt hankkeessa toimivien tietoisuutta omasta vaikuttavuudestaan sen tuottamaan sisältöön ja tuloksiin. Näin myös olemassa olleiden odotusten on nähty täyttyvän paremmin.

Hankekauden päättyessä kaikkien yhteistyökumppanijärjestöjen edustajat pitivät edelleen JYVÄn tavoitteita tärkeinä. He ovat hankkeen aikana miettineet omaa rooliaan ja miettineet oman panoksensa vahvistamisen mahdollisuutta. Kaikilla järjestöillä onkin halukkuutta olla mukana yhdessä luodun mallin jatkokehittämissä. Arviointi- ja kehittämisvälineellä nähdään olevan potentiaalia edistää eri toimijatahojen vuoropuhelun tehostumista. Osallistuminen JYVÄ-hankkeen työskentelyyn näyttäytyy järjestöjen näkökulmasta mahdollisuutena osallistua omalta osaltaan järjestöjen roolin näkyvämmäksi tekemiseen ja kotoutumista edistävän työn kehittämiseen niin, että

se vastaa paremmin entistä monimuotoisemmista – myös kulttuurisista ja uskonnollisista – taustoista tulevien kotoutujien tarpeisiin.

TYÖPAJAT

JYVÄ-hankkeen työpajoissa on työstetty yhteisen työskentelyn periaatteita, koottu yhteen ja jaettu asiantuntemusta sekä työstetty hankkeen tehtävänä ja tavoitteena ollutta arviointi- ja kehittämismallia välineineen.

Sisäiset työpajat

JYVÄ-tiimin neljä omaa työpajaa sijoittuivat melko tasaisesti toiminnan eri vaiheisiin: yksi pidettiin keväällä 2014, kaksi syyskaudella 2014 ja yksi kevättalvella 2015. Kaikkiin näihin työpajoihin on osallistunut hankkeen brittiläinen asiantuntija, professori Adam Dinham Lontoon yliopiston Goldsmithsista. Kahdessa ensimmäisessä työpajassa opittiin tuntemaan toinen toisemme ja mukana olevien järjestöjen tulokulmat. Samalla niissä luotiin raameja yhteiselle työskentelylle, käsiteltiin saatavilla olevaa tausta-aineistoa sekä peilattiin Britannian järjestökentältä saatuja esimerkkejä. Toisessa työpajassa vieraili asiantuntijana Pakolaisavun Järjestöhautomon järjestökonsultti Matti Forsberg, jonka kanssa pohdittiin jo olemassa olevia arviointiin ja kehittämiseen tarkoitettuja malleja ja verrattiin samalla kokemuksia joistakin järjestöissä kokeilluista välineistä.

Kolmannessa ja neljännessä työpajassa työstettiin omaa arviointi- ja kehittämismallia eteenpäin ja muokattiin sitä pilotoitavaksi niin sanotuissa ulkoisissa työpajoissa. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että projektipäällikkö kokosi yhteisen työskentelyn rungon siihen mennessä kerätyn aineiston perusteella. Tätä runkoa sitten työpajoissa täydennettiin taas seuraavassa työskentelytilaisuudessa eteenpäin vietäväksi.

Ulkoiset työpajat

Hankkeen sisäisestä työskentelystä saaduista evästyksistä JYVÄ järjesti keväällä 2015 neljä työpaja- ja kuulemistilaisuutta eri puolilla Suomea: Oulussa, Turussa, Porissa ja Helsingissä. Näihin tilaisuuksiin osallistui ilahduttavan monimuotoinen joukko kunkin alueen toimijoita eli mukana oli erilaisia jär-

jestöjä (myös maahanmuuttajajärjestöjä), viranomaisia, seurakuntien edustajia, hanketoimijoita sekä koulutusorganisaatioiden edustajia.

Alun perin tavoitteena oli päästä ulkoisissa työpajoissa testaamaan ja piloitamaan valmiimpaa mallia kuin nyt oli mahdollista. Hankkeen aikana kävi ilmi, että mallin ja välineen huolellinen taustoitus ja pohjustus vaativat enemmän aikaa kuin nyt oli hankkeen puitteissa käytettävissä. Tämä huomio vahvistui ulkoisissa työpajoissa, joiden aikana kokeiltiin erilaisia mahdollisuuksia arviointi- ja kehittämisvälineen muodoksi. Monipuolisen osallistujajoukon kanssa toteutetut työpajat olivat todella tarpeen, koska kaikista niistä saatiin lisää arvokasta tietoa siitä, mitä kaikkea on hyvä ottaa sisällössä huomioon ja millaiset välineen muotoon liittyvät ratkaisut voisivat olla käyttökelpoisia.

Jokainen näistä eri paikkakunnilla pidetyistä työpajoista oli erilainen sekä kokoonpanoltaan että sisällöltään. Samalla tavalla kuin hanketiimin omien työpajojen kanssa myös näissä ulkoisissa työpajoissa hyödynnettiin kumulatiivisesti kertynyttä tietoa siitä, mitä arviointi- ja kehittämismalliin tulisi sisällyttää ja millaisesta välineestä kentällä olisi mahdollisimman paljon hyötyä. Käytännössä näissä tilaisuuksissa kokeiltiin muutamaa vaihtoehtoista työskentelymuotoa. Samalla esille nousi vielä monia toiveita ja odotuksia siitä, millaista tietoa arviointi- ja kehittämisvälineen avulla tulisi voida kerätä.

Erilaisista painotuksista huolimatta eri puolilla Suomea ja erilaisten osallistujien kanssa toteutetuissa pajoissa lopputulema oli jokaisessa seuraavanlainen: kaikki toimijat olivat samaa mieltä siitä, että JYVÄN kehittämää arviointi- ja kehittämisvälinettä tarvitaan ja sille on selvä tilaus. Toimiakseen välineen tulee kuitenkin olla mahdollisimman helppokäyttöinen ja joustava.

Työpajat brittiläisten järjestöjen kanssa

JYVÄ-hankkeessa on tehty tiivistä yhteistyötä brittiläisten toimijoiden kanssa. Hanketiimi teki tutustumis- ja työskentelymatkan Lontooseen joulukuussa 2014. Hankkeemme asiantuntija Adam Dinham järjesti matkaamme varten mahdollisuuden käydä vuoropuhelua kahden erittäin mielenkiintoisen Suur-Lontoon alueella toimivan järjestön kanssa.

Southall Black Sisters on toiminut 1970-luvulta vähemmistöasemassa olevien naisten tukemiseksi ja voimaannuttamiseksi. Se tekee alueellisen toiminnan lisäksi valtakunnallisesti merkittävää vaikuttamistyötä. Työ-

pajassa tämän järjestön edustajan, Pragna Patelin, kanssa pohdittiin vaikuttamisen keinoja ja tasoja sekä eri tahojen lähestymiseen liittyviä kysymyksiä. Tärkeätä on miettiä, millaisiin asioihin valitaan mitäkin keinoja ja kanavia: milloin lähitason vaikuttaminen on perusteltua ja milloin on hyvä aloittaa esimerkiksi valtakunnallinen kampanja. Lisäksi keskusteltiin monimuotoisen toimintaympäristön haasteista ja rahoituksen linjauksista Suomessa ja Britanniassa.

Community Matters -järjestö on kansallisesti toimiva lähidemokratiaa edistävä organisaatio. Se tukee vapaaehtoisuutta ja yhteisöllisyyttä pääasiassa naapurustotasolla. Organisaation tavoitteena on saada paikallisyhteisön jäsenet aktivoitumaan ja ottamaan yhdessä vastuuta oman ympäristönsä asioista. Järjestön toiminnanjohtajan Richard Bridgen kanssa käsitelimme muun muassa yhteistyötä erilaisten toimijoiden kesken, alueellisia ominaispiirteitä ja tarpeita sekä sitouttamista. Lisäksi keskusteltiin arvioinnin ja kehittämisen lähtökohdista ja toteuttamisesta, järjestön kehittämästä **VISIBLE**-mallista, osallisuuden tukemisesta sekä toiminnan tarpeesta ja rahoittamisesta.

Julkaisun liitteenä on raportti Lontoon matkastamme. Siinä on tarkemmin kuvattu muun muassa työskentelyä edellä mainittujen brittiläisten järjestöjen kanssa. (Liite 3.)

Sari Hammar

4 TULOKSIA

Kulttuuri- ja uskontosensitiivisyyden huomioiva arviointi- ja kehittämismalli järjestöille

JYVÄ -hankkeessa on kehitetty välinettä tukemaan järjestöjen tekemään kotoutumista edistävää työtä. Kehittämistyössä on ollut mukana hankkeen toteuttamisesta vastaava Diakonia-ammattikorkeakoulu sekä neljä järjestöä: DaisyLadies ry, Moniheli ry, Martinus-säätiö sekä Vammaisfoorumi ry/Vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus Hilma. Välinettä on työstetty myös työpajoissa ja keskustelutilaisuuksissa, joihin on osallistunut järjestöjen, hankkeiden, rahoittajien ja viranomaisten edustajia sekä useita asiantuntijoita.

Tässä luvussa esitellään hankkeen tuottamaa arviointi- ja kehittämismallia sekä siihen pohjautuvaa JYVÄ-apuri -työvälinettä.

4.1 JYVÄ-mallin lähtökohtia

Taustalla kansainvälinen yhteistyö

JYVÄ-hankkeen kulttuuri- ja uskontosensitiivisyyden huomioivan järjestötoimijoiden käyttöön tarkoitetun arviointi- ja kehittämismallin työstämisen pohjana oli Britanniassa järjestöverkostojen kanssa toteutettujen tutkimus- ja kehittämisprosessien avulla luodut reflektiiviseen mittaamiseen perustuvat mallit (ks. luku 3.2). Hankkeen asiantuntijalla professori Adam Dinhamilla on ollut keskeinen rooli näiden erityisesti uskontotaustaisille toimi-

joille suunnattujen mallien kehittämisessä. (Chanan 2004; Dinham et al. 2011 ja 2012; VISIBLE).

Kansainvälisellä yhteistyöllä ja tietojen vaihdolla on ollut suuri merkitys JYVÄ-hankkeen tuottaman mallin kehittämisessä. Paljon hyötyä on ollut esimerkiksi siitä, että hankkeen aikana kerättyä aineistoa on ollut jatkuvasti mahdollista käydä läpi myös toisenlaisen toimintaympäristön näkökulmasta. Suora keskusteluyhteys brittiläisten järjestöjen kanssa on paitsi antanut konkreettisia vinkkejä siitä, mitä kannattaa ottaa huomioon mallia kehitettäessä, myös avartanut näkemystä siitä, miten monilla tavoilla kansalaistojen voimat voivat paikallisesti ja yhteiskunnallisesti vaikuttaa. Tämä julkaisun liitteenä on raportti JYVÄ:n hanketiimin tekemästä Lontoon matkasta. Raportissa kuvataan lähemmin työskentelyämme Community Matters ja Southall Black Sisters -järjestöjen kanssa.

Suomeen sopivaa mallia rakentamassa

Britanniassa kehitettyjä malleja ei voi eikä kannata kopioida suoraan suomalaisen toimintaympäristöön. Yhteiskuntarakenteet ja toimintakulttuurit ovat molemmissa maissa omanlaisiaan ja muun muassa järjestöjen kävijäryhmät poikkeavat toisistaan. Vaikka joitain sisältöjä ja ajattelumalleja on ollutkin mahdollista brittiläisestä materiaalista poimia, oli kuitenkin ensisijaisen tärkeää, että Suomen oloihin tarkoitettujen järjestöjen arviointi- ja kehittämismalli rakennettaisiin nimenomaan tšekäläisiin olosuhteisiin soveltuvaksi.

Britanniassa keskityttiin uskonnollisten toimijoiden tekemään sosiaaliseen työhön sekä sen vaikuttavuuden mittaamiseen ja esille nostamiseen. JYVÄ-hankkeessa näkökulma oli erilainen painottuen maahanmuuttajajärjestöjen sekä maahanmuuttajien kanssa toimivien järjestöjen tekemän kotoutumista edistävän työn kehittämiseen. Uskonto on näkyvässä roolissa myös suomalaisessa sovelluksessa, mutta sitä käsitellään eri tasolla, osana minkä tahansa järjestön toimintaan liittyvää vuorovaikutusta monikulttuuristuvassa ja moniuskontoistuvassa ympäristössä.

Tärkeintä aineistoa JYVÄ:n mallin rakentamiseen saatiin hankkeen aikana toteutetuista tilaisuuksista ja eri tahojen edustajien kanssa käydyistä keskusteluista (JYVÄ-hankkeen materiaali). Järjestöjen käytössä on jo olemassa erilaisia arviointi- ja kehittämismalleja (ks. esim. Aalto-Kallio et al. 2015; Henriksson ja Harju 2014; Koskela ja Harju 2012; Raha-automaattiyhdis-

tys; SOSTE). Näihin malleihin on hankkeen aikana pyritty mahdollisimman kattavasti tutustumaan ja myös niistä on saatu apua kulttuuri- ja uskontosensitiivisyyden huomioivan mallin kehittämiseen. Järjestöjen ja yhteisöjen roolia yhteiskunnallisina toimijoina monimuotoistuvassa ympäristössä on käsitelty viimeaikoina monella foorumilla. Myös tämän keskustelun seuraaminen on ollut tärkeää (ks. esim. Lautiola 2013; Timonen 2014).

Kulttuuri ja uskonto keskiöön

JYVÄ-mallissa korostetaan kulttuuristen ja uskonnollisten tekijöiden huomioimista vorovaikutukseen vaikuttavina seikkoina. Kulttuuri- ja uskontosensitiivisyyden vahvistamisella pyritään parantamaan eritaustaisten ihmisten keskinäisiä yhteistyö- ja toimintavalmiuksia. Samalla vältetään kuitenkin kulttuurin tai uskonnon vaikutusten korostamista niin, etteivät ne eivät muodostuisi vuorovaikutusta ja vuoropuhelua vaikeuttavaksi muuriksi. Tärkeää onkin oppia tunnistamaan myös kulttuurin ja uskonnon eroja: mitkä tavat ja käytänteet ovat kulttuurisia ja mitkä uskontoon liittyviä sekä miten eri tekijät näkyvät ja vaikuttavat ihmisten arjessa sekä vuorovaikutuksessa eri yhteyksissä.

Järjestöissä voidaan joutua pohtimaan esimerkiksi sitä, miksi joidenkin uskontojen edustajat eivät voi tai halua osallistua tiettyihin toimintoihin. Miksi esimerkiksi musiikki, tanssi, urheilu tai vaikkapa taidetyöskentely voidaan kokea sellaiseksi, että se ei sovellukaan kaikille. Järjestön omien lähtökohtien ja arvopohjan tunnistaminen ja tunnistaminen voivat antaa välineitä arvioida myös sitä, mistä lähtökohdista kulttuurien ja uskontojen välistä yhteistoimintaa lähdetään vahvistamaan. Miten ja mistä tulokulmasta käsin voidaan lähteä käymään vuoropuhelua esimerkiksi kävijöiden, lasten vanhempien ja/tai uskonnollisten ryhmien avainhenkilöiden suuntaan.

Parhaimmillaan tämä vuoropuhelu toimii kaksisuuntaisena oppimiskokemuksena. Joskus toiminta, jota ei tunneta, voidaan kokea pahana ja se halutaan siksi estää. Kun sisällöstä saadaan enemmän tietoa, ei asia ehkä tunnukaan niin pelottavalta ja vaikkapa taidekerhoon voidaan kuitenkin osallistua, kunhan tietyt uskontoon liittyvät seikat on sen toiminnassa otettu huomioon. Toiminnan tarjoaja kerryttää vuoropuhelun aikana puolestaan tietämystään siitä, millaisia nämä huomioitavat seikat voivat olla ja miksi ne koetaan tärkeiksi.

Jonkin monimuotoisuuden osa-alueen herkkyyden vahvistaminen edesauttaa tunnistamaan sen eri ulottuvuuksia ja lisää mahdollisuuksia kokonaisvaltaisemman sensitiivisyyden toteutumiseksi. JYVÄ-mallissa kiinnitetään erityistä huomiota JYVÄ -hankkeen painopisteen mukaisesti myös naisten, nuorten ja vammaisten henkilöiden huomioimiseen.

4.2 Mallista välineeksi

JYVÄ-hankkeessa kehitetyn järjestöjen kulttuuri- ja uskontosensitiivinen arviointi- ja kehittämismallin tavoitteena on antaa kansalaistoimijoille välineitä parantaa valmiuksiaan toimia vuorovaikutuksessa monimuotoistuvassa ympäristössä. Näihin valmiuksiin sisältyy paitsi päivittäisiin kohtaamisiin liittyviä taitoja, myös kykyä kehittää omaa toimintaa sekä nostaa sen vaikuttavuutta esille entistä laajemmin. Lähtökohtana mallissa on mahdollistaa sellainen arviointi- ja kehittämistyö, joka lähtee kävijöiden/asiakkaiden ja järjestöjen omista tarpeista käsin.

JYVÄ-mallissa periaatteena on siis toimia sisältä ulospäin eli edistää viimesijaisen kohderyhmän, kotoutujien, kiinnittymistä suomalaiseen yhteiskuntaan kolmannen sektorin toimintaa vahvistamalla ja tämän toiminnan vaikuttavuuden tuomisella rahoittajien ja päättäjien sekä muiden viranomaisten tietoisuuteen. Myös media ja suuri yleisö ovat merkittäviä tekijöitä kotoutumisprosessin onnistumisessa, joten näidenkin tahojen edustajat tarvitsevat ajantasaista ja monipuolista tietoa. Erityistä huomiota JYVÄ-hankkeen mallissa kiinnitetään kulttuuristen ja uskonnollisten tekijöiden osuuteen vuorovaikutuksessa sekä naisten, nuorten ja vammaisten henkilöiden huomioimiseen.

Arviointi- ja kehittämistä välineen rakentamisessa tärkeäksi on noussut huomio siitä, että tällä hetkellä järjestöt kokevat kehittämissäpyrkimystensä perustuvan pitkälti ulkoapäin tuleviin odotuksiin. Tilanne estää usein omaehtoisen kehittämisen siihen suuntaan kuin järjestöt itse näkisivät mielekkääksi. Syyksi tähän nähdään se, että kolmannen sektorin toimijoiden on kuunneltava tarkasti rahoittajien viestiä ja toimittava niiden asettamien vaatimusten mukaisesti. Rahoittajat puolestaan seuraavat esimerkiksi poliittisia linjauksia ja mahdollisuuksien mukaan myös kentän tilannetta. Niiltä puuttuu kuitenkin usein oleellista tietoa järjestöjen tekemän työn sisällöstä ja vaikuttavuudesta sekä kentällä tapahtuvista nopeistakin muutoksista. Tämä järjestöil-

lä itsellään oleva tieto pitäisikin saada nopeammin ja tehokkaammin järjestöjen toimintaedellytyksistä vastaavien rahoittajien ja päättäjien käyttöön.

JYVÄ-hankkeen tuottama kulttuuri- ja uskontosensitiivisen malli perustuu seuraaviin toimintakentän kartoitukseen ja hankkeen aikaisen työskentelyn pohjalta nousseisiin periaatteisiin:

Kulttuuri- ja uskontosensitiivisen arviointi ja kehittämismallin tulee:

- lähteä liikkeelle palvelujen käyttäjien ja tarjoajien tarpeista
- huomioida myös toimintaedellytyksistä vastaavien tahojen (rahoittajien ja päättäjien) näkökulmat
- helpottaa toiminnan vaikuttavuuden perustelemista rahoittajille, päättäjille, medialle ja suurelle yleisölle
- kiinnittää erityistä huomioida haavoittuvassa asemassa olevien tarpeisiin ja toiveisiin (naiset, nuoret, vammaiset henkilöt)
- antaa välineitä toimintojen oikeansuuntaiseen kehittämiseen yhdessä kävijöiden/palvelujen käyttäjien kanssa
- tukea yhteistyön syntymistä ja toteuttamista erilaisten kumppanien kanssa
- vahvistaa toimijoiden järjestöosaamista

Tavoitteena on ollu, että malliin perustuva arviointi- ja kehittämismalli soveltuisi valmistuttuaan mahdollisimman monenlaisten toimijoiden käyttöön. Erityisesti on haluttu pitää mielessä, että sitä kehitetään myös pienten järjestöjen ja yhdistysten tarpeet ja resurssit huomioiden. Valmiin välineen tulisi siis olla helppokäyttöinen, monipuolinen, kattava, voimaannuttava sekä erilaisten toimijatahojen tarpeiden mukaan joustava.

JYVÄ-hankkeessa työstetyn välineen työnimenä on JYVÄ-apuri. Se on käytännössä yhteisestä perustasta sekä valinnaisista osioista koostuva työkalu, jonka avulla kerätään arviointia ja kehittämistä tukevaa informaatiota.

JYVÄ-apurin tehtävänä on auttaa järjestöjä kehittämään toimintaansa kulttuurisesti ja uskonnollisesti monimuotoistuvaan toimintaympäristön tarpeisiin vastaavaksi. Arviointi- ja kehittämistyöskentelyn aikana kertynyt tieto auttaa järjestöjä myös tekemään työtänsä näkyvämmäksi. Ajantasaisen tiedon avulla he pystyvät esittelemään ulospäin kentän tilannetta ja tarpeita sekä tukea sen perustelua, milloin, miksi ja miten tarvitaan eriyttäviä palveluja. Viranomaiset ja rahoittajat saavat tätä kautta kaipaamaansa uutta tietoa kolmannen sektorin mahdollisuuksista osallistua kotouttamista edistä-

vän työn toteuttamiseen. Näin myös rahoitusta on helpompi suunnata sekä arvioida rahoituksen hakijoita. Parempi tietoisuus auttaa myös eri toimijatahoja, esimerkiksi kuntia, solmimaan kumppanuuksia kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Seuraavassa luvussa esitellään JYVÄ-hankkeen aikana rakennettua JYVÄ-apuri -välineen rakennetta, sisältöä ja toimintaperiaatetta. Väline ei ole vielä valmis lanseerattavaksi kentän käyttöön, vaan se vaatii vielä jatkokehittelyä.

4.3 JYVÄ-apuri

JYVÄ-apuri on työskentelyväline, joka pyrkii vastaamaan järjestöjen arviointi-, kehittämis- ja tiedonvälitystarpeeseen viisivaiheisen työskentelyn avulla. Sen toimintaperiaatteet pohjautuvat Britanniassa kehitettyyn refleksiivisen mittaamisen malliin (Dinham et al. 2011 ja 2012). Tavoitteena on mitata muuten vaikeasti mitattavaa toimintaa, jolla on sellaista yhteiskunnallista vaikuttavuutta, joka on tärkeää saattaa laajemmin tiedoksi.

On hyvä muistaa, että arviointi- ja kehittämisprosessi ei ole luonteeltaan kerralla valmiiksi tulevaa. Sen eri vaiheet toistuvat siis syklimäisesti. Ne voivat myös limittyä toisiinsa ja prosessin eri vaiheissa myös niiden painotukset voivat vaihdella. Tässä luvussa esitellään JYVÄ-apuri -välineen toimintaperiaatteet ja työskentelyvaiheet. Liitteestä 4. löytyy kuvaus JYVÄ-apurin käyttöön perustusvasta arviointi- ja kehittämisprosessista yhden kuvitteellisen yhdistyksen näkökulmasta.

JYVÄ-APURIN TYÖSKENTELYVAIHEET:
<p>Kartoitus: Antaa tarvittavaa pohjatietoa mm. järjestön toimintaperiaatteista, arvoista, kävijöistä, toiminnasta sekä sen edellytyksistä. Luo lähtökohdat toiminnan kehittämiseksi. Kartoitus tehdään huolella arviointi- ja kehittämistoimintaa aloitettaessa. Siihen voidaan palata määräajoin sekä tarvittaessa, esim. silloin, kun järjestössä tapahtuu toimintaan merkittävästi vaikuttavia muutoksia.</p>
<p>Tavoitteet ja kriteerit: Muodostavat seuranta- ja arviointiprosessin vertailupohjan. Auttavat jäsentämään saatua tietoa sekä kuvaamaan työn vaikuttavuutta.</p>
<p>Seuranta ja arviointi: Prosessi, jossa määriteltynä aikana seurataan, tarkastellaan ja arvioidaan toimintaa annettujen kriteerien pohjalta.</p>
<p>Analyysointi: Analyysoinnin aikana saatu tieto kootaan, käydään läpi ja käsitellään niin, että se on käytettävissä kehittämistoimien pohjana.</p>
<p>Kehittämistoimet: Kehittämistoimet perustuvat kartoituksen sekä seuranta- ja arviointiprosessin aikana kerättyyn ja analyysoituun tietoon.</p>

Kartoitus

Ennen kuin järjestöt voivat arvioida toimintaansa ja löytää siihen liittyviä kehittämistarpeita sekä ryhtyä toimenpiteisiin kehittämistoimien toteuttamiseksi, täytyy niiden kartoittaa lähtötilanteensa. Samalla voidaan miettiä, millaisia tavoitteita järjestöt haluavat kehittämissuhteensa suhteen asettaa.

JYVÄ-apuri -työskentelyn alkaessa järjestöt vastaavat lähtötilanteen kartoittamiseksi kysymyksiin, joiden avulla ne nostavat itselleen näkyville toimintansa taustat sekä siihen vaikuttavat tekijät ja edellytykset.

Tarkan kartoitustyön vaihe voi tuntua työläältä, mutta kehittämisen lähtökohtien tunnistaminen on kuitenkin ensiarvoisen tärkeää. Kun kartoitus on tehty huolella, ei taustaa selvittäviin kysymyksiin tarvitse vastata jatkuvasti uudelleen seurantaprosessin aikana. Niihin voidaan kuitenkin palata järjestön itse päättämin määräajoin ja silloin, kun järjestön toiminnassa ja/tai perusteissa on tapahtunut arvioinnin ja kehittämisen kannalta oleellisia muutoksia.

Alla esitellyt kartoituksen alueet ovat valikoituneet hankkeen työpajatyöskentelyn tuloksena. Tarkempaan kuvaukseen kartoituskysymyksistä voit tutustua tämän julkaisun liitteessä 4. JYVÄ-apurin aineistoa.

<p>Järjestön perustiedot: mm. arvot, tarkoitus ja tavoitteet, perustiedot henkilöstöstä, vapaaehtoisista, toimintamuodoista ja rahoituskanavista</p>
<p>Järjestön rakenne ja hallinto: mm. roolit, työnjako, sisäiset vaikutusmahdollisuudet, eri ryhmien edustavuus, erilaisten taustatekijöiden (ikä, sukupuoli, kulttuuri, uskonto, vammaisuus jne.) huomioiminen</p>
<p>Järjestöosaaminen: mm. valmiudet, tuen tarve, tukiverkostot</p>
<p>Kävijät/palvelujen käyttäjät: mm. rakenne, taustat, määrät, muutokset, erilaisten taustatekijöiden (ikä, sukupuoli, kulttuuri, uskonto, vammaisuus jne.) huomioiminen</p>
<p>Kiinnittyminen paikallisyhteisöön: mm. asema paikallisyhteisössä, kävijöiden kotoutumisen tukeminen, vuoropuhelu, muutokset, erilaisten taustatekijöiden (ikä, sukupuoli, kulttuuri, uskonto, vammaisuus jne.) huomioiminen</p>
<p>Suhde yhteiskuntaan: mm. asema, vaikuttaminen, eri ryhmien asioiden esille nostaminen, kävijöiden osallistuminen, erilaisten taustatekijöiden (ikä, sukupuoli, kulttuuri, uskonto, vammaisuus jne.) huomioiminen</p>
<p>Toiminta: mm. sisältö, kohdistaminen, kävijöiden osallistuminen, erilaisten taustatekijöiden (ikä, sukupuoli, kulttuuri, uskonto, vammaisuus jne.) huomioiminen, muutokset</p>
<p>Palaute: mm. miten, keneltä ja miksi kerätään; miten kootaan, analysoidaan ja hyödynnetään, erilaisten taustatekijöiden (ikä, sukupuoli, kulttuuri, uskonto, vammaisuus jne.) huomioiminen, muutokset</p>
<p>Tiedottaminen: mm. miten, kenelle ja miten tiedotetaan; erilaisten taustatekijöiden (ikä, sukupuoli, kulttuuri, uskonto, vammaisuus jne.) huomioiminen, muutokset</p>
<p>Kehittäminen: mm. miten ja kenen toimesta on kehitetty; ketkä ovat osallistuneet; miten hyödynnetty; erilaisten taustatekijöiden (ikä, sukupuoli, kulttuuri, uskonto, vammaisuus jne.) huomioiminen, muutokset</p>
<p>Yhteistyökumppanit ja sidosryhmät: mm. millaisia sidosryhmiä ja miksi, onko tarvetta uusille, erilaisten taustatekijöiden (ikä, sukupuoli, kulttuuri, uskonto, vammaisuus jne.) huomioiminen, muutokset</p>
<p>Rahoittajat: mm. millaisia, miten saatu, tarpeet uusille, yhteistyön sujuminen, erilaisten taustatekijöiden (ikä, sukupuoli, kulttuuri, uskonto, vammaisuus jne.) huomioiminen, muutokset</p>

Tavoitteet ja kriteerit

Lähtötilanteen ohella tarvitaan arviointia ja kehittämistä varten tavoitteet ja kriteerit, joita käytetään vertailupohjana toimintaa, osaamista ja valmiuksia tarkasteltaessa. JYVÄ-apurissa tavoitteet ja kriteerit on pyritty asettamaan mahdollisimman selkeiksi. Niiden on tarkoitus antaa tukea ja suuntaa kehittämisyhtymien eteenpäin viemiselle, ja olla tarpeeksi joustavia erilaisen toimijoiden hyödynnettäväksi.

Myös JYVÄ-apurin tavoitteissa ja kriteereissä korostuvat kulttuuri- ja uskontosensitiivisyyttä edistävät asiat sekä JYVÄ-hankkeen painopisteen mukaisesti naisten, nuorten ja vammaisten henkilöiden näkökulma. Tavoitteet

ja kriteerit on jaettu neljään osioon. Arviointi- ja kehittämismallin seuranta- ja arviointiosuudessa järjestön toimintaa peilataan näiden tavoite ja kriteeriosioiden sisältöihin.

JYVÄ-APURIN TAVOITTEET JA KRITERIT:
<p>Tavoite: Osaamisen kehittäminen Kriteerit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kulttuurien välisten toimintavalmiuksien vahvistuminen - kulttuuri- ja uskontolukutaidon kehittyminen ja kulttuuristen ja uskonnollisten tekijöiden vaikutuksen tunnistamisen parantuminen - Naisiin, nuoriin ja vammaisiin liittyvien erityistarpeiden tunnistamisen parantuminen - Vuorovaikutus- ja konfliktinratkaisutaitojen vahvistuminen - Järjestöosaamisen vahvistuminen - Oman työn kehittämisen vahvistuminen
<p>Tavoite: Työn vaikuttavuuden esille nostaminen Kriteerit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vuoropuhelun ja tiedonkulun tehostuminen rahoittajien ja päättäjien kanssa - Vuoropuhelun vahvistuminen muiden toimijoiden kanssa - Mediasuhteiden vahvistuminen - Vuoropuhelun tehostuminen suuren yleisön kanssa - Kulttuuriin ja uskontoon liittyvien näkökulmien esiintuomisen tehostuminen - Naisiin, nuoriin ja vammaisiin henkilöihin liittyvien näkökulmien esiintuomisen tehostuminen
<p>Yhteisöön ja yhteiskuntaan kiinnittyminen Kriteerit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Paikallisen vaikuttavuuden vahvistuminen - Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vahvistuminen - Osallisuuden ja yhtenäisyyden (koheesio) edistämisen tehostuminen – erityinen huomio kulttuuriin ja uskonnon vaikutuksiin - Naisiin, nuoriin ja vammaisiin henkilöihin liittyvien asioiden esiintuomisen tehostuminen - Yhteistyövalmiuksien ja vaikuttamistyön vahvistuminen
<p>Yhdenvertaisuuden vahvistaminen Kriteerit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naisten ja nuorten huomioimisen parantuminen – mm. näkyminen henkilöstössä ja toiminnassa - Vammaisten henkilöiden huomioimisen parantuminen – mm. näkyminen henkilöstössä ja toiminnassa, esteettömyys - Muun moninaisuuden huomioimisen parantuminen - Syrjivien käytäntöjen tunnistamisen parantuminen - Järjestön sisäisten vaikutusmahdollisuuksien lisääntyminen

Seuranta ja arviointi

JYVÄ-apurin tarkoituksena on tuoda järjestöjen toiminnan tarkasteluun entistä näkyvämmiin mukaan kulttuuri- ja uskontosensitiivinen näkökulma. Samalla se tukee ylipäätään työskentelyä monimuotoisessa ympäristössä sekä antaa välineitä viedä eteenpäin tietoa toiminnan tarpeesta ja vaikuttavuudesta.

JYVÄ-apuri auttaa järjestöjä edistämään kaksisuuntaista kotoutumista: järjestötoimijoiden taidot huomioida erilaisista taustoista tulevat kävijät/asiakkaat paranevat ja heille järjestetty toiminta sekä palvelut voidaan rakentaa vastaamaan paremmin olemassa olevaan tarpeeseen, eri kohderyhmien edustajien osallistumisen edellytykset vahvistuvat ja päättäjät ja rahoittajat saavat lisää tietoa kentän tarpeista.

Seuranta- ja arviointiprosessi etenee niin, että järjestöt keräävät säännöllisesti tietoa toiminnastaan painottaen omasta mielestään tärkeimpiä osa-alueita. Huomioon on kuitenkin hyvä ottaa myös ne asiat, joista halutaan viestiä järjestön ulkopuolisille tahoille kuten yhteistyökumppaneille, rahoittajille, medialle, suurelle yleisölle jne.

Kolmannen sektorin toimijoiden joukossa on luonnollisesti hyvinkin erilaisissa vaiheissa ja tilanteissa olevia järjestöjä ja yhdistyksiä. Erot voivat olla huomattavia pienten ja isojen tai vasta-alkajien ja kotoutumista edistävän työn konkareiden välillä. Näin ollen työskentely toiminnan arvioinnin ja kehittämisen parissa voi erota huomattavasti niin tiheydeltään, syvyydeltään kuin sisällöltäänkin.

Aloittelijalla tiedon tarve on kautta linjan vielä suuri. Myös käsitys siitä, mistä tietoa voi saada, vaatii silloin enemmän selvittelyä, samoin kuin kerätyn tiedon analysointi ja hyödyntäminen. Toimintansa jo vakiinnuttaneella toimijalla on todennäköisesti eri tasolla olevia tarpeita arvioinnille ja kehittämiselle. Monesti niillä on jo olemassa tietoa toimintaan vaikuttavista asioista ja tarvittavaa lisätietoa osataan etsiä. Lisäksi käytössä on ehkä jo toimintatapoja, joiden avulla esimerkiksi järjestöosaamista tai yhdenvertaisuuden edistämistä on toteutettu.

Joka tapauksessa perustarve JYVÄ-apurin käytölle on aloittelijalla ja konkareilla sama: saada lisää joustavasti hyödynnettävissä olevaa ajantasaista ja relevanttia tietoa toiminnan arvioimiseksi niin, että sitä voidaan kehittää paremmin kävijöiden tai asiakkaiden tarpeita vastaavaksi, ja niin että toiminnan vaikuttavuudesta osataan tiedottaa ulospäin entistä tehokkaammin.

Analysointi

Seuranta- ja arviointiprosessi tuottaa monenlaista tietoa. Tiedon kerääminen ei kuitenkaan yksin riitä, vaan se on hyödynnettävissä vasta koottuna ja analysoituna. Analyysin tarkoituksena on kiinnittää huomio niihin muutoksiin,

muutostarpeisiin ja muihin toiminnan kehittämisen kannalta tärkeisiin seikkoihin, jotka ovat seurannan aikana nousseet esille.

JYVÄ-apurin käyttö tarjoaa välineen tietojen kirjaamiseen ja helpottaa niiden poimimista tarkempaan tarkasteluun. Tavoitteena on, että välineen avulla olisi saatavissa ja tulostettavissa oleellisia, yhteen koottuja tietoja, joita voidaan luokitella ja järjestää sen mukaan, mikä on kulloinkin tarkoituksenmukaisinta ja käyttökelpoisinta kävijöiden/asiakkaiden, järjestön oman toiminnan tai ulkopuolisen tahon (esim. rahoittajat, päättäjät) kannalta.

Seuranta- ja arviointitiedon analysointi auttaa niin järjestön sisäisessä kuin ulospäinkin tapahtuvassa tiedottamisessa. Se, mitä ja miten asioista kerrotaan, riippuu tiedottamisen kohteesta – millä kielellä ja missä muodossa kannattaa milloinkin viedä tietoa eteenpäin. Media kaipaa ehkä faktoja, joihin on helppo tarttua, suuri yleisö kokemuksellisuutta, päättäjät tietoa toimintakentän muutoksista ja rahoittajat numerotietoa vaikuttavuudesta. Kun muutos- ja kehittämistarvetta luovat seikat on itsellä tiedossa, voi ulkoapäin tuleviin odotuksiin kuitenkin lisätä helpommin sellaistaakin tietoa, mitä ei osata pyytää tai odottaa. Esimerkiksi sen määrällisen tiedon lisäksi, mitä rahoittajat usein haluavat, voidaan tarjota tueksi kulloiseenkin asiayhteyteen selkeästi liittyvää kuvailevaa informaatiota, kuten esimerkkejä ja selventäviä tarinoita.

Kehittämistoimet

JYVÄ-apurin avulla toteutettavaa arviointia tehdään viimekädessä kotoutujien mahdollisuuksien ja kaksisuuntaisen kotoutumisen edistämiseksi. Seurannan ja arvioinnin tuloksena koottu ja analysoitu tieto kehittämistarpeista saadaan hyödynnettyä konkreettisten kehittämistoimien avulla. Niitä voidaan toteuttaa monella tavalla, ja usein toimijat itse tietävät jo aika hyvin, mikä on heidän järjestölleen tai yhdistykselleen mielekästä ja/tai mahdollista.

Olipa kyse sitten toimintatutkimuksellisesta ja laajamuotoisesta kehittämisestä tai muutaman muutosta kaipaavan asian nopeampaan korjaamiseen perustuvasta työskentelystä, on hyvä lähteä liikkeelle kaikille yhteisistä työtä raamittavista peruskysymyksistä ja pohtia muun muassa seuraavia seikkoja:

- kenen aloitteesta kehittämistoimet aloitetaan
- kuka päättää, miten ne toteutetaan ja miten seurannassa esille tulleet asiat arvioidaan, huomioidaan ja hyödynnetään

- kuka vetää kehittämistoimia ja ketkä siihen osallistuvat
- miten kehittämistoimet kuvataan eli miten eri toiminnot ja työskentelyvaiheet sekä esille nousseet asiat kirjataan
- kuka tekee johtopäätökset saadun tiedon pohjalta
- miten kehittämistoimien edistymisestä ja vaikutuksista tiedotetaan sisäisesti, mutta myös ulospäin eli miten eri tahoja pidetään ajan tasalla

Edellä oleviin kysymyksiin paneutuminen toimii muistutuksena ottaa osallisuuden edistäminen huomioon. Lähtökohtana tässä arviointi- ja kehittämismallissa on sisäisten tarpeiden – liittyen asiakas-/kävijä- sekä järjestyksen työn kehittämiseen – löytäminen ja niihin vastaaminen. Oman toiminnan kehittämiseen liittyy kuitenkin myös se, että opitaan ilmaisemaan omaa osaamista ja oman työn vaikuttavuutta tehokkaasti ulospäin muun muassa päättäjille ja rahoittajille.

Kehittämistoimien jatkuvuuden turvaamiseksi on niiden oltava mahdollisimman vaivattomia ja eri tilanteiden mukaan joustavia. Tämä on myös koko JYVÄ-apurin tavoitteena. Tärkeää onkin muunneltavuus erilaisten toimijoiden tarpeiden ja resurssien mukaan. Vaikka arvioinnin ja kehittämisen taustalla olisikin yksi yhteinen ydin, esimerkiksi yhteiset tavoitteet ja kriteerit, voidaan tarpeen mukaan painottaa työskentely koskemaan tiettyjä osa-alueita ja hyödyntää niitä käsitteleviä moduuleja.

Ulkopuolisten tahojen kannalta on kuitenkin hyvä ottaa huomioon seurannan ja vertailun mahdollistaminen. Kun kuvataan arviointiprosessiin perustuvaa kehittämistä ja sen tuloksia, on järkevää toimia niin, että tiedotettava taho löytää tarpeeksi liittymäkohtia omiin odotuksiinsa nähden.

Seuranta ja arviointia yksin vai yhdessä?

Ihanteellista olisi, että arviointi- ja kehittämistyötä voitaisiin tehdä ryhmässä, useamman henkilön yhteistyön voimin. Yhdessä tekeminen ei kuitenkaan aina ole – ainakaan kaikissa työskentelyn vaiheissa – mahdollista. Arviointi- ja kehittämistä varten käyttö onnistuu myös niin, että seuranta toteuttaa tähän tehtävään nimetty henkilö. Analyysin tueksi on kuitenkin hyödyllistä käydä aineisto läpi useamman henkilön kanssa ja keskustella yhdessä esille nousseista seikoista (ks. liite 2).

JYVÄ-apuri vaatii vielä kehittelyä

Tarkoitus on, että JYVÄ-apuria kehitetään eteenpäin niin, että siitä tulee helppokäyttöinen ja joustava väline kaikenkokoisten ja monenlaisten järjestöimijoiden käytettäväksi. Vielä nämä tavoitteet eivät toteudu. Arviointi- ja kehittämisvälineen jatkojalostuksessa kiinnitetäänkin huomiota niin sisältöön, kieleen kuin muotoon ja tekniseen toteutukseen. Malli halutaan rakentaa myös mahdollisimman esteettömäksi. Edelleen tavoitteena on luoda välineen käyttöä tukemaan arvioinnin seuraamista helpottava mobiilisovellus.¹

JYVÄ-apurin valmistuessa laajemmin hyödynnettävissä olevaan käyttökuuntoon laaditaan sille selkeät käyttöohjeet ja keskitetään voimavaroja mallin levittämiseen.

Tarkemmin JYVÄ-apurin kehittämistavoitteita ja suunnitelmia esitellään julkaisun luvussa 5.2 Jatkoajatuksia.

¹ MOBIILI-apurista on tarkoitus luoda väline, johon voi varsinaisen arviointityöskentelyn ohella helposti kirjata muistiin esille tulevia asioita ja ideoita sekä jakaa näitä tietoja muille kehittämisryhmäläisille. MOBIILI-apuri toimii myös ryhmän muun viestittelyn alustana ja esimerkiksi porukan koolle kutsuminen onnistuu sen kautta helposti. MOBIILI-apurissa voidaan hyödyntää esimerkiksi liukumiiin ja/tai pisteytyksiin perustuvia valmiita kysymyksiä vastausvaihtoehtoineen. Ks. lisää tämän julkaisun luvusta 5.2 Jatkoajatuksia.

Lähteet

- Aalto-Kallio, Mervi; Haake, Niina ja Saarinen, Erja (toim.) 2015. Arvioiva toimintakulttuuri järjestöarkeen. SOSTE.
- Chanan, Gabriel 2004. Measures of Community. A study for the Active Communities Directorate and Research, Development and Statistics Unit of Home Office.
- Dinham, Adam; Finneron, Doreen; Summers, Steve & Winter, Jane 2011. More Than Measurement. Assessing Quality through Reflection in Faith-based Social Action.
- Dinham, Adam & Shaw, Martha 2012: Measurements as reflection in faith-based social action. *Community Development Journal* 47 (1), 126–141.
- Henriksson, Mikko ja Harju, Henna. Itsearviointiin ja seurantatiedon tuottamiseen liittyvät haasteet ja niihin vastaaminen pienissä sosiaali- ja terveystalouden järjestöissä. *Kuntoutus* 4/2014, 46–51.
- JYVÄ -hankkeen aikana koottu kartoitusten, haastattelujen sekä työpajojen tuottama työskentelymateriaali sekä työskentelytilaisuudet Adam Dinhamin, Doreen Finneronin sekä Martha Shawn kanssa.
- Koskela, Tuomas ja Harju, Henna 2012. RAY:n Arviointikoulutus. Kuntoutussäätiö, Arviointi- ja koulutusyksikkö.
- Lautiola, Hannele 2013. Kumppanuutta kotouttamisen kentillä. Esimerkkejä järjestöjen ja viranomaisten yhteistyöstä kotouttamisessa. Osallisena Suomessa -hanke. Suomen kulttuurirahasto.
- Raha-automaattiyhdistys. Itsearviointi toiminnan kehittämisen välineenä. <http://www2.ray.fi/sites/default/files/Avustukset/Ty%C3%B6kaluja%20j%C3%A4rjest%C3%B6jen%20k%C3%A4ytt%C3%B6%C3%B6n/Itsearviointiopas.pdf> Luettu 24.5.2015
- Suomen sosiaali- ja terveys ry, SOSTE: Arviointityökaluja <http://www.soste.fi/elinvoimaiset-jarjestot/arviointitoiminta/arviointitieto/arviointityokaluja-2.html> Luettu 24.5.2015
- Timonen, Joonas 2014. Uskonnollisten yhteisöjen tekemä maahanmuuttajien kotoutumista edistävä työ Uudellamaalla. Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Raportteja 95/2014.
- VISIBLE. A Tool for Promoting Quality and Best Practice in the Community Sector. Community Matters. www.visiblecommunities.org.uk. Luettu 24.5.2015

Sari Hammar ja Raili Gothóni

5 ARVIOINTIA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

5.1. JYVÄ-hankkeen arviointia

JYVÄ -hanketta on arvioitu koko sen keston ajan. Arviointia on tehty epämuodollisemmin tiimiin kuuluvien kesken käydyissä keskusteluissa esimerkiksi silloin, kun tulevaa toimintaa on suunniteltu ja mietitty missä mennään sekä mitä vielä voidaan ja ehditään tehdä. Ohjatumpaa itsearviointia on harjoitettu ohjausryhmän kokouksissa. Helmikuun 2015 kokouksessa koottiin hanketiimin sekä koko ohjausryhmän arviointipalautte, joka toteutettiin lomakekyselyllä. Tämän arvioinnin tavoite oli tukea viimeisen vaiheen työskentelyprosessia. Huhti-toukokuun vaihteessa 2015 kertynyttä palautietoa täydennettiin haastattelemalla yhteistyöjärjestöjen edustajia. Lisäksi verkostolla oli jatkuva mahdollisuus palautteen antamiseen. Palautetta koottiin myös eripuolilla Suomea toteutettujen työpajojen, seminaarien ja konferenssien yhteydessä. Kaikkea edellä mainittua materiaalia on käytetty hyväksi seuraavassa JYVÄ-hankkeen toimintaa ja tuloksia tarkastelevassa arvioinnissa.

Arviointikehyksenä on käytetty Kotouttamisrahaston arviointialueita projektin toteutumisesta ja vaikutuksista. Työpajat, keskustelutilaisuudet, benchmarking- ja opintokäyntimatka Lontooseen sekä JYVÄ-apuri -välineen yhteisrakentaminen vahvistivat järjestöjen oman työn reflektointia ja omien arviointikäytäntöjen pohdintaa. Hankkeen työskentelyn vaikuttavuutta palveluihin, työmenetelmiin ja toiminnan arvioinnin suunnitelmallisuuteen ei vielä tässä vaiheessa ole mahdollista todentaa. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen tapahtuu sekä ihmisten arkiympäristössä että hankkeesta tiedottamalla.

Uskonnon näkyväksi tekemisen tarve on tunnistettu

JYVÄ-hankkeen vahvuutena on ollut konkreettinen tarve ja yhteiskunnallinen tilaus. Varsinkin uskonnon nostamista näkyvämmiin keskusteluihin on kaivattu. Hanke onkin osallistunut tähän kiinnittämällä huomiota uskonnon merkitykseen maahanmuuttajien kanssa tehtävässä työssä. Tarve uudenlaisen lähestymiskulman löytymiselle suhteessa uskontoon ja uskontoihin on tullut esille sekä useissa viimeaikaisissa tutkimuksissa, viranomais-ten kannanotoissa että uskontotaustaisten yhdistysten konkreettisena vetoomuksena Diakonia-ammattikorkeakoululle.

Suomalaisen yhteiskunnan toimintakulttuurissa pyritään vahvasti uskonnolliseen neutraaliuteen ja uskonto halutaan rajata julkisten areenoiden ulkopuolelle, koska se katsotaan kuuluvan jokaisen yksityisasiaksi. Monille maahanmuuttajille sen sijaan oman kulttuurin ja uskonnon merkitys on sekä identiteettiä että omaa hyvinvointia tukeva osa arkea. Uskonto on todettu olevan yksi merkittävä tekijä sosiaalisen koheesion rakentumisessa. Maahanmuuttajat etsiytyvät usein omiin uskonnollisiin yhteisöihin saadakseen tukea muutosten keskellä (ks. Esko Kähkösen artikkeli, tämän julkaisun luku 2.1). Uskonnot vaikuttavat tapakulttuuriin, etiikkaan sekä oikeaa ja väärää koskevien käsitysten muokkautumiseen.

Kulttuuri- ja uskontosensitiivisyyden puute näkyy laajasti eri sektoreilla. Esimerkiksi viranomaiset ovat usein hämmentyneitä silloin, kun maahanmuuttajat haluavat keskustella uskonnosta tai kun uskontotaustaiset yhteisöt tarjoavat omia palvelujaan. Laajemminkin erityisesti uusien uskonnollisesti vaikuttavien ja perusteltujen kulttuurien tuomia haasteita saataan seurata pelokkaasti. (Gothóni & Kähkönen 2015). Toisaalta varsinkin pienten uskontotaustaisten yhdistysten vahvuutena on tilan antaminen myös uskontoon liittyville kysymyksille. Monet heistä ovat vahvasti motivoituneita ihmisten kokonaisvaltaiseen kohtaamiseen. Samalla he voivat kokea, että heidän osaamistaan ei riittävästi hyödynnetä suomalaisessa yhteiskunnassa. Epäilyt, luottamuksen puute ja suvaitsemattomuuskin saattavat haitata yhteistyötä. Myös rahoittajatahot ovat toivoneet saavansa mittareita, joiden avulla he voisivat arvioida uskontotaustaisten yhteisöjen toimintaa.

JYVÄ-hankkeelta odotettiin keinoja kulttuuri- ja uskontosensitiivisyyden lisäämiseen sekä sen huomioimiseen eri kehittämissuunnitelmissa. Projektin alkuvaiheessa monet ilmaisivat epäilyksensä uskonnon nostamisesta näky-

vään rooliin. Hankkeen kuluessa on entistä vahvemmin esitetty toivetta uskontolukutaidosta sekä uskonto- ja kulttuuriherkkyyden lisäämisestä. JYVÄ-hankkeen aikana useat työpajoihin ja seminaareihin osallistuneet nostivat hankkeen merkittäväksi tulokseksi juuri sen, että se antoi tilaa uskonto- ja arvodialogille.

Tavoitteen ja erityistavoitteen toteutuminen

JYVÄ-hanke kohdistui Kotouttamisrahaston hankehaun tavoitteeseen Osamisen kehittäminen palveluntarjoajien keskuudessa. Erityistavoitteena on ollut toteuttaa toimintoja, joissa ja joiden tuloksena vastaanottava yhteiskunta osallistuu aktiivisesti kotouttamistoimintoihin.

Yleistavoitteena JYVÄ-hankkeessa oli auttaa maahanmuuttajajärjestöjä ja maahanmuuttajien kanssa toimivia järjestöjä kehittymään oppiviksi organisaatioiksi, kasvattamaan yhteiskunnallista potentiaaliaan sekä kehittämään palveluntuottajina. Tehtävänä oli kehittää yhdessä Lontoon yliopiston Goldsmiths collegen sekä yhteistyökumppanijärjestöjen kanssa suomalaisen toimintaympäristön soveltuvia järjestötoiminnan arviointimenetelmiä. Yleistavoitteeseen sisältyi ajatus järjestöjen kotoutumista edistävän toiminnan kehittämisestä sekä sen näkyvyyden ja hyödynnettävyyden tehostamisesta. Erityistä huomiota haluttiin kiinnittää kulttuuriin ja uskontoon liittyviin tekijöihin kotoutumisen edistäjinä. Painopisteenä JYVÄ-hankkeessa ovat olleet naiset, nuoret ja vammaiset henkilöt.

Hankkeen tavoitteet luvattiin tavoittaa kartoittamalla järjestöjen yhteiskunnallista ja kotouttavaa toimintaa, määrittelemällä toiminnan ja palvelujen laatukriteerit sekä pilotoimalla hankkeen tuottaman menetelmä- ja koulutusmateriaalin. Edelleen JYVÄ-hankkeessa pyrittiin osallistumaan vuoropuhelun edistämiseen eri toimijoiden ja toimijatasojen välillä, seuraamaan kotouttamista edistäviä toimia ja kotouttamispolitiikkaa sekä osallistumaan kolmannen sektorin vaikuttavuuteen ja tehtäviin liittyvään keskusteluun.

JYVÄ-hankkeen tavoitteita ja niiden sisältöjä on jonkun verran tarkennettu hankkeen aikana, mutta kokonaisuudessaan ne ovat toteutuneet hyvin.

Järjestöjen yhteiskunnallisen ja kotouttavan toiminnan kartoittaminen toteutettiin hankkeen yhteistyökumppanijärjestöille suunnatun kyselyn ja haastattelun avulla, käymällä keskusteluja kentän toimijoiden kanssa sekä tutustumalla aiheeseen liittyvään aineistoon.

Toiminnan ja palvelujen latukriteerit sisältyvät hankkeen aikana rakennettuun kulttuuri- ja uskontosensitiiviseen arviointi- ja kehittämismalliin ja siihen pohjautuvaan työskentelyvälineeseen. Välinettä on työstetty yhdessä brittiläisen asiantuntijaverkoston ja yhteistyökumppanijärjestöjen kanssa sekä hankkeen järjestämässä avoimissa työpajoissa. Välineen prototyypin pilotointi aloitettiin hankkeen aikana.

Koulutusmateriaali integroitiin laajempaan hankkeen aihepiiriin liittyvään koulutukseen ja samalla hankesuunnitelmaan sisältynyt tavoitetta koulutuspaketin tuottamisesta tarkennettiin. Erillisen koulutusmateriaalin tuottamisen sijaan vastattiin koulutustarpeeseen Diakissa hankkeen aikana rakennetun Kulttuuri- ja uskontolukutaito -koulutuksen avulla. Tämän koulutuksen tavoitteena on vastata kentän toiveeseen löytää uusia keinoja parantaa kulttuuri- ja uskontosensitiivisiä vuorovaikutustaitoja ja toimintavalmiuksia. Koulutuksen aikana on ollut myös mahdollista kerätä siihen osallistuneilta arvokasta tietoa koulutuksen ja laajemman koulutuksellisen kokonaisuuden kehittämiseksi. Syksyllä 2014 järjestettyyn kulttuuri- ja uskontolukutaidon koulutukseen osallistui 20 henkilöä. Nämä ensimmäiset tämän Diakin avoimen ammattikorkeakoulun toteuttaman opintokokonaisuuden suorittaneet kokivat oman osaamisensa kasvaneen. He totesivat, että koulutus on auttanut heitä tunnistamaan ja arvioimaan paremmin uskonto- ja kulttuurisensitiivisyyden toteutumista.

Vuoropuhelun edistäminen, kotoutumisasioiden seuraaminen sekä osallistuminen keskusteluun toteutuivat hankkeen järjestämien tilaisuuksien yhteydessä, keskusteluissa eri toimijatahojen edustajien kanssa, asiakirjojen ja muun kirjallisen materiaalin kautta sekä hanketiimiläisten osallistuessa erilaisiin kotimaisiin ja kansainvälisiin tapahtumiin.

Kotoutumispolitiikan seuraaminen on tärkeää, koska sen suuntaviivat vaikuttavat oleellisesti siihen, miten ja millaisilla toimilla maahanmuuttajien mahdollisuudet tasa-arvoiseen elämään uudessa kotimaassaan pyritään turvaamaan. Kotoutumisen edellytyksenä on toimiva vuorovaikutus eri väestöryhmien välillä. JYVÄ-hankkeessa tätä on pyritty vahvistamaan tuomalla keskusteluun mukaan kulttuuriin ja uskontoon liittyvät kysymykset uudesta näkökulmasta. Hankkeelle asetettujen tavoitteiden mukaisesti mukana olleet järjestöt sekä JYVÄn järjestämiin työpajoihin osallistuneet tahot ovat aktivoituneet miettimään omaa osaamistaan ja käytänteitään. Varsinkin yhteistyökumppanijärjestöjen edustajat kokivat, että hanke loi toimivat raa-

mit yhteistyölle ja tehosti tasavertaista keskusteluyhteyttä. Tätä vuoropuhelua he uskovat jatkavansa.

JYVÄ-hankkeen tilaisuuksiin on osallistunut paitsi eri toimijasektorien edustajia myös kulttuurisesti ja uskonnollisesti sekä myös muin tavoin eritaustaisia (esim. sukupuoli, vamma, ikä jne.) henkilöitä. Näin ollen kaksisuuntaisen kotoutumisen edellytyksiä on saatu hankkeen avulla tälläkin tavalla lisättyä. Laajemmin nähtynä järjestökentän osaamisen ja toimintaedellytysten parantaminen vaikuttavat myönteisesti vastaanottavan yhteiskunnan aktiivisuuteen kotoutumistoimintoihin osallistumisessa.

Hanketiimin arvio tavoitteiden toteutumisesta

Projektityöskentely on prosessimaista. Tätä kuvaa myös JYVÄ-hankkeen itsearvioinneissa tapahtunut muutos. Varsinkin hankkeen alussa työskentelyn toiminnallinen luonne aiheutti hieman hämmennystä. Helmikuussa 2015 ohjausryhmälle tehdyssä arviointikyselyssä jonkin verran huolta herätti hankkeen tuottaman arviointi- ja kehittämisvälineen valmiusaste. Siinä vaiheessa toivottiin, että sen eteenpäin viemiseen satsattaisiin vielä tavoitteellisemmin. Toukokuun alussa 2015 eli hankkeen loppuvaiheessa yhteistyökumppanijärjestöjen edustajille tehdyssä haastattelussa kävi ilmi, että huoli monista aikaisemmin mietityttäneistä seikoista oli, jos ei kokonaan hälvennyt, niin ainakin lieventynyt. Nyt kun kokonaiskuva hankkeen tilasta ja tuloksista oli paremmin tiedossa, oli myös helpompi tarkastella ja arvioida toteutunutta työskentelyä.

Hankkeessa mukana olleet olivat kaiken kaikkiaan tyytyväisiä sekä hankkeeseen että siinä mukana oloon. Yhteisenä kannanottona tuli esille, että hankkeen tavoitteet oli asetettu kovin korkealle suhteessa aikatauluun ja hankeaikaa pidettiin lyhyenä. Tähän nähden tavoitteet oli saavutettu yllättävänkin hyvin. Vastaajat toivoivat edelleen lisää kulttuuri- ja uskontosensitiivisyyden ja siihen liittyen uskonto- ja kulttuurilukutaidon konkretisointia. Työpajoista toivottiin vielä enemmän käyttökelpoisia eväitä arviointi- ja kehittämisvälineen rakentamiseksi. Yhteisesti todettiin, että JYVÄssä tuotetun mallin ja koulutusaineiston sisältö ja runko ovat valmiita, mutta malliin perustuvan välineen työstäminen joustavasti käytettävään muotoon vaatii vielä jatkokehittelyä.

Hyvänä hankkeen itsearvioinnissa on hyvänä pidetty sitä, että jo projektin hakuvaiheessa huomioitiin valtakunnalliset strategiat suhteessa kotoutumiseen ja yhteiskunnan monikulttuuristumiseen. Hankkeen alussa sen tavoitteita täsmennettiin. Erityisen merkittäväksi nähtiin kunkin mukana olevan järjestön oman toiminnan ja omien strategisten tavoitteiden huomioiminen. Kohderyhmän näkökulmasta tavoitteiden toteutumista tarkasteltiin suhteessa omaan toimintaa ja painopisteisiin. Vaikka esimerkiksi yhteistyö brittiläisen yhteistyökumppanin kanssa oli tiivistä, hankkeessa ei tyydytty kopiomaan mallia suoraan sieltä. Huomioon tuli ottaa se, että Suomen tilanne on hyvin erilainen verrattuna Britanniaan, jossa on pitkä perinne eri kulttuurien rinnakkaiselosta ja jossa maahanmuuttajamäärät ovat Suomeen verrattuna paljon suuremmat.

Työskentely kohderyhmän kanssa

JYVÄ-hankkeessa on edistetty kotoutumista edistävää työtä tekevien järjestöjen osaamista ja niiden edellytyksiä viedä tietoa työnsä vaikutuksista eteenpäin. Tämä kehittämistyö on suunnattu erityisesti sellaisille järjestöille, joiden toiminnassa on mukana tai joiden toimintaa on toteuttamassa kolmansista maista tulleita maahanmuuttajataustaisia henkilöitä. Hankkeen lopulliset hyödyt kohdistuvat siten tähän kohderyhmään.

Työskentely välittömän kohderyhmän kanssa sujui hyvin ja hankkeen tavoite 20 – 50 järjestön tavoittamiseen ylittyi. Kaiken kaikkiaan tavoitettiin noin 90 järjestöä. Työpajojen ja tiedottamisen kautta saatiin lisääntyä myös järjestöjen välistä yhteistoimintaa ja vertaisoppimista. JYVÄ-hankkeessa mukana olevat yhteistyökumppanijärjestöt antoivat omista näkökulmistaan arvokasta tietoa muun muassa edustamiensa erityisen haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttajien kanssa työskentelemisestä. Haavoittuvassa asemassa olevilla tarkoitetaan tässä yhteydessä niitä väestöryhmiä, joilla oman vaikutusvaltansa ulkopuolella olevista tekijöistä johtuen ei ole samoja mahdollisuuksia kuin hyväosaisemmilla väestöryhmillä. Vaikka monet maahanmuuttajat voivat kokea kuuluvansa tähän ryhmään, niin JYVÄ-hankkeen eri vaiheissa erityistä huomiota on haluttu kiinnittää naisten, nuorten ja vammaisten maahanmuuttajien yhdenvertaisuuden toteutumiseen.

Epäsuoraan kohderyhmään kuuluneita viranomaisia on hankkeen aikana tiedotettu sen toiminnasta. Viranomaisten edustajia on kutsuttu ja he ovat osallistuneet aktiivisesti hankkeen järjestämiin tilaisuuksiin. Viranomaistahot ovatkin olleet erittäin kiinnostuneita JYVÄ-hankkeen toiminnasta ja katsovat, että hankkeen tuottama järjestöjen kotoutumista edistävän työn kulttuuri- ja uskontosensitiivinen kehittämis- ja arviointimalli hyödyttää monin tavoin myös julkista sektoria.

JYVÄ-hankkeen suunnitelman tavoite parantaa maahanmuuttaja- ja uskontotaustaisten järjestöjen edellytyksiä tuottaa laadukkaita kotoutumista tukevia palveluita on toteutunut niiden järjestöjen osalta, jotka on hankkeen aikana tavoitettu. Mallin jatkokehittelyn ja levittämisen myötä näitä edellytyksiä saadaan vietyä järjestökentällä yhä laajemmalle.

Samalla kun järjestöjen osaaminen on vahvistunut ja niiden valmius tuoda tekemänsä työn vaikutuksia esille on parantunut, ovat niiden mahdollisuudet toimia entistä näkyvämmiin mukana kotoutumisen tukemisessa yhdessä viranomaissektorin kanssa myös kasvaneet. Järjestöjen vahvuutena on luoda toimintansa kautta suora yhteys kohderyhmän edustajiin. Kulttuuri- ja uskontosensitiivisen osaamisen vahvistuminen on antanut niille valmiuksia tuottaa yhä paremmin kentän tarpeisiin vastaavia palveluita.

JYVÄ-hankkeessa luotuun malliin sisältyvä laatukriteeristö on yksi väline, joka helpottaa järjestöjen omavalvontaa ja niiden arviointi- ja kehittämistyötä. Sama kriteeristö antaa myös järjestön ulkopuolisille tahoille – viranomaisille, päättäjille ja rahoittajille – mahdollisuuden arvioida järjestöjen potentiaalia osallistua kotoutumista edistävien toimien tuottamiseen. Samalla eri tahot voivat verrata järjestöjen toimintaa omiin odotuksiinsa ja tarpeisiinsa.

Omien vahvuuksien ja osaamisen tunnistaminen on antanut järjestöille lisää välineitä kertoa toiminnastaan median edustajille ja suurelle yleisölle. Kotoutumista edistävään työhön ja maahanmuuttoon yleisemminkin liittyvän tietoisuuden lisäämisellä on mahdollista vaikuttaa positiivisesti vastaanottavan yhteiskunnan asenteisiin maahanmuuttajia kohtaan.

Yhteys kansallisiin ja kansainvälisiin toimiin

JYVÄ-hankkeen aikana on tutustuttu muiden suomalaisten toimijoiden kehittämiin järjestöjen arviointiin ja kehittämiseen liittyviin malleihin. Samalla on seurattu aikaisemmin toteutettujen tai samaan aikaan käynnissä ole-

vien hankkeiden kotoutumisen edistämiseen liittyviä pyrkimyksiä. JYVÄn työpajoissa on keskusteltu olemassa olevista malleista ja niiden – tai niiden osien – soveltuvuudesta järjestöjen käyttöön.

Hankkeen aikana on seurattu aktiivisesti myös brittiläistä järjestöjen työn arviointiin ja kehittämiseen liittyvää työtä. Tähän on avautunut hyvät mahdollisuuden hankkeessa työskentelevän Lontoon yliopiston Goldsmithsia edustavan asiantuntijan, Adam Dinhamin kautta. Opinto- ja tutustumismatka Lontooseen koettiin erittäin merkittävänä uusien mahdollisuuksien ja näkökulmien avaajana. Järjestöjen edustajat vahvistuivat oman työnsä reflektoinnissa ja arvioinnissa. Se tarjosi myös mahdollisuuden kumppaneiden keskinäiseen hyvien käytäntöjen jakamiseen.

Jo olemassa olevien mallien tarkastelu toi esille sen, että monet niistä voivat vaikuttaa hyvin kiinnostavista, mutta ne on koettu yleisesti ottaen liian aikaa vieviksi ja monimutkaisiksi käyttää varsinkin pienten, mutta myös vähän suurempien, järjestötoimijoiden näkökulmasta. JYVÄssä päätettiin keskittyä sellaisen mallin tuottamiseen, mikä palvelee joustavasti erilaisia ja erikokoisia toimijoita. Tavoitteena on, että malli soveltuu myös pienimpien järjestöjen ja yhdistysten käyttöön. Tällaista ei hankkeen kartoitustyön perusteella ole vielä ollut tarjolla.

Hankkeessa hyödynnettiin Diakin monen vuoden kokemusta monikulttuurisuuteen liittyvästä opetuksesta, kehittämis- ja tutkimustyöstä. Tämä näkyy siinä, että kohderyhmän tuntemus ja yhteistyöverkostot olivat luottamukselliset ja aktiiviset. Projektipäällikön aikaisempi työskentely vastavissa projekteissa ja aihepiirin kysymysten parissa vaikuttavassa tieteellisessä seurassa (ETMU ry) osoittautui merkittäväksi, kun eri puolilla Suomea järjestettiin työseminaareja ja kuulemistilaisuuksia. Samalla voitiin hyödyntää Diakin valtakunnallista rakennetta. Laaja verkosto ja kokemus monikulttuurisuudesta näkyivät myös JYVÄ-hankkeen tiedottamisessa. Sekä kotimaisessa että kahdessa kansainvälisessä konferenssissa saadut palautteet ja keskustelut tukivat hankkeen etenemistä ja hankkeesta viestittämistä. Kiinnostus lisää myös tulosten hyödyntämistä tulevaisuudessa.

Aikataulu

JYVÄ-hankkeelle oli asetettu laadullisesti ja määrällisesti vaativat tavoitteet. Lyhyt hankeaika ja valittu mahdollisimman suuren osallistavuuden takaa-

va työskentelytapa on osoittautunut haastavaksi yhdistelmäksi. Hankkeessa (tiimi + ohjausryhmä) on pidetty ensisijaisena asiana huolehtia laadun ylläpitämisestä. Siksi on nähty tärkeänä, että hankesuunnitelmassa luvattua mallia ja koulutuspakettia rakennetaan huolellisesti, vaikka aikataulu osoittautuikin joihinkin asetettuihin tavoitteisiin nähden liian tiukaksi.

Hankkeen aikana on toteutettu tavoitteisiin kuuluvista mallista monipuolinen sisältö ja runko mallin toteuttamisen pohjaksi. Ennen kuin mallia päästään tehokkaasti levittämään, tarvitaan vielä sen jatkojalostamista joustavasti käytettävään muotoon sekä täydennetyin version testausta ja pilotointia. Hankkeen koulutuksellisiin tuotoksiin sisältyy arviointi- ja keittämismallin lisäksi kulttuuri- ja uskontolukutaidon edistämiseen liittyvää opetusmateriaalia.

Tiedottaminen

Hankkeessa on noudatettu sille laadittua tiedotussuunnitelmaa, jota on tarpeen mukaan tarkennettu. Ohjausryhmän oman arvioinnin mukaan hankkeen sisäinen tiedotus on toiminut erinomaisesti ja ulkoinenkin mallikkaasti. Ulkoisen tiedottamisen haasteena on yhteiskunnassamme tietotulva. Siksi on syytä etsiä useita eri kanavia, joiden avulla voidaan saavuttaa erityisesti juuri tälle projektille keskeiset tahot.

Tiedottamisessa monien eri kanavien käyttö koettiin tärkeänä. Vaikka nykyisin painotetaankin digitaalista viestintää, on monille merkityksellistä saada kuulla ja keskustella asioista. Siksi tiedottamista tapahtui paljon myös erilaisissa tapaamisissa ja verkostoissa. Edelleen hankkeen julkaistut materiaalit ja artikkelit kohdentuivat huomioiden tiedottamisen eri kohderyhmiä.

Myös erityistarpeista ja niiden huomioimisesta keskusteltiin tiedottamisen toteutuksen yhteydessä. Tätä tavoitetta tiedottamisessa tuki yhteistyöjärjestöjen erilaisuus. Yhden järjestön toiminta toteutui vammaisten maahanmuuttajien kanssa. Heidän kommenttinsa auttoivat projektiryhmää siinä, että tiedottamisessa huomioitiin myös selkokielen materiaalin tuottaminen. Yhden järjestön toiminnan painopiste on maahanmuuttajanaisten kanssa työskentely. Tämä vahvisti hankkeen tiedottamisessa sukupuolisensitiivisyyteen liittyviä keskusteluja myös viestinnässä.

Tulosten levittäminen

Hankkeen tulosten levittäminen on sidoksissa sen tuotoksiin. Levittämistä on toteutettu jo yhteistyökumppanijärjestöjen ja niiden verkostojen kautta. Kun järjestöjen kulttuuri- ja uskontosensitiivisen arviointi- ja kehittämismallin jatkokehittämiproessi saadaan vietyä läpi, myös levittäminen laajemmin järjestöjen pariin on mahdollista.

Tulosten levittämistä ja tiedottamista tukevat eri kansalliset että kansainväliset julkaisut. Tärkeimpänä tulosten levittämisen kannalta voidaan pitää sitä, että yhteistyökumppanit ovat erittäin sitoutuneita. Vaikka pienillä yhdistyksillä on niukat resurssit ja varsinaisia työntekijöitä on yksi tai korkeintaan muutama, he ovat valmiita jatkamaan tulosten levittämistä ja jatkokehittelyä. Järjestöissä, joissa suuri osa toiminnasta toteutuu vapaaehtoisvoimin, ovat vapaaehtoiset merkittävä resurssi, joka on hyvin sitoutunut toiminnan kehittämiseen, ja myös hankkeen tulosten levittämiseen.

JYVÄ-hanketta koskevat jatkosuunnitelmat esitellään tarkemmin tämän julkaisun luvussa 5.2 Jatkoajatuksia.

Jatkoa tarvitaan

Huolenaiheena koko JYVÄn toiminnan ajan on ollut hankkeelle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen toiminnalle annetun ajan puitteissa. Tämä haaste on tiedostettu ja siitä on keskusteltu myös riskianalyysin puitteissa. Hyviksi koetuista tavoitteista ei ole kuitenkaan haluttu tinkiä. Tärkeämpänä on nähty toimiminen niin, että arvioinnin ja kehittämisen mallia välineineen voidaan rakentaa huolellisesti ja kestävästi eteenpäin.

Toiveena koko hanketiimillä, henkilöstöllä ja yhteistyökumppanijärjestöjen edustajilla on, että hyvin alkanutta työtä voidaan jatkaa eteenpäin – jaloistaa tähänastisen ponnistelun tulokset sellaiseen muotoon, että niistä olisi mahdollisimman paljon hyötyä kotoutumista edistävää työtä monikulttuurisessa ja moniuskontoisessa ympäristössä tekeville järjestöille.

Lähteet

Gothóni, Raili & Kähkönen, Esko (2015). Kulttuurit ja uskonnot osallistavassa työssä. Teoksessa Osallisuutta, oppimista ja arviointia. Diakonia-ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan vuosikirja 2015. Toimittaneet Raili Gothóni, Susanna Hyväri, Marjo Kolkka & Päivi Vuokila-Oikkinen. Diakonia-ammattikorkeakoulu, B Raportteja 60. (s. 107–120)

5.2 Jatkoajatuksia

JYVÄ-apurin kehittäminen sekä vuoropuhelun tehostaminen järjestöjen toimintaedellytyksistä vastaavien tahojen kanssa

JYVÄ-hanke on puolentoista vuoden toimintansa aikana rakentanut sisältökokonaisuuden ja raamit järjestöjen käyttöön suunnatulle kulttuuri- ja uskontosensitiiviselle arviointi- ja kehittämismallille. Työskentelyn tuloksena syntyi JYVÄ-apuri nimen saaneen työvälineen prototyyppi. Sen kehittämisessä on kuultu järjestöjä, viranomaisia, rahoittajia, hanketoimijoita sekä koulutusorganisaatioiden edustajia.

Hankkeen aikana on käynyt selkeästi ilmi, että käyttökelpoisen ja valmiin mallin tuottaminen on hidasta. Myös JYVÄ-apuri tarvitsee lisää aikaa jalostuakseen sellaiseksi helppokäyttöiseksi ja joustavaksi, kaikenkokoisten ja monenlaisten järjestötoimijoiden käyttöön sopivaksi apuvälineeksi kuin siitä on toivottu tulevan. JYVÄ-apuria tulee kehittää toimivammaksi niin sisällön, kielen kuin muodon ja teknisen toteutuksen suhteen. Jotta väline palvelisi mahdollisimman hyvin käyttötarkoitustaan eli parantaisi järjestöjen kotoutumista edistävän työn toimintavalmiuksia, tulee sen jatkokehittämisessä kiinnittää erityistä huomiota vuoropuhelun ja yhteiskehittämisen tehostamiseen järjestöjen resursoinnista vastaavien tahojen kanssa.

Sisältö

JYVÄ-apurin runko koostuu lähtötilaa kartoittavista kysymyksistä sekä arvioinnin ja kehittämisen peileinä toimivista kriteereistä. Nykyiseen runkoon on sisällytetty hankkeen työskentelyn aikana esille nousseet, tärkeiksi koetut asiat ja kysymykset, joita on runsaasti. Vaikka aineistoa on jo karsittu ja yhdistetty, perkaamistyötä on vielä syytä jatkaa. Vähempi voi olla parempi mutta vain, jos harvennus tehdään huolellisesti ja punniten niin, ettei kiireessä menetetä mahdollisuutta saada esille jotain tietynlaista tärkeää informaatiota.

Kieli

Mahdollisimman monelle toimijalle soveltuvaa välinettä rakennettaessa kieli on yksi tärkeimmistä huomioon otettavista asioista. JYVÄ-apuria on tehty suomen kielellä. Nykymuodossaan käytetty kieli on vielä melko vaativaa. Jotta mahdollisimman monentaustaiset toimijat voisivat ryhtyä JYVÄ-apurin käyttäjiksi, tulee välineen tekstit tuottaa mahdollisimman selkokielisiksi. Jossain vaiheessa voisi olla perusteltua miettiä myös joidenkin kieli-versioiden tekemistä.

JYVÄ-hankkeen yhtenä painopisteenä on ollut vammaisten henkilöiden aseman ja osallisuuden huomioiminen. Selkokielisyys on yksi askel tässä pyrkimyksessä. Arviointi- ja kehittämisvälineen jatkokehittäelyssä tulee huomiota kiinnittää myös muihin esteettömyyttä lisääviin seikkoihin.

Muoto ja tekninen toteutus

JYVÄ-apurin muodosta – eli millainen väline todellisuudessa on ja miten sitä käytetään – on käyty paljon keskustelua hankkeen tilaisuuksissa. Tästä asiasta on myös monia mielipiteitä riippuen siitä, millaiset toimintaolosuhteet, resurssit ja esimerkiksi tietotekniset valmiudet kullakin toimijalla on. Esitettyjen toiveiden ääripäät asettuvat paperisen manuaalin ja seurantalomakkeiden tai toisaalta mobiilikäyttöisen sovelluksen kohdille. Tosiasia olisi hyvä olla pari vaihtoehtoa, jotka soveltuisivat erilaisten käyttäjien tarpeisiin, esimerkiksi laajempi tietokonepohjainen ohjelma ja tiivistettympi paperiversio. Joka tapauksessa välineelle tulee laatia selkeät käyttöohjeet, oli sen lopullinen muoto millainen tahansa.

Koska JYVÄ-apurin avulla on tarkoitus kerätä monenlaista ja monentasoista informaatiota, sen kehittäminen pelkästään mobiilimuotoon ei ole kovin todennäköistä. Oman tilanteen seuraamisen ja vaikuttavuuden osoittamisen käyttövoimaksi tarvitaan myös sellaista kerronnallista aineistoa, jonka tuottaminen on haastavaa mobiililaitteiden avulla. Ajatuksena on kuitenkin luoda varsinaisen arviointi- ja kehittämisvälineen ohelle sen käyttöä tukeva ja arvioinnin seuraamista helpottava mobiilisovellus – MOBIILI-apuri.

MOBIILI-apuriin voisi varsinaisen arviointityöskentelyn ohella ja väillä kirjata muistiin esille tulevia asioita ja ideoita sekä jakaa näitä tietoja muiden kehittämistoimiin osallistuvien kanssa. MOBIILI-apuri voisi toimia myös

muun viestittelyn ja koolle kutsumisen alustana. Siinä voitaisiin avoimien kysymysten sijaan hyödyntää esimerkiksi liukumiin tai pisteytyksiin perustuvia vastausvaihtoja. MOBIILI-apurin avulla saatu informaatio voitaisiin sitten hyödyntää täydentämään JYVÄ-apurin seurantatietoja.

Vuoropuhelu järjestöjen toimintaedellytyksistä vastaavien tahojen kanssa

JYVÄ-hankkeessa on tullut hyvin selvästi ilmi, että vuoropuhelua tulee vahvistaa järjestöjen toimintaedellytyksistä vastaavien tahojen kanssa. Käytännössä tämä tarkoittaa yhteistyötä ja yhteisiä kehittämisyrittämyksiä rahoittajien ja päättäjien kanssa. JYVÄn aikana tätä toimintaa jo vähän aloiteltiin, mutta ajalliset resurssit eivät riittäneet syvemmän yhteiskehittelyn käynnistämiseen.

Yhteistyö kolmannen sektorin toimijoiden kesken

Järjestökentällä tehdään jo nyt arvokasta ja ansiokasta työtä kotoutumista edistävän työn vaikuttavuuden osoittamiseksi. Esimerkiksi Pakolaisavun Järjestöhautomo, Suomen Punainen Risti, Suomen Setlementtiliitto, Väestöliiton Monikulttuurinen osaamiskeskus ja Moniheli ovat tärkeitä toimijoita tällä kentällä. Kolmannen sektorin yhteistyötäkin on järkevää entisestään edistää.

Testaus ja pilotointi

JYVÄ-hankkeen aikana arviointi- ja kehittämismallia päästiin jo jonkin verran testaamaan. Käyttöönottovalmiin JYVÄ-apurin testaus ja pilotointi on kuitenkin jatkokehittelyn jälkeinen asia. Onnistuakseen parhaalla mahdollisella tavalla on järkevää koota mahdollisimman monimuotoiset kehittämis-, testaus- ja pilotointiryhmät, joissa on mukana paitsi järjestöjen myös rahoittajien ja päättäjien edustajia. Uskonnollisten yhteisöjen edustus on tärkeää, mutta mukana voisi olla myös esimerkiksi koulutusorganisaatioiden ja yksityisen sektorin edustajia.

Levittäminen

Mahdollisimman laaja ja toimiva kehittämis-, testaus- ja pilotointiverkosto auttaa luomaan sekä monenlaisille toimijoille sopivan että monia tahoja hyödyttävän mallin ja välineen myös edesauttaa sen levittämisessä. Voimavarojen keskittäminen sekä olemassa olevien että kehittämistoimien aikana luotujen verkostojen käyttöön valjastaminen onkin tässä yhteydessä tehokasta ja järkevää.

KIITOKSET

JYVÄ-hanke haluaa kiittää Kotouttamisrahastoa mahdollisuudesta osallistua järjestöjen tekemän kotoutumista edistävän työn kehittämiseen. Hankkeella on ollut ajankohtainen ja tärkeäksi koettu tehtävä nostaa näkyvämmiin esille – muun monimuotoisuuden ohella – myös uskontojen ja vakaumusten vaikutusta niin järjestöjen sisäisessä kuin ulkoisessakin vuorovaikutuksessa.

Lämpimät kiitokset lausumme Goldsmiths Collegelle sekä hankkeen yhteistyökumppanijärjestöille. DaisyLadies ry, Martinus-säätiö, Moniheli ry sekä Vammaisfoorumi ry / Maahanmuuttajien tukikeskus Hilma, kanssanne on ollut ilo rakentaa JYVÄä!

Edelleen parhaimmat kiitokset ansaitsevat JYVÄ-hankkeen toimintoihin ja tilaisuuksiin osallistuneet yksityiset henkilöt ja yhteisöt eri sektoreilta. Ilman apuamme ja yhteistyöhalukkuuttanne hankkeemme tulokset olisivat jääneet paljon vaatimattommiksi.

Hankkeen päättyessä olemme kiitollisia tähänastisista saavutuksista ja valmiita myös jatkamaan työskentelyä kotoutumisen sekä erilaisten taustojen ja tahojen edustajien keskinäisen vuoropuhelun edistämiseksi.

LIITTEET

Liite 1. JYVÄ-hankkeen toimintakalenteri

Tammikuu 2014	<ul style="list-style-type: none">• Hankkeen käynnistäminen- käynnistämässä hyödynnettiin Diakin moninaisuus- ja monikulttuurisuustiimin resursseja
Helmikuu 2014	<ul style="list-style-type: none">• Viestintä: alustavan viestintäsuunnitelman laatiminen• Yhteistyö: kulttuuri- ja uskontolukutaito -koulutuksen suunnitelmien eteenpäin vieminen• Levittäminen ja tiedottaminen: suunniteltiin hanketta tukevia uskontodialogiin liittyviä tapahtumia
Maaliskuu 2014	<ul style="list-style-type: none">• Projektipäällikkö aloitti työt hankkeessa (1.3.)• Kumppanijärjestövierailut: Martinus-säätiö (10.3.) ja Vammaisfoorumi / Hilma (13.3.)• Muut vierailut, tiedonhankinta, levittäminen: Kotka-Kymin seurakuntayhtymä, Monikulttuurinen toimintakeskus Mylly (Kotka) (18.3.). Kirkon ulkomaanapu (6.3.)• Levittäminen: POINTTI-hankkeen päätöseminaari Mikkeliissä (19.3.) ohjausryhmän 1. kokous (20.3.)• Projektikokous kumppanijärjestöjen kanssa (20.3.)• Projektikokoukset hankkeen asiantuntijan Adam Dinhamin kanssa (20.–21.3.)• Muuta:<ul style="list-style-type: none">- osallistuminen Diakin uskontolukutaitoon liittyvän kehittämistyön suunnitteluun- projektin hallinnollisten asioiden saattaminen ajan tasalle
Huhtikuu 2014	<ul style="list-style-type: none">• Palaveri tiedottajan kanssa (2.4.)• Kumppanijärjestövierailu DaisyLadies (3.4.)• Levittäminen: ETMU ry:n hallitus (7.4.)• Levittäminen ja tiedonhankinta: palaveri Diak ja Kirkon ulkomaanapu (15.4.)• Levittäminen: Monikulttuurikeskus Kompassin 15-vuotisjuhla – projektipäällikön juhlaluento (16.4.)• Muut vierailut, tiedonhankinta, levittäminen: Saimit-hanke ja Unidos Oy (23.4.), Helsingin kaupunki (25.4.)• Levittäminen ja yhteistyö: Palaveri Adam Dinham ja Uudenmaan ELY-keskus (28.4.)• Muuta:<ul style="list-style-type: none">- Hankkeen tiedotuksen käynnistäminen: tiedote matkaan (11.4.), esitteen läpikäyminen kumppanijärjestöjen kanssa, selkokielen tiedotteen tilaaminen- arviointi- ja kehittämismallin taustamateriaaliin tutustuminen- hankkeen budjetin muutosehdotuksen työstäminen- osallistuminen Diakin järjestämään kansainväliseen Faiths and Community -työpajaan (28.–30.4.)

Toukokuu 2014	<ul style="list-style-type: none"> • Kumppanijärjestövierailu Moniheli (9.5.) • Tiedottaminen: palaveri tiedottajan kanssa (9.5.) • Levittäminen: KULO-hankkeen kevätpahtuma (14.5.) • Levittäminen, tiedonhankinta, verkostoituminen: ETNO-foorumi (15.5.) • Diakin moninaisuus- ja monikulttuurisuustiimi (16.5.) • Levittäminen, tiedonhankinta, yhteistyö: palaveri Pakolaisapu/Järjestöhautomo (21.5.) • Muuta: <ul style="list-style-type: none"> - tiedotus: esitteen painokuntoon saattaminen - juurruttaminen: hankkeen levittäminen Diakin sisällä, yhteiskokous (16.5.) sisällön työstäminen: kyselyn laatiminen ja lähettäminen kumppanijärjestöille - yhteistyö ELY-keskuksen kanssa uskonnollisten yhteisöjen tekemän kotoittamistyön kartoittamisesta
Kesäkuu 2014	<ul style="list-style-type: none"> • Levittäminen, tiedonhankinta, yhteistyö: tapaaminen Monika-naiset, tapaaminen Uudenmaan ELY-keskus (4.6.) • ohjausryhmän 2. kokous (12.6.) • Sisällön työstäminen: kartoittavan kyselyn tarkentavat haastattelut kumppanijärjestöjen kanssa, vastausten analysointi • tiedotus ja viestintä: juliste
Heinäkuu 2014	<ul style="list-style-type: none"> • Sisällön työstäminen: aineiston analysointi • Sisällön työstäminen: tausta-aineiston käsitteleminen • Sisällön työstäminen: projektipäällikön työskentelymatka Lontooseen (13.–20.7.)
Elokuu 2014	<ul style="list-style-type: none"> • Arviointimenetelmän rakentamisen aloittaminen • Tutustuminen olemassa oleviin menetelmiin • Kysely- ja haastatteluaineiston työstäminen • Osallistuminen kulttuuri- ja uskontolukutaidon kurssin suunnitteluun
Syyskuu 2014	<ul style="list-style-type: none"> • Arviointimenetelmän pohjatyöstäminen jatkuu • Tiedottaminen ja levittäminen: <ul style="list-style-type: none"> - Hankkeen esittely ja yhteistyöpalaveri Diakin Oulun toimipiste 4.9. - Projektipäällikkö ReDi-konferenssissa Tukholmassa – kaksi esitystä liittyen 17.–20.9 JYVÄ-hankeeseen, verkostoitumista - palaveri tiedottajan kanssa 5.9. • Sisällön työstäminen: Adam Dinham Helsinkiin 29.9., hankepalaveri
Lokakuu 2014	<ul style="list-style-type: none"> • Arviointimenetelmän työstäminen jatkuu • Työpajatyöskentely 2.–3.10. • keskustelutilaisuus järjestöjen työn arvioinnista 2.10. • hankepalaverit – mukana Adam Dinham 1.–3.10. • Hankkeen esittely ETMU-päivillä 23.–24.10. • Väliraportointi • Ohjausryhmän kokous 27.10. • Kulttuuri- ja uskontolukutaidon koulutuksen aloittaminen
Marraskuu 2014	<ul style="list-style-type: none"> • Arviointimenetelmän työstäminen jatkuu • Osallistuminen Metropolis-konferenssiin Milanossa – esitys, verkostoituminen • Osallistuminen Etelä-Suomen ETNO:n ja pääkaupunkiseudun monikulttuurisuus- ja kotoutumisasiain neuvottelukuntien yhteiskokoukseen 27.11, puhujana Adam Dinham • Hankkeen esittely Mikkelin Mimosassa 11.11. • videoluennon taltiointi uskontolukutaitokoulutukseen 12.11. • APLO-hankkeen loppuseminaari 13.11. • AMIF-info 20.11.

Joulukuu 2014	<ul style="list-style-type: none"> • Arviointimenetelmän työstäminen jatkuu • Tapaaminen HY 2.12. • Sisällön työstäminen, levittäminen, yhteistyö: kumppanijärjestöjen kanssa tehtävä työskentely- ja hyvien käytäntöjen vaihtomatka Lontooseen 3.–5.12. • Osallistuminen ALPO-neuvojien tilaisuuteen 10.12. • Tapaaminen Kirkon ulkomaanavun edustajien kanssa 11.12. • Koulutuspaketin työstäminen
Tammikuu 2015	<ul style="list-style-type: none"> • Hanketiimin oma työpajatyöskentely 21.1. • Koulutuspaketin kokoaminen • Ulkoisten työpajojen kokoaminen
Helmikuu 2015	<ul style="list-style-type: none"> • Pilotointi, havainnointi, yksilöhaastattelut • Materiaalin ja julkaisun suunnittelu • Alueelliset työpajat: Jyväskylä 3.2., Oulu 24.2. • Esitys Yritä ymmärtää -seminaarissa 3.2. Jyväskylässä, mukana Ulla Siirto • Ohjausryhmän kokous 12.2.
Maaliskuu 2015	<ul style="list-style-type: none"> • Pilotointi, havainnointi, yksilöhaastattelut • Materiaalin ja julkaisun suunnittelu • Alueelliset työpajat – Pori 18.3., Turku
Huhtikuu 2015	<ul style="list-style-type: none"> • Pilotointi • Seminaari yhdenvertaisuuslaista 9.4. • Projektipäällikön matka Lontooseen 20.–24.4., materiaalin läpikäyminen Adam Dinhamin kanssa • Materiaalin ja julkaisun kokoaminen • Analysointi ja raportointi
Toukokuu 2015	<ul style="list-style-type: none"> • Alueelliset työpajat: Helsinki • Analysointi ja raportointi • Materiaalin ja julkaisun viimeisteleminen • Tietoa ja taitoa monikulttuuriseen asiakastyöhön -seminaari Porissa 4.5. – esitys uskontolukutaidosta Ulla Siirron kanssa • EMN Lapsen etu maahanmuuttoprosessissa -seminaari 6.5. • Ohjausryhmän kokous 18.5. • SOLID-rahastoseminaari 19.5.
Kesäkuu 2015	<ul style="list-style-type: none"> • Materiaali ja julkaisu valmis • Loppuseminaari 17.6. • Loppuraportointi valmis viimeistään elokuussa 2015

Liite 2. JYVÄ-apurin esimerkkiaineistoa

Kartoitusvaiheen kysymyksiä

- Esimerkki JYVÄ-apurin hyödyntämisestä yhden kuvitteellisen toimijan näkökulmasta
- Esimerkki arviointi- ja kehittämistyön rooleista ja tehtävistä
- Kartoitusvaiheen kysymyksiä

Kulttuuri- ja uskontosensitiivistä arviointi- ja kehittämistyöskentelyä aloitettaessa on tarpeen selvittää mahdollisimman huolellisesti järjestön alkutilanne. Seuraavassa on esimerkkiluettelo kysymyksistä, joiden avulla kartoituksessa voi kerätä käynnistysvaiheessa tärkeää pohjatietoa.

Järjestön perustiedot Nimi Arvot, tarkoitus ja tavoitteet Henkilöstön lukumäärä Vapaaehtoisten lukumäärä Henkilöstön ja vapaaehtoisten ikä-, sukupuoli- ja taustarakenne Toimintamuodot (tarkemmin kohdassa Toiminta) Yhteistyökumppanit ja muut sidosryhmät (tarkemmin kohdassa Yhteistyökumppanit ja sidosryhmät) Rahoituskanavat (tarkemmin kohdassa Rahoittajat)
Järjestön rakenne ja hallinto Miten hallinto on järjestetty (hallitus, johtokunta tms.)? Kuka johtaa päivittäistä toimintaa? Millaisia tehtäviä/rooleja järjestössä on? Millainen työnjako on – kuka tekee mitäkin? Millaisissa tehtävissä vapaaehtoiset toimivat? Millaiset vaikuttamismahdollisuudet järjestön eri toimijoilla on? (esim. työnkuvat, päätökset) Miten naiset, nuoret sekä vammaiset ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt ovat edustettuina järjestön tehtävissä? Miten eri taustatekijät otetaan rekrytoinnissa huomioon? Miten kulttuuriset ja uskonnolliset tekijät näkyvät ja vaikuttavat hallinnossa, tehtävissä/rooleissa jne? Millaisia muutoksia järjestön rakenteessa ja hallinnossa on ollut (millä aikavälillä)?
Järjestöosaaminen Ovatko järjestöosaamisen valmiudet riittävät? Jos ei, niin millaisissa asioissa kaivataan tukea? Miten järjestö täyttää ulkoapäin asetetut vaatimukset (mm. toimintaan vaikuttava lainsäädäntö)? Millaiset tietokanavat ja/tai verkostot järjestöllä on tarvittavan tuen saamiseksi?

Kävijät/palvelujen käyttäjät

Keitä on käynyt/osallistunut toimintaan/ollut asiakkaana (ikä, sukupuoli, tausta)?
Kuinka monta henkilöä on osallistunut toimintaan/käyttänyt palveluita (millä aikavälillä)?
Miten uudet kävijät/asiakkaat ovat löytäneet mukaan (markkinointi, ”puskaradio”, viranomaiset jne.)?
Miten erityisryhmien edustajat ovat edustettuina järjestön kävijöissä/palvelujen käyttäjissä?
Miten kulttuuriset ja uskonnolliset tekijät näkyvät ja vaikuttavat liittyen kävijöihin/palvelujen käyttäjiin?
Miten käyttäjät voivat osallistua toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen, arviointiin?
Onko kävijäkunnassa tapahtunut muutoksia, millaisia (millä aikavälillä)?

Kiinnittyminen paikallisyhteisöön

Mikä on järjestön asema ja paikka paikallisyhteisössä? Tunnettaanko se alueella? Miten ilmenee? Miten järjestö on otettu vastaan?
Miten järjestö tukee kävijöiden kiinnittymistä paikallisyhteisöön?
Miten vuoropuhelu toimii alueen muiden toimijoiden kanssa?
Miten toimintaympäristön naisten, nuorten ja vammaisten henkilöiden tarpeet on huomioitu?
Miten kulttuuriset ja uskonnolliset tekijät näkyvät ja vaikuttavat? Millainen toimintaympäristö on tästä näkökulmasta?
Millaisia muutoksia toimintaympäristössä on tapahtunut (millä aikavälillä)?

Suhde yhteiskuntaan

Mikä on järjestön asema ja näkyvyys laajemmin yhteiskunnassa, esim. valtakunnallisesti?
Miten järjestö on osallistunut vaikuttamistyöhön (esim. kampanjointi, kannanotot jne.)?
Osallistuuko järjestö toiminnallaan naisten, nuorten ja vammaisten henkilöiden aseman vahvistamiseen yhteiskunnassa?
Miten kävijät/asiakkaat osallistuvat vaikuttamistyöhön?
Miten kulttuuriset ja uskonnolliset tekijät näkyvät ja vaikuttavat? Onko esim. järjestön arvopohjalla vaikutusta yhteiskuntasuhteisiin?
Millaisia muutoksia on ollut järjestön suhteessa yhteiskuntaan (millä aikavälillä)?

Toiminta

Millaista toimintaa järjestö tarjoaa?
Kenelle toiminta on tarkoitettu – millaisia ryhmiä on muodostettu?
Miten naisten, nuorten ja vammaisten henkilöiden tarpeet tulevat huomioituiksi toimintaa suunniteltaessa, toteuttaessa ja arvioitaessa?
Miten kävijät voivat itse osallistua toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin?
Miten kulttuuriset ja uskonnolliset tekijät näkyvät ja vaikuttavat toiminnan järjestämisessä?
Millaisia muutoksia toiminnassa on tapahtunut (millä aikavälillä)?

Palaute

Miten järjestössä kerätään palautetta (tavat, tiheys)?
Keneltä palautetta kerätään?
Miksi palautetta kerätään?
Miten palaute dokumentoidaan ja analysoidaan?
Miten palautetta hyödynnetään?
Miten naisten, nuorten ja vammaisten henkilöiden tilanteisiin liittyvät asiat vaikuttavat palautteen keräämiseen/saamiseen?
Miten kulttuuriset ja uskonnolliset tekijät näkyvät ja vaikuttavat palautteen keräämiseen/saamiseen?
Millaisia palautteen keräämiseen/saamiseen liittyviä muutoksia on ollut (millä aikavälillä)?

Tiedottaminen

Miten järjestö tiedottaa toiminnastaan/millaisia tiedotuskanavia käytetään?
Kenelle tiedotus suunnataan?
Miten tiedotuksen vaikuttavuutta mitataan ja seurataan?
Miten naisten, nuorten ja vammaisten henkilöiden tilanteisiin liittyvät asiat vaikuttavat tiedottamiseen?
Miten kulttuuriset ja uskonnolliset tekijät näkyvät ja vaikuttavat tiedottamiseen?
Millaisia muutoksia tiedottamisessa on ollut (millä aikavälillä)?

<p>Kehittäminen Millaisia kehittämistoimia järjestössä on toteutettu? Kenen/keiden toimesta kehittämistoimet on käynnistetty? Ketkä ovat osallistuneet kehittämiseen? Miten kehittämistoimien tuloksia on hyödynnetty? Miten naisten, nuorten ja vammaisten henkilöiden tilanteisiin liittyvät asiat on huomioitu kehittämisessä? Miten kulttuuriset ja uskonnolliset tekijät on huomioitu kehittämisessä?</p>
<p>Yhteistyökumppanit ja sidosryhmät Millaisia yhteistyökumppaneita järjestöllä on? Millainen on sidosryhmäverkosto? Millaista yhteistyö on luonteeltaan (tavat, tiheys)? Onko järjestössä kaivattu lisäystä/vahvistusta kumppanien määrään tai yhteistyön laatuun? Näkyvätkö naisten, nuorten ja vammaisten henkilöiden tilanteisiin liittyvät asiat yhteistyössä kumppanien tai sidosryhmien kanssa toimittaessa? Näkyvätkö kulttuuriset ja/tai uskonnolliset tekijät yhteistyössä kumppanien tai sidosryhmien kanssa toimittaessa? Millaisia muutoksia on yhteistyöhön liittyen ollut (millä aikavälillä)?</p>
<p>Rahoittajat Minkä tyyppisiä rahoittajia järjestön toiminnalla on? Miten rahoittajat ovat valikoituneet? Onko järjestöllä toiveita saada laajennettua rahoituspohjaa? Miten yhteistyö rahoittajien kanssa sujuu? Vaikuttavatko naisten, nuorten ja vammaisten henkilöiden tilanteisiin liittyvät asiat yhteistyöhön rahoittajien kanssa? Vaikuttavatko kulttuuriset ja/tai uskonnolliset tekijät yhteistyöhön rahoittajien kanssa? Millaisia muutoksia rahoitusasioissa on ollut (millä aikavälillä)?</p>

Esimerkki JYVÄ-apurin hyödyntämisestä yhden kuvitteellisen toimijan näkökulmasta

Alkuasetelma

Monisporttis on pieni yhdistys, joka järjestää liikunnallista harrastustoimintaa lapsille. Sen ovat perustaneet viisi vuotta sitten muutaman maahanmuuttajataustaisen perheen vanhemmat, jotka halusivat lisätä naapuruston lasten harrastusmahdollisuuksia lähellä kotia. Vaikka Monisporttiksen ryhmätoimintaan osallistuu myös kantasuomalaisen perheiden lapsia, toiminta on erityisen suosittua maahanmuuttajaperheiden keskuudessa.

Monisporttiksen vetäjät ovat huomanneet, että säännöllinen harrastustoiminta lähiympäristössä edistää maahanmuuttajien kotoutumista monella tavalla: paitsi lapset myös heidän vanhempansa kiinnittyvät yhteisen tekemisen kautta lähiympäristöön ja solmivat tärkeitä ystävyys-suhteita. Kun naapuruston perheet tuntevat toisensa myös keskinäinen vuorovaikutus helpottuu ja asenteetkin voivat muuttua positiivisemmiksi. Asuinalueella on esiintynyt jonkin verran maahanmuuttajiin kohdistunutta syrjivää toimin-

taa. Yhdistyksen edustajat ovat miettineet, voisiko esimerkiksi paikallislehden välityksellä kutsua asukkaita tutustumaan kaikille avoimeen harrastustoimintaan ja siinä samalla naapureihinsa.

Asuinalueelle on viime aikoina muuttanut runsaasti maahanmuuttajaperheitä. Monisporttiksen harrasteryhmillä onkin ollut niin kova kysyntä, että se on ohittanut pienen yhdistyksen toimintaresurssit. Tähän asti yhdistystä on ylläpidetty melko pienimuotoisesti. Nyt yhdistys harkitsee toiminnan laajentamista. Monisporttis haluaisi tarjota jatkossa toimintaa myös nuorille ja perustaa naisille oman ryhmän. Laajempaa toimintaa varten tarvitaan kuitenkin lisää tiloja ja vetäjiä. Yhdistyksen hallituksessa on keskusteltu hankerahoituksen hakemisesta. Toiminnan kasvattaminen kuitenkin pelottaa, koska Monisporttiksen aktiivit ovat epävarmoja osaamisestaan pyörittää isompaa yhdistystä.

Monisporttiksen toiminnassa on mukana monentaustaisia perheitä. Joskus kulttuuriin, uskontoon tai vammaisuuteen liittyvät asiat ovat vaikuttaneet lasten osallistumismahdollisuuksiin ja kohtaajien vuorovaikutukseen. Yhdistyksen edustajat haluaisivatkin tietää enemmän näihin ilmiöihin liittyvistä tekijöistä.

Monisporttis päätti kokeilla JYVÄ-apuria voidakseen arvioida ja kehittää omaa toimintaansa ja osaamistaan. Yhdistyksen tavoitteena on myös oppia paremmin kertomaan rahoittajille ja päättäjille järjestämästään toiminnasta ja sen vaikuttavuudesta.

Yhdistyksessä päätettiin, että seurantaa ja arviointia tehdään mahdollisimman paljon porukalla. Tätä varten koottiin kehittämisryhmä, jossa on mukana edustajat yhdistyksen hallituksesta, harrasteryhmän vetäjistä, vapaaehtoisista ja toimintaan osallistuvien lasten vanhemmista. Liikkeelle lähdettiin kartoittamalla yhdistyksen lähtötilanne. Kartoituksen perusteella laadittiin suunnitelma siitä, mitkä asiat ovat Monisporttiksen erityisen huomion kohteena seurantaan ryhdyttäessä.

Suunnitelman mukaan yhdistys keskittyy seuraamaan ja arvioimaan kehittymistään osaavammaksi kulttuuri- ja uskontosensitiiviseksi kansalais-toimijaksi. Prosessissa pidetään mielessä myös vaikuttavuuden kertominen ulospäin sekä kiinnittyminen erityisesti lähiyhteisöön, mutta myös laajemmin yhteiskuntaan.

Käytännön työskentelyn raamiksi Monisporttiksessä sovittiin seuraavaa: yksi nimetty henkilö tekee huomioita tiiviimmin ja kehittämisryhmä koontuu kerran kuukaudessa keskustelemaan ja kirjaamaan asiat JYVÄ-apuriin. Monisporttiksellä on käytössään mobiililaitte, johon JYVÄ-apuria tukeva sovellus voidaan ladata, jos mallin jatkokehittely mahdollistaa sen toteuttamisen.

On hyvä huomioida, että ensimmäisellä kirjaamiskerralla on tarpeen täyttää taulukkopohjaa huolellisemmin, jotta saadaan muodostettua riittävä kokonaiskuva siitä, missä mennään. Seuraavilla kerroilla täyttäminen voi olla jo valikoidumpaa.

Esimerkki Monisporttiksen seurannan ja arvioinnin kirjaamisesta, kun JYVÄ-apuri otettiin käyttöön:

Perustietojen päivitys – syyskuu 2015

ASIA TAI TOIMINTO	SEURATTAVAT TIEDOT	HUOMIOT
Henkilökunta <ul style="list-style-type: none"> • määrä • tehtävät 	3 ryhmien vetäjät	<ul style="list-style-type: none"> • tempuryhmän vetäjä vaihtunut – uusi aloitti 15.8.
Vapaaehtoiset <ul style="list-style-type: none"> • määrä • tehtävät 	6 ryhmien avustavat tehtävät	<ul style="list-style-type: none"> • tarvittaisiin lisää vapaaehtoisia, varsinkin seikkailuryhmään
Toiminta (määrä ja kuvaus) <ul style="list-style-type: none"> • seikkailuryhmä • satutanssi • tempuryhmä 	8 (5 poikaa, 3 tyttöä) 7 (5 tyttöä, 2 poikaa) 10 (6 poikaa, 4 tyttöä)	<ul style="list-style-type: none"> • paljon kyselyjä kaikkiin ryhmiin • alueella uusia perheitä, joiden kotoutuminen alussa – välillä kielellisiä ja ymmärtämiseen liittyviä haasteita • keskusteltu vanhempien kanssa huivien käytöstä tempuradalla
Muuta <ul style="list-style-type: none"> • yhdistyksen asioita • muutoksia toiminnassa • erityisiä tapahtumia jne. • muuta huomioitavaa 	<ul style="list-style-type: none"> • hallituksen kokous 11.9. • nuorten ryhmä kokeiluun • syystalkoot 20.9. • mainos toiminnasta naapuruston toimintakalenteriin 	<ul style="list-style-type: none"> • kokouskutsut lähetetty • vetäjän rekrytointi! • talkooväen rekrytointi • saadaanko apua mainoksen tekemiseen?

Tavoite: Osaamisen kehittäminen

KRITEERI	TILANNE	HUOMIOT TAI KEHITTÄMISTARPEET
Kulttuurienvälisten toiminta- valmiuksien vahvistuminen – kulttuuri- ja uskontolukutaidon kehittyminen sekä kulttuuris- ten ja uskonnollisten tekijöiden vaikutuksen tunnistamisen parantuminen	<ul style="list-style-type: none"> ryhmätoiminnoissa on mukana monia kulttuuri- ja uskontotaustoja edustavia lapsia vuorovaikutukseen lasten ja perheiden kanssa vaikuttaa yhteisen kielen puuttuminen ja käytäntöjen erilaisuus on pohdittu pukeutumista uskonnon ja toisaalta turvallisuuden kannalta toistuvat kohtaamiset ovat auttaneet tutustumaan ja kommunikoimaan paremmin on otettu käyttöön kuvakortit helpottamaan asioiden selittämistä lapsille ja vanhemmille (mm. välineet, temput) 	<ul style="list-style-type: none"> on tunnistettu monimuotoisuus ja siihen liittyvät haasteet tarvitaan lisää tietoa lasten ja perheiden taustasta sekä kulttuurien ja uskonnon vaikutuksista yhteinen kieli helpottaisi neuvottelua esim. pukeutumiseen liittyvissä asioissa on löydetty jo joitakin ratkaisumalleja – epävarmuuden vähentyminen toistuvien kohtaamisten avulla sekä kuvakorttien hyödyntäminen
Naisiin, nuoriin ja vammaisiin liittyvien erityistarpeiden tunnistaminen	<ul style="list-style-type: none"> naapuruston naiset ja nuoret ovat tuoneet esille toiveen omista ryhmistä – vielä ei ole ollut resursseja niiden perustamiseen yhdistyksen osaaminen naisten ja nuorten ryhmätoiminnan järjestämiseksi ei ole vielä riittävä ryhmätoiminta tukisi kuitenkin näiden ryhmien edustajien kotoutumista vammaisten lasten osallistuminen seikkailuryhmään ei ole ollut mahdollista – on kuitenkin alettu miettiä, miten toiminnan suunnittelussa voisi ottaa esteettömyyden paremmin huomioon 	<ul style="list-style-type: none"> on tunnistettu naisiin, nuoriin ja vammaisiin henkilöihin liittyviä erityistarpeita tarvitaan resursseja toiminnan laajentamiseen tarvitaan lisää tietoa, tukea ja osaamista toiminnan suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi näiden ryhmien tarpeita edellyttävällä tavalla
Vuorovaikutus- ja konfliktinratkaisutaitojen vahvistuminen	<ul style="list-style-type: none"> ryhmien vetäjillä on paljon vuorovaikutukseen ja konfliktinratkaisuun liittyvää osaamista eri vetäjät hallitsevat erilaisia vuorovaikutusta ja konfliktinratkaisemista edistäviä taitoja 	<ul style="list-style-type: none"> vetäjät voivat vielä tehokkaammin jakaa taitojaan keskenään, niin kaikkien osaaminen vahvistuisi entisestään

Järjestöosaamisen vahvistuminen	<ul style="list-style-type: none"> • yhdistystoiminnan perusteet ovat hallussa • hanketoiminta on vielä vierasta 	tarvitaan ohjausta ja tukea hanketoiminnan käynnistämiseksi
Oman työn arvioinnin ja kehittämisen vahvistuminen	<ul style="list-style-type: none"> • yhdistyksen työtä ei ole kehitetty systemaattisesti, toimintaa on muokattu ”lennossa” todettujen tarpeiden mukaan • toiminnan laajentaminen edellyttää myös kehittämistoimien uutta tarkastelua 	<ul style="list-style-type: none"> • on tunnistettu tarve työn kehittämisen vahvistamiselle • sen toteuttamiseen tarvitaan tukea • on otettu käyttöön JYVÄ-apuri tukemaan yhdistyksen arviointi- ja kehittämistyötä

Tavoite: Työn vaikuttavuuden esille nostaminen

KRITEERI	TILANNE	HUOMIOT TAI KEHITTÄMISTARPEET
Vuoropuhelun ja tiedonkulun tehostuminen rahoittajien ja päättäjien kanssa	<ul style="list-style-type: none"> • vuoropuhelu rahoittajien ja päättäjien kanssa on toistaiseksi ollut vähäistä – toimintaa on pyöritetty osallistumismaksuilla, pientä tukea yhdistys on saanut kaupunginosan kehittämishankkeen kautta • toimintaa halutaan nyt laajentaa, joten tarve tehostaa vuoropuhelua on olemassa 	<ul style="list-style-type: none"> • on tiedostettu tarve lisätä vuoropuhelua rahoittajien ja päättäjien kanssa • ennen kuin vaikuttavuutta voidaan esitellä ulospäin ja osoittaa tarve toiminnan rahoittamiselle tarvitaan oman työn ja osaamisen kehittämistä
Vuoropuhelun vahvistuminen muiden toimijoiden kanssa	<ul style="list-style-type: none"> • tähän asti on toimittu hyvin itsenäisesti • vuoropuhelua on käyty jonkin verran kaupunginosan kehittämishankkeen kanssa • alueella toimii joitakin sellaisia toimijoita, joiden kanssa voisi mahdollisesti tehdä yhteistyötä tai jakaa kokemuksia ja ajatuksia esim. siitä, mitä muutoksia on havaittu ja millaiselle toiminnalle olisi tarvetta 	<ul style="list-style-type: none"> • työn vaikuttavuuden esille tuomista auttaa hakeutuminen yhteyteen muiden toimijoiden kanssa • jo olemassa oleva yhteistyö kaupunginosan kehittämishankkeen kanssa voi auttaa alkuun vahvemman verkoston luomisessa • omia vahvuuksia on hyvä oppia tunnistamaan paremmin, jolloin tietoa osaamisesta on helpompi viedä eteenpäin
Mediasuhteiden vahvistuminen	<ul style="list-style-type: none"> • vielä ei ole oltu aktiivisia mediaan päin • alueella toimiva paikallislehti on jo osoittanut kiinnostuksensa toimintaa kohtaan 	<ul style="list-style-type: none"> • paikallislehden kiinnostusta kannattaa hyödyntää • on hyvä kartoittaa, mitä muita medioita voisi lähestyä – mitä alueella seurataan tai mistä voisi olla hyötyä työn vaikuttavuuden osoittamisen kannalta

Vuoropuhelun tehostuminen suuren yleisön kanssa	<ul style="list-style-type: none"> • alueella on esiintynyt syrjivää toimintaa • naapurustossa on suhtauduttu epäluuloisesti yhdistyksen toimintaa kohtaan • on mietitty vuoropuhelun tehostamista paikallislehden välittämän jutun ja tapahtumakutsun avulla 	<ul style="list-style-type: none"> • on tiedostettu tarve lisätä vuoropuhelua suuren yleisön kanssa – naapuruston rooli on tässä tärkeä • tutustumispyrkimyksiä on viety jo eteenpäin • toimiva vuoropuhelu lisää luottamusta ja tiedon eteenpäin viemisen mahdollisuuksia – kannattaa siis miettiä lisää kontaktimahdollisuuksia
Kulttuuriin ja uskontoon liittyvien näkökulmien esiintuominen	<ul style="list-style-type: none"> • toiminnassa on mukana monentaustaisia lapsia ja heidän perheitään • kulttuuriin ja uskontoon liittyvien asioiden kohtaaminen on tuttua • koko ajan tulee esille uusiakin asioita, joihin yritetään löytää sopivia toimintatapoja • kokemusta ja osaamista karttuu koko ajan lisää 	<ul style="list-style-type: none"> • karttuneen kokemuksen ja osaamisen eteenpäin kertominen on tärkeä osa vaikuttavuuden esille tuomista • tarvitaan oman osaamisen ja valmiuksien säännöllistä kartoittamista, jotta tietoa siitä voidaan viedä ymmärrettävässä muodossa eteenpäin
Naisiin, nuoriin ja vammaisiin henkilöihin liittyvien näkökulmien esiintuominen	<ul style="list-style-type: none"> • toiminnassa kohdataan lasten äitejä ja isoäitejä, joista useimmat ovat kotoutujia • myös naapuruston nuorten tilanne on käynyt tutuksi • on huomattu, että sekä naiset että nuoret kaipaavat omaa toimintaa • ryhmätoimintoihin osallistuu vammaisia lapsia, mutta joskus heitä ei ole voinut ottaa mukaan, koska olosuhteita ei ole voitu luoda esteettömiksi 	<ul style="list-style-type: none"> • on tunnistettu useita toiminta-alueen haasteita ja tarpeita, joista on hyvä osata viedä viestiä eteenpäin • vaikuttavuutta on myös mahdollisuus seurata läheltä – naisten, nuorten ja vammaisten henkilöiden osalta on jo huomattu tiettyjä kehittämistä vaativia seikkoja ja siksi voidaan esittää ulospäin konkreettisia resurssitarpeita

Tavoite: Yhteisöön ja yhteiskuntaan kiinnittyminen

KRITEERI	TILANNE	HUOMIOT TAI KEHITTÄMISTARPEET
Paikallisen vaikuttavuuden vahvistuminen	<ul style="list-style-type: none"> • koska yhteistyö muiden toimijoiden kanssa on ollut vielä pientä, ei yhdistyksen vaikuttavuus ole vahva eikä sen toiminta ole tuttua muuta kuin lähinaapurustossa 	<ul style="list-style-type: none"> • paikallisen vaikuttavuuden vahvistuminen edellyttää vuoropuhelun ja yhteistyön lisäämistä • tärkeää on vuoropuhelu myös suuren yleisön kanssa
Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vahvistuminen	<ul style="list-style-type: none"> • yhteiskunnallinen vaikuttavuus on vielä olematonta • yhdistyksen tekemän työn kautta tehdyt huomiot voisivat olla hyödynnettävissä myös valtakunnallisesti 	<ul style="list-style-type: none"> • yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vahvistuminen edellyttää vuoropuhelun ja yhteistyön lisäämistä • tärkeää on huolehtia myös toimivista mediasuhteista

Osallisuuden ja yhtenäisyyden (koheesio) edistämisen tehostuminen – erityinen huomio kulttuurin ja uskonnon vaikutuksiin	<ul style="list-style-type: none"> • toiminnassa kohdataan erikäisiä, eri elämäntilanteissa olevia ja eritaustaisia ihmisiä • yhdistyksellä on karttuvaa tietotaitoa liittyen kulttuurisiin ja uskonnollisiin tekijöihin • yhdistyksellä on siten edellytyksiä toimia osaltaan tehostamassa osallisuuden ja yhtenäisyyden edistämistä 	<ul style="list-style-type: none"> • on tiedostettu oma erityisasema ja edellytykset olla viemässä osallisuuden ja yhtenäisyyden tehostamista eteenpäin • kulttuuriin ja uskontoon liittyvien tekijöiden esille tuominen on erityistaito, jota on hyvä vahvistaa sekä oman oppimisen että paikallisen ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden näkökulmista
Naisiin, nuoriin ja vammaisiin henkilöihin liittyvien asioiden esille tuomisen tehostuminen	<ul style="list-style-type: none"> • toiminnassa kohdataan naisia, nuoria ja vammaisia henkilöitä, joiden elämäntilanne on haastava ja joilla on erityistarpeita • yhdistyksellä on em. kohtaamisiin liittyvää osaamista, jota se voi viedä eteenpäin yhteiseksi hyväksi 	<ul style="list-style-type: none"> • on tiedostettu oma erityisasema ja edellytykset viedä naisiin, nuoriin ja vammaisiin henkilöihin liittyvää tietoa eteenpäin paikallisesti ja yhteiskunnallisesti • tehokas vaikuttaminen edellyttää oman osaamisen ja sen esille tuomisen taitojen vahvistamista
Yhteistyövalmiuksien ja vaikuttamistyön vahvistuminen	<ul style="list-style-type: none"> • on tehty yhteistyötä kaupunginosaan kehittämishankkeen kanssa ja huomattu, että tällä yhteistyöllä on ollut positiivista vaikutusta saada viestiä erilaisuuden kohtaamisesta eteenpäin • tarvitaan lisää yhteistyökumppaneita ja tietoa siitä, miten tärkeiksi koettuihin asioihin voisi mahdollisimman tehokkaasti vaikuttaa laajemminkin 	<ul style="list-style-type: none"> • yhteistyön tuoma lisäarvo vaikuttamistyön onnistumisessa on huomattu ja sitä halutaan hyödyntää tehokkaammin • verkottuminen on tärkeää, mutta sekin vaatii resursseja – vähintään aikaa luoda ja pitää yllä kontakteja • olisi hyvä saada oppia kauemmin vaikuttamistyötä tehneiltä toimijoilta, niin paikallisesti kuin laajemminkin

Tavoite: Yhdenvertaisuuden vahvistaminen

KRITEERI	TILANNE	HUOMIOT TAI KEHITTÄMISTARPEET
Naisten ja nuorten huomioimisen parantuminen – mm. näkyminen henkilöstössä ja toiminnassa	<ul style="list-style-type: none"> • naisia on mukana yhdistyksen toiminnassa • kaksi kolmesta ohjaajasta on naisia • ryhmien toimintaan osallistuu tyttöjä ja poikia • nuoria on välillä ollut apuohjaajina • nuorten toiminnalle on nähty tarve ja sitä halutaan kokeilla 	<ul style="list-style-type: none"> • naisia ja tyttöjä on mukana toiminnassa • on huomattu tarve käynnistää omaa toimintaa nuorille • naisten ja nuorten erityistarpeita ei ole kuitenkaan vielä juurikaan huomioitu • tarvitaan lisää tietoa naisten ja nuorten tilanteeseen liittyvistä asioista

<p>Vammaisten henkilöiden huomioimisen parantuminen – mm. näkyminen henkilössä ja toiminnassa, esteettömyys.</p>	<ul style="list-style-type: none"> vammaisia henkilöitä ei ole ollut mukana yhdistystoiminnassa ryhmiin on osallistunut joitakin vammaisia lapsia halukkuutta osallistua on ollut enemmän kuin on ollut mahdollista tarjota toimintaa erityisryhmien edustajille toimintaympäristö ei ole esteetön, mikä rajoittaa osallistumista 	<ul style="list-style-type: none"> esteettömälle toiminnalle on tilausta on tiedostettu tarve ottaa vammaiset henkilöt huomioon toimintaa suunniteltaessa ja tarjottaessa tarvitaan lisää tietoa vammaisuudesta ja esteettömyydestä
<p>Järjestön sisäisten vaikutusmahdollisuuksien lisääntyminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> pienessä yhdistyksessä on ollut helppo sopia asioita yhdessä ja keskustella esim. linjauksista ja toimintatavoista ryhmien ohjaajat ovat voineet jonkin verran vaikuttaa esim. työnkuviinsa 	<ul style="list-style-type: none"> toiminnan laajentuessa täytyy tiedonkulkuun ja sisäisten vaikutusmahdollisuuksien toteutumiseen kiinnittää huomiota järjestelmällisemmin tarvitaan lisää tietoa sisäiseen vaikuttamiseen liittyvistä asioista
<p>Muun moninaisuuden huomioimisen parantuminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> yhdistyksen toimintaympäristö on kulttuurisesti ja uskonnollisesti hyvin monimuotoinen, mikä yritetään ottaa toiminnassa huomioon (mukaan lukien alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus) esim. kulttuurin ja uskonnon vaikutuksista tiedetään jonkin verran, mutta ei tarpeeksi yhdenvertaisen kohtelun perusteista jonkin verran on huomioitu myös ikään, ja vammaisuuteen liittyviä seikkoja muut perusteet eli mielipide, poliittinen toiminta, ammattiyhdistystoiminta, perhesuhteet, terveydentila, seksuaalinen suuntautuminen tai muu henkilöön liittyvä syy ovat jääneet vähemmälle huomiolle, eikä niistä ole kovin paljoa tietoa 	<ul style="list-style-type: none"> yhdenvertaisuutta halutaan periaatteessa tukea on tunnistettu joitakin perusteita, mutta osa on jäänyt vielä huomioimatta tarvitaan lisää tietoa yhdenvertaisen kohtelun perusteista ja yhdistyksen veloitteista ja mahdollisuuksista toteuttaa yhdenvertaisuutta edistäviä käytänteitä toiminnassa
<p>Syrjivien käytäntöjen tunnistamisen parantuminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> yhdistyksen toimintaperiaateisiin kuuluu nollatoleranssi syrjimisen suhteen kaikkia syrjiviä käytäntöjä ei kuitenkaan tunnisteta 	<ul style="list-style-type: none"> periaatteeksi on otettu, ettei syrjivää käytöstä tai käytäntöjä sallita käytännössä syrjivien käytäntöjen tunnistamisessa on parantamisen varaa tarvitaan lisää tietoa syrjinnästä ja siihen puuttumisesta

Monisporttis on pieni ja järjestelmällisemmän kotoutumista edistävän toimintansa alkutaipaleella oleva yhdistys, jonka tiedon tarve on kautta linjan vielä suuri. Myös käsitys siitä, mistä tietoa voi saada, vaatii selvittelyä, samoin kuin kerätyn tiedon analysointi ja hyödyntäminen. Pidempään kotoutumista edistävää työtä tehneen toimijan, jolla on myös ehkä enemmän

kokemusta arviointi- ja kehittämistoiminnasta, työskentely JYVÄ-apurilla muodostuu omanlaisekseen.

Kun kuvitteellinen yhdistyksemme on päässyt vaiheeseen, jossa sen kehittämisyhmä on koonnut yhteen ensimmäisen seurannan tuottaman tiedon, järjestänyt sekä analysoinut sitä ja pohtinut sen hyödyntämismahdollisuuksia, on työskentelyn seuraavana vaiheena konkreettisten kehittämistoimien käynnistäminen. Alla olevaan taulukkoon on koottu JYVÄ-apurin tavoitteiden ja kriteerien mukaisia ajatuksia yhdistyksen kehittämisen seuraavista askelista:

Esimerkki Monisporttiksen seuranta- ja arviointitiedon perusteella sovituita kehittämistoimista:

Näkökulmana kulttuuri- ja uskonnossensitiivisyyden vahvistaminen	Järjestön sisäinen kehittäminen	Kävijät ja asiakkaat	Rahoittajat ja päättäjät	Media ja suuri yleisö
<p>Osaaminen</p>	<p>Mitä ja miten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hankitaan lisää tietoa kulttuurin ja uskonnon vaikutuksista vuorovaikutukseen: hakeudutaan kulttuuri- ja uskontolukutaidon koulutukseen - hankitaan lisää tietoa naisten, nuorten ja vammaisten henkilöiden osallistumisen vahvistamisesta - hankitaan lisää hankeosaamista: tutustutaan esim. Pakolaisavun Järjestöhautomon tarjontaan <p>Kuka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vastuuhenkilö koordinoi - kehittämisryhmä - yhdistyksen hallitus 	<p>Mitä ja miten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hyödynnetään asiakkaiden osaamista ja vertaistoiminnan mahdollisuutta: varmistetaan, että kehittämisryhmässä on hyvä edustus; huolehditaan säännöllisen palautteen palautteesta - osallistetaan, opitaan yhdessä <p>Kuka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vastuuhenkilö koordinoi - kehittämisryhmä - yhdistyksen hallitus - kaikki voivat tehdä ehdotuksia 	<p>Mitä ja miten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - osaamista on jo ja sitä kertyy koko ajan lisää: käytetään tilaisuudet kertoa siitä eteenpäin esim. esimerkkien kautta - perehdytään rahoittajien ja päättäjien ai-neistoihin ja pyritään kontaktiin näiden tahojen kanssa <p>Kuka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - yhdistyksen hallitus - vastuuhenkilö - kehittämisryhmä 	<p>Mitä ja miten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kerrotaan toiminnasta ja kohtaamisista median edustajille: vastataan juttupyynn- töihin, ollaan itse aktiivisia - tarjotaan naapurus- tossa asiantunte- musta kulttuurien ja uskontojen välisistä kohtaamisista (mm. vuorovaikutukseen vaikuttavat tekijät, konfliktitilanteiden hallinta) muiden käyttöön: tehdään toimintaa tutuksi, tuotetaan esimerkki- aineistoa <p>Kuka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kaikki voivat osallistua! - vastuuhenkilö koordinoi - hallitus päättää linjauksista

<p>Vaikuttavuus</p>	<p>Mitä ja miten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lisätään vuoropuhelua muiden toimijoiden kanssa ja vaihdetaan kokemuksia monimuotoisessa ympäristössä toimimisesta - viedään eteenpäin tietoa omista vahvuuksista - haetaan oppia kokeneemmilta toimijoilta <p>Kuka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vastuuhenkilö koordinoi - kehittämisryhmä ja hallitus 	<p>Mitä ja miten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - huolehditaan kävijöiden monipuolisesta osallistumisesta, jotta eri ryhmien edustajien näkökulmat tulevat huomioon otetuiksi - kerätään säännöllistä palautetta: tehdään konkreettisia toimenpiteitä palautteen perusteella <p>Kuka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vastuuhenkilö koordinoi - kehittämisryhmä - hallitus pidetään informoituina 	<p>Mitä ja miten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lisätään vuoropuhelua rahoittajien ja päättäjien kanssa, jotta oman työn vaikuttavuutta voidaan saada tehokkaammin esille: ollaan itse aktiivisia yhteydenotoissa, osallistutaan koulutuksiin ja muihin tilaisuuksiin - kerrotaan aktiivisesti eteenpäin muutoksista alueella ja esille tulleista tarpeista <p>Kuka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hallitus päättää linjauksista - vastuuhenkilö koordinoi - kehittämisryhmä 	<p>Mitä ja miten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - informoidaan mediaa ja suurta yleisöä: kerrotaan esimerkiksi siitä, millaista toimintaa tarjotaan, kenen kanssa työskennellään ja miten työ on vaikuttanut kotoutumista edistävasti - kerrotaan eri kanavia käyttäen (paikallislehti, kaupunginosan kehittämishanke, kirjasto, koulut, päiväkodit jne.), miten kotoutuminen edistää hyviä suhteita ja parantaa alueen viihtyisyyttä kaikkien asukkaiden kannalta <p>Kuka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hallitus päättää linjauksista - vastuuhenkilö koordinoi - kehittämisryhmässä mietitään keinoja
<p>Yhteisö ja yhteiskunta</p>	<p>Mitä ja miten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vahvistetaan näkyvyyttä sekä paikallisesti että valtakunnallisesti: yhteistyön ja tiedotuksen lisääminen - korostetaan omia vahvuusalueita - haetaan oppia kokeneemmilta toimijoilta <p>Kuka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hallitus päättää linjauksista - vastuuhenkilö koordinoi - kehittämisryhmä 	<p>Mitä ja miten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kartoitetaan, keitä kaikkia toimintaan osallistuu: onko kaikille sopivaa toimintaa; onko yhteisössä ryhmiä, joita ei tavoiteta; mitä muutoksia on viime aikoina ollut - selvitetään, millaisia kysymyksiä yhteiskunnallisella tasolla on noussut esille: onko meillä osaamista, jota voimme tarjota myös laajemmin; miten voimme tukea asiakkaiden kotoutumista yhteiskuntaan? <p>Kuka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hallitus - vastuuhenkilö koordinoi - kehittämisryhmä 	<p>Mitä ja miten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - millaista tietoa rahoittajilla ja päättäjillä on meidän alueestamme ja yhteisöstämme: miten voimme kertoa selkeämmin siitä, mitä juuri täällä tapahtuu ja millaisia tarpeita kotoutumisen edistämisen suhteen on olemassa - miten oma toimintamme suhteutuu valtakunnalliseen tilanteeseen: millaisia kotoutumista edistäviä tietotaitotarpeita meillä jo on mitä tietoa voimme itse antaa eteenpäin? <p>Kuka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hallitus - vastuuhenkilö - kehittämisryhmä 	<p>Mitä ja miten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vahvistetaan suhteita paikalliseen mediaan ja tarjotaan juttuja ja ideoita ajankohtaisista aiheista - kuunnellaan suuren yleisön joukosta tulevia kannanottoja: järjestetään tapahtumia ja hakeudutaan vuoropuheluun <p>Kuka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kehittämisryhmä aktiivinen - vastuuhenkilö koordinoi - hallitus päättää suu-remmista linjoista

<p>Yhdenvertaisuus</p>	<p>Mitä ja miten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hankitaan lisää tietoa yhdenvertaisuuslaista ja yhdenvertaisuuden edistämisestä - katsotaan läpi toimintaa ohjaavat toimet ja rakenteet: korjataan tilanne, jos löytyy yhdenvertaisuuden vastaisia seikkoja - tehdään yhdenvertaisuus-suunnitelma <p>Kuka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hallitus päättää - vastuhenkilö koordinoi - kehittämisryhmä - koko yhdistys tulee osallistua! 	<p>Mitä ja miten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mietitään, keitä meillä käy ja millaisia yhdenvertaisuuden toteutumiseen liittyviä seikkoja tulee ottaa huomioon - miten voimme valmistautua kohtaamaan myös uusia asiakkaita ja kävijöitä? <p>Kuka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vastuhenkilö koordinoi - kehittämisryhmä - hallitus tietoinen ja päättää yhdenvert. suunnitelman teosta 	<p>Mitä ja miten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pidetään rahoittajat ja päättäjät informoituina siitä, miten yhdenvertaisen kohtelun toteuttaminen linkittyy kohtaamaamme asiakaskuntaan <p>Kuka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vastuhenkilö koordinoi - kehittämisryhmä - hallitus tietoinen ja päättää linjauksista 	<p>Mitä ja miten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kun on kerätty itselle tietoa, viedään sitä eteenpäin: mitä yhdenvertaisuus tarkoittaa ja miksi se on tärkeää; miksi väliillä tarvitaan positiivista erityiskohtelua <p>Kuka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vastuhenkilö koordinoi - kehittämisryhmä - hallitus tietoinen ja päättää linjauksista
-------------------------------	---	---	---	---

Esimerkki arviointi- ja kehittämistyön rooleista ja tehtävistä

JYVÄ-apurin lähtöajatuksena on ollut, että arviointi- ja kehittämistyötä voidaan tehdä yhdessä. Aina tämä ei ole ainakaan kaikissa prosessin vaiheissa mahdollista. Yhteistyön voimaa kannattaa kuitenkin hyödyntää aina, kun se on mahdollista. Joka tapauksessa työskentelyprosessille on hyvä nimittää työskentelyä koordinoiva vastuhenkilö. Alla olevaan taulukkoon on koottu yksi esimerkki mahdollisista arviointi- ja kehittämistyöhön osallistuvien rooleista ja tehtävistä.

Vastuuhenkilö henkilö, joka on nimetty vastaamaan arviointi- ja kehittämistyön käytännön toteuttamisesta	Kehittämisryhmä ryhmä, jonka kokoonpano vastaa järjestön rakennetta ja toimintaympäristöä mukana esim. henkilöstöä, vapaaehtoisia, kävijöitä tai asiakkaita
Vastaa arvioinnista ja seurannasta. Seuraa ajankohtaisia tapahtumia sekä jakaa tietoa ja vie osaamista eteenpäin. Toimii välittäjänä ja kutsuu seurantaryhmän koolle.	Seuraa arvioinnin ja kehittämistyön etenemistä. Osallistuu aktiivisesti tiedon jakamiseen ja vaihtoon.
Määrittää kehittämisryhmän kanssa kehittämistyölle asetetut kriteerit ja tavoitteet.	Osallistuu kehittämistyölle asetettujen kriteerien ja tavoitteiden määrittämiseen.
Päätää yhdessä kehittämisryhmän kanssa konkreettisista kehittämistoimista.	Osallistuu konkreettisista kehittämistoimista päättämiseen.
Vastaa yhdessä kehittämisryhmän kanssa kehittämistoimien viemisestä eteenpäin asetettujen tavoitteiden ja sovitun aikataulun mukaisesti.	Osallistuu kehittämistoimien eteenpäin viemiseen yhdessä asetettujen tavoitteiden ja sovitun aikataulun mukaisesti.
Etsii kehittämisryhmän kanssa yhdessä tapoja ja kanavia, miten työskentelyn tueksi tarvittavaa tietoa voi hankkia.	Osallistuu tiedonhankinnan tapojen ja kanavien etsimiseen.
Pysyttelee ajan tasalla järjestön sisäisten asioiden suhteen. Pyrkii tuntemaan henkilöstön, vapaaehtoiset ja kävijät tai asiakkaat. Tietää kuka osaa mitäkin.	Pyrkii pysymään ajan tasalla järjestön asioista ja osaamisresursseista. Jakaa osaltaan tietoa tähän liittyen.
Luo ja ylläpitää suhteita yhteistyökumppaneihin ja sidosryhmiin.	Osallistuu yhteistyökumppani- ja sidosryhmäsuhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen.
Varmistaa, että uudet tulijat perehdytetään myös kehittämistoimien osalta.	Osallistuu osaltaan uusien tulijoiden perehdyttämiseen.
Vastaa kehittämistoimien etenemiseen liittyvän tiedon välittämisestä.	Osallistuu osaltaan kehittämistoimien etenemiseen liittyvän tiedon välittämiseen.
Varmistaa kehittämistoimien jatkuvuuden ja varmistaa, että uusi vastuuhenkilö perehdytetään tehtäviinsä, jos itse siirtyy toisiin tehtäviin.	Osallistuu osaltaan kehittämistoimien jatkuvuuden turvaamiseen.

Liite 3. Raportti JYVÄ-hankkeen Lontoon matkasta

Sari Hammar

Raportti JYVÄ-hankkeen matkasta Lontooseen 3.–7.12.2014

Matkalla mukana:

Sari Hammar, Diak, JYVÄ-hankkeen projektipäällikkö

Jukka-Pekka Fabrin, Martinus-säätiö

Katri Hirvonen, DaisyLadies ry

Riitta Salin, Moniheli ry

Johanna Warius, Vammaisfoorumi ry / Vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus Hilma

Minna Kuivalainen, Uudenmaan ELY-keskus (ei JYVÄn rahoituksella)

Esko Kähkönen, Diak (ei JYVÄn rahoituksella)

Keskiviikko 3.12.2014

Matkalle lähdettiin keskiviikkona iltakoneella kohti Lontoota. Samalla lennolla olivat kaikki matkaohjelmaan osallistuneet paitsi Esko Kähkönen, joka oli matkustanut Lontooseen jo aiemmin. Tilataksi odotti Gatwickin kentällä, jolta jatkoimme hotelliimme Deptford Bridgeen. Yhteinen taksikuljetus tuli edullisemmaksi kuin julkisen liikenteen vaihtoehdot.

Hankeväen kesken (projektipäällikkö ja järjestöjen edustajat) illastimme yhdessä hotellin lähellä. Ruokailun ohessa kävimme läpi matkaohjelmaa sekä matkalle asetettuja odotuksia ja toiveita.

Torstai 4.12.2014

Kokoonnuimme klo 9.30 hotellin aulaan ja kävelimme yliopistolle Goldsmithsiin. Ryhmä oli nyt kokonaisuudessaan koossa. Yliopistolla tapasimme professori Adam Dinhamin, jonka johdolla aloitimme ensimmäisen työpajasessiomme.

Aluksi Adam Dinham kertoi hieman Goldsmithsista sekä päivitti vierailukohteisiin liittyvät asiat ja päivän ohjelman. Hän pahoitteli, että Martha Shaw ja Roger Green olivat estyneet osallistumasta päivän tapaamiseen kiireellisten työmatkojen takia.

Tapaaminen Goldsmithsissa

Lontoon yliopistoon kuuluvan Goldsmithsin opiskelijat muodostavat hyvin monikulttuurisen joukon, jossa mustat ja naiset ovat hyvin edustettuina. Yliopisto sijaitsee alueella, joka on myös kulttuurisesti monimuotoinen. Goldsmiths on collegena maineeltaan jopa radikaali ja sieltä on totuttu saamaan uusia innovatiivisia avauksia. Tämä juontaa juurensa siihen, että college on perustettu aikanaan työläisalueelle, minkä ajatuksena on tarjota myös muille kuin eliitin jäsenille mahdollisuutta saada korkeampaa koulutusta. On oikeastaan todella mielenkiintoista, että nykyään juuri Goldsmithsissa tutkitaan ja opetetaan uskontoon liittyviä kysymyksiä, koska irtiotto kirkon vallasta on aikoinaan ollut yhtenä yliopistotarjonnan laajentamisen suuntaviivoista.

Professori Dinham johtaa Goldsmithsissa Faith and Civil Society Unit -nimistä yksikköä. Siellä toteutetaan sekä akateemista että käytännöllistä tutkimusta. Yksikössä käynnissä olevat hankkeet liittyvät muun muassa uskontojen opetukseen koulussa (religious education, RE), uskontoihin suhteessa mediaan (perusteilla myös Uskonto ja Media -keskus), uskontotietämyksen edistämiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä uskontoihin ja yhteiskunnalliseen yhtenäisyyteen.

Ajankohtaista Britanniassa sekä Goldsmithsin Faith and Civil Society Unit -yksikössä

Britanniassa ajankohtainen puheenaihe liittyen kulttuuriseen monimuotoisuuteen on esimerkiksi ristiriita lakien ja toimeenpanosuunnitelmien välillä (mm. koulujen opetussuunnitelmat). Arvoista ja katsomuksista saati uskonnoista puhutaan vähän. Sellaisissakin yhteyksissä, joissa olisi tarpeen puhua uskonnosta, käytetään mieluummin neutraalimmaksi koettuja termejä, kuten monikulttuurisuus ja koheesio. Kuitenkin kansalliset lait ja kansainväliset sopimukset (esim. EU) kieltävät syrjinnän myös uskonnon perusteel-

la. Ihmiset olisikin saatava keskustelemaan keskenään myös katsomuksiin liittyvistä aiheista.

Adam Dinham painotti, että vuoropuhelun mahdollistamiseksi tarvitaan monenlaista tietoa siitä, miten asioita voidaan viedä rakentavasti eteenpäin. Erilaisten epäkohtien ja kehittämisen paikkojen toteaminen ei riitä. Oikea tapa ei ole myöskään pyrkiä ratkaisemaan ongelmia suoraan lakitasolta. Vuoropuhelun kautta saadaan selville eri ryhmien ja toimijatasojen tarpeet.

Professori Dinham on arvostettu asiantuntija, joka johtaa useita käytännön elämään liittyviä hankkeita, mutta jonka apua pyydetään usein myös yhteiskunnan korkeimmilta tahoilta. Hän muun muassa osallistuu säännöllisesti sekä hallituksen että kirkon johdon järjestämiin kuulemistilaisuuksiin. Viime aikoina hänen ohjelmaansa on kuulunut sekä keskustelu Canterburyn arkkipiispan kanssa että raportointi hallitukselle koskien uskonnon opetukseen liittyvän lain muutosta ja uskonnon käsittelemistä osana ihmisoikeuksia. Poliittisten päättäjien ja muiden vaikuttajien toimien tarkkailu on siksi tärkeää, että kulloinkin vallassa olevat tahot haluavat vaikuttaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin omista lähtökohdistaan käsin.

Faith and Civil Society Unit pyrkii omasta puolestaan edistämään vuoropuhelua järjestämällä avoimia seminaaritilaisuuksia. Näihin tilaisuuksiin kutsutaan eri alojen asiantuntijoita ja kiinnostavia henkilöitä alustamaan ja keskustelemaan sekä keskenään että yleisön kanssa ajankohtaisista aiheista. Kuluvan vuoden teemoina ovat olleet muun muassa uskontojen opetus kouluissa ja korkeakouluissa sekä uskoon ja uskontoihin liittyvät trendit. Tulevia vieraita ovat edustajat poliisista, oikeuslaitoksesta ja kirkosta.

Työpaja 1. Arviointi- ja kehittämismallin työstäminen

Työpajaosuudessa kävimme läpi hankkeen tavoitteisiin liittyviä perusteita ja tähän asti saatua tietoa:

Järjestöillä on usein monia rahoittajatahoja, jolloin niiden pitää myös seurata monen tahon (ja niiden mahdollisten taustatahojen) erilaisia kriteerejä. Trendinä näyttäisi olevan se, että pienimmät toimijat joutuvat koko ajan ahtaammalle. JYVÄssä halutaan erityisesti ottaa huomioon pienimpien tekijöiden asema. Yksi tapa on yhdistyä ja jakaa voimia (rahoitus, vaikuttavuus alueellisesti tai toiminnallisesti), mutta kaikki eivät toisaalta voi tai halua ryhtyä tämänkaltaiseen yhteistyöhön.

JYVÄN mallissa haluamme tuoda esille sen, mitä muuta kuin ulkopuolisten rahoittamaa ja seuraamaa toimintaa järjestöissä tehdään ja kehitetään. Tärkeää on myös sen esille nostaminen, miten kävijät, asiakkaat ja palvelujen käyttäjät kokevat järjestettävän toiminnan.

Nyt järjestöjen edustajat kokevat, että melko suuri kuilu päättäjien ja rahoittajien suuntaan on olemassa. Olisi tarpeen saada tämä kuilu ja sitä tuottavat tekijät todennettua (testit, arvioinnit), jotta voidaan päästä rakentamaan vuoropuheluun sen kaventamiseksi.

Työpajassa keskusteltiin siitä, että hanke voisi järjestää keväällä työpajatilaisuuden, jonne kutsuttaisiin järjestöjen pääasiallisia rahoittajia yhteisen tekemisen ääreen. Näin päästäisiin yhdessä päivittämään tilannetta ja miettimään innovatiivisia ja konkreettisia toimia keskinäisen tiedonvaihdon ja kehittämistoimien edistämiseksi. Työpajassa voisi hyödyntää rotaatiomenetelmää, jotta jokainen taho pääsisi tuomaan esille itselleen olennaisia asioita ja tarpeita. (Tämä tilaisuus ei valitettavasti toteutunut tämän hankekauden aikana. Projektipäällikön lisäys 9.5.2015.)

Oleellista eri toimijoiden ja sektorien välisen yhteistyön ja vuoropuhelun aloittamisessa ja ylläpitämisessä on oikeanlaisen sävyn löytäminen, kun kutsutaan ihmisiä paikalle. Erilaisuudesta sekä erilaisista lähtökohdista ja tulo- ja kulmista voi löytyä ihan uusia tärkeitä avauksia, jos ihmiset pääsevät keskustelun alkuun hyvistä ja paineettomista alkuasetelmista. Community Matters -järjestö (jonka luona vierailimme 5.12.) voisi mahdollisesti olla taho, jonka kanssa kannattaa virittää yhteistyötä rahoittajien kanssa käydyn vuoropuhelun edistämiseksi. Heillä on pitkä kokemus yhteistyöstä päättäjien ja rahoittajien kanssa.

Todettiin, että pienemmän työpajan lisäksi voidaan järjestää vielä yksi laajempi tilaisuus syksyllä 2014 toteutetun arviointi-iltapäivän jatkoksi. (Tämä tilaisuus ei valitettavasti toteutunut tämän hankekauden aikana. Projektipäällikön lisäys 9.5.2015.)

Myös järjestökentän toimijoille tarkoitetut työpajat ovat vuorossa keväällä. Ensimmäinen on sovittu pidettäväksi Jyväskylässä 3. helmikuuta. Näihin työpajoihin kutsutaan alueen kolmannen sektorin toimijoita. He testaavat ja kommentoivat tammikuussa JYVÄN omassa työpajassa koottua arviointi- ja kehittämismallia.

Jatkohankehakemusta ajatellen nyt on oikea aika alkaa neuvotella sopimuksista järjestöjen ja muiden mahdollisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) Kotouttamisen osaamiskeskuksen järjestötoiminnasta vastaava henkilö voisi esimerkiksi olla sellainen taho, johon kannattaa olla yhteydessä. (Järjestöjen kanssa on neuvoteltu jatkohalukkuudesta ja TEM:n Kotouttamisen osaamiskeskusta on tiedotettu hankkeesta. Projektipäällikön lisäys 9.5.2015.)

Työpajan loppupuoli sujui lounaan merkeissä ennen siirtymistä Southalliin. Lounaalla puhe eri toimijoiden välisestä yhteistyöstä jatkui. Lisäksi esille tulivat erilaiset vaihtoehdot kehitettävän mallin muodoista (paperi, sähköinen, mobiili).

Työpaja 2. Southall Black Sisters

Järjestö

Iltapäivän vietimme Southall Black Sisters -järjestön vieraana. Emäntämme Pragna Patel kertoi, että uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton järjestö on perustettu vuonna 1979 toimimaan mustien (termillä ”black” tarkoitetaan tässä yhteydessä aasialaisia ja afrikkalais-karibialaisia) ja vähemmistöissä olevien naisten oikeuksien puolesta. Järjestöllä on alueellisen työnsä ohella asema myös valtakunnallisena vaikuttajana.

Southall Black Sisters -järjestön tavoitteena on nostaa esille kaikenlainen naiseen kohdistuva väkivalta, voimaannuttaa naisia ottamaan elämänsä enemmän omiin käsiin, mahdollistaa heille pelosta vapaa elämä sekä puolustaa naisten ihmisoikeuksia, yhdenvertaisuutta ja vapautta.

Järjestön työskentelymuotoina ovat erilaiset julkiset kampanjat, joiden avulla pyritään paitsi levittämään tietoa eri tahoille myös saamaan lisää tuki- ja palveluja vaikeassa tilanteessa eläville naisille. Järjestöllä on neuvonta-, asianajo- ja resurssikeskus Länsi-Lontoossa. Keskukselta saa kattavaa tukea: asiantuntija-apua, lakiapua, neuvontaa, ohjausta, tukea omaehtoiseen työskentelyyn jne. Palvelua annetaan usealla kielellä. Jos naiset eivät pääse hakemaan apua resurssikeskukselta, työntekijät menevät heidän luokseen. Vaikka järjestön pääasiainen kohderyhmä ovat mustat naiset, apua annetaan kaikille sitä hakeville naisille. Viime vuosina on tukea hakenut useat itäisestä Euroopasta tulevat naiset (mm. Puola ja Bulgaria).

Southall Black Sisters toimii työläistäustaisella alueella. Alueelle syntyi aikanaan intialaisten, karibialaisten ja eteläaasialaisten perustama tehdaskeskittymä. Sinne asettui myös työläisiä, jotka rakensivat Heathrow'n lentokenttää. Levottomuutta on ajan mittaan aiheuttanut sekä tiukoilla oleva talous että eri ryhmittymien välisten suhteiden kiristyminen. Yhteenotot rasististen, anti-rasististen sekä erilaisten poliittisten liittyvien välillä ovat lisänneet jännitteitä. Oman lisänsä ovat tuoneet poliisin väkivaltaiset väliintulot.

Keskiössä ihmisoikeudet ja vähemmistöaseman huomioiminen

Naisten huono tilanne on usein jäänyt muun melskeen seassa huomiotta ja tähän Southall Black Sisters on halunnut tuoda muutosta. Järjestön nimesssä ”black” viittaa myös ihmisoikeuksiin ja vähemmistöaseman huomioimiseen. Se ei halua profiloitua anti-rasistiseksi vaan yhteisöllisyyttä ja solidaarisuutta ajavaksi toimijaksi, joka pyrkii nostamaan esille myös rakenteellisen rasismien. Järjestö luo naisille sellaisen vaihtoehdon järjestää asioitaan, mitä muuten ei ole tarjolla. Southall Black Sisters kamppailee yhdessä naisten kanssa väkivallan lisäksi myös köyhyyttä, asunnottomuutta ja osallisuuden puutetta vastaan. Tukiryhmien avulla kannustetaan naisia auttamaan toinen toisiaan ja löytämään erilaisia omia vahvuuksiaan.

Southall Black Sistersin toiminta-alue on monikulttuurinen ja -uskontoinen. Uskonnolliset yhteisöt voivat usein tarjota monenlaista tukea, mutta naisten elämää ne voivat myös vaikeuttaa. Näin tapahtuu varsinkin siinä tapauksessa, jos yhteisö on hyvin sisäänpäin kääntynyt ja suosii miesten valta-asemaa. Silloin yhteisö voi suojella väkivaltatapauksissakin mieluummin miesjäseniään kuin puuttua naisten kaltoin kohteluun. Tämä asetelma pätee moniin uskontoihin. Järjestö pyrkii osaltaan parantamaan vuoropuhelua eri toimijoiden välillä, ja sen päämääränä on saada myös alueen päättäjät ja uskonnollisten yhteisöjen johtajat tekemään parempaa yhteistyötä naisia koskevissa asioissa. Työntekijät ovat huomanneet, että erityisesti 11.9.2001 terroritekojen jälkeen uskontoon liittyvät asiat ovat vieneet paljon huomiota ja energiaa sekä aiheuttaneet epäluuloisuutta.

Vaikuttamistyön suuntaviivat – tapauskohtaisten lähestymistapojen hyödyntäminen

Vaikuttamistyössä on tärkeää päästä keskusteluyhteyteen päättäjien, avainhenkilöiden ja median kanssa. Southall Black Sister -järjestöllä on jo vankka kokemus siitä, miten eri sidosryhmien jäseniä on hyvä lähestyä. Eri asioihin tarvitaan myös erilaisia lähestymistapoja, ja onkin tärkeää punnita, milloin on parempi tehdä lähityötä ja milloin taas hyödyntää maanlaajuista kampanjointia. Vuosien varrella ulostulokanavat ovat monipuolistuneet ja esimerkiksi sosiaalista mediaa hyödynnetään ahkerasti. Silti usein tärkeintä on yhteistyö paikallisten ja alueellisten poliitikkojen ja median edustajien kanssa. Kun halutaan saada aikaan ”paljon melua”, ministeriötason vaikuttaminen on silloin kuitenkin paikallaan. Järjestöllä on jo vankka maine, ja sen kyky tuoda asioita esille tiedetään. Tämä tietysti aiheuttaa vastapuolella painetta tehdä yhteistyötä.

Järjestö on avustanut esimerkiksi miehensä tappaneita, pitkäaikaista parisuhdeväkivaltaa kokeneita naisia, joille on haluttu saada lieventävät asianaarat huomioon ottavia tuomioita. Nämä äärimmäiset tapaukset ovat sellaisia, joissa mahdollisimman suuri yleisön tuki on tarpeen. Järjestöllä on ollut onnistumisia näissäkin tapauksissa, ja lakimuutokseen se on vaikuttanut muun muassa siinä, että väkivaltaa kokenutta naista ei voi eron jälkeen enää karkottaa maasta yhtä helposti kuin ennen. Myös pakkoavioliitot voidaan nykyään tarvittaessa keskeyttää entistä helpommin.

Toimintaedellytyksistä ja ajan ilmiöistä

Southall Black Sisters -järjestön ajamat asiat eivät ole aina kaikkien mieleen. Järjestö on kokenut uhkailuja, ja sitä vastaan on luotu niin poliittista kuin taloudellistakin painostusta. Järjestön edustaja Pragna Patel sanoi, että hänen mielestään nyt eletään hyvin vaikeita aikoja, monessa suhteessa jopa hankalampia kuin 1970-luvulla. Silloin ilmassa oli sentään optimismia, vaikka asiat olivat monella tapaa huonosti. Nyt ihmiset voivat usein kokonaisvaltaisesti pahoin ja poliittinen ilmapiirikin on pientä ihmistä syrjivä. Yhteisöllisyys ja yhteistoiminta kärsivät ajan trendeistä. Tämä näkyy siinä, että rahoitusta on yhä vaikeampaa saada, tukipalveluja ajetaan alas ja uhka-

na on menettää jo saavutettuja voittoja. Samalla esimerkiksi uskonnollinen fundamentalismi kasvaa. Naisten asema on taas uhattuna monelta suunnalta.

Rahoituksen suhteen Southall Black Sisters -järjestöllä on joitakin odotuksia. Rahaa ollaan valmiita ottamaan vastaan sellaisilta tahoilta, joiden rahoitukselle asettamat ehdot eivät sodi järjestön omia periaatteita vastaan. Tärkeitä arvoja ovat moninaisuuden kunnioittaminen sekä oikeudenmukaisuuden ja ihmisoikeuksien edistäminen. Toiminnan suunta on alhaalta ylöspäin, ja johtoajatukseksi on se, että ihmiset voivat yhdessä toimimalla edistää yleisinhimillisiä oikeuksia.

Kukaan ei voi puhua kaikkien puolesta, minkä vuoksi järjestö haluaa edistää ihmisten omien kokemusten esille tuloa ja niiden kertomista heidän omalla äänellään. Tavoitteena on korostaa yhteisiä kokemuksia enemmän kuin juuttua erilaisuuden näkemiseen. Voimaannuttaminen ei ole läntisen maailman etuoikeus – toimivia yhteistyön ja vertaistoiminnan malleja löytyy useasta kulttuuripiiristä. Vire yhteistoimintaan ja auttamiseen voi olla uskonnollinen tai maallinen. Sillä ei Southall Black Sisters -järjestön toiminnassa ole väliä. Pääasia on, että ihmiset, jotka tarvitsevat tukea, voivat sitä saada.

Perjantai 5.12.2014

Työpaja 3. Community Matters

Perjantaina oli vuorossa Community Matters -järjestöön tutustuminen Angelin metroaseman läheisyydessä. Siellä meidät toivotti tervetulleeksi toiminnanjohtaja (Director of Enterprice) Richard Bridge.

Järjestö

Community Matters on jo 70-vuotias, kansallisesti toimiva lähidemokrati-aa edistävä organisaatio. Se tukee vapaaehtoisuutta ja yhteisöllisyyttä pääasiassa naapurustotasolla. Organisaation tavoitteena on saada paikallisyhteisön jäsenet aktivoitumaan ja ottamaan yhdessä vastuuta oman ympäristönsä asioista.

Community Mattersin visiona on elävä, kestävä ja vieraanvarainen lähiympäristö, jonka jokaisella jäsenellä on oma, sopiva ja mieluinen paikkansa. Tätä visiota pyritään toteuttamaan tarjoamalla neuvoja ja resursseja sekä

antamalla ohjausta, koulutusta ja konsultaatiota kaupunginosa- ja lähialueorganisaatioille Englannissa ja Walesissa (engl. community, esim. Lontoon eri kaupunkipiirit). Lisäksi tarjotaan kampanjointiresursseja sekä tukea laki- ja sääntöasioissa, jotta yhteisöjen kannanotot tulisivat mahdollisimman hyvin kuulluiksi. Organisaatio tuottaa monenlaista tukimateriaalia, ja se on panostanut paljon arviointiin liittyviin tuotteisiin. Osa materiaalista on maksullista. Yhteisöt voivat liittyä Community Mattersin jäseniksi, jolloin ne saavat tiettyjä etuja, kuten pääsyn em. materiaaleihin.

Eri toimijoiden välinen yhteistyö – alueiden ominaispiirteet huomioon

Tässä työpajassa keskusteltiin muun muassa yhteistyöstä uskonnollisten yhteisöjen auktoriteettien, rahoittajatahojen sekä poliittisten päättäjien kanssa. Tärkeää on miettiä, miten eri tahojen edustajien kanssa käyttäytytään ja miten puhutaan. Edelleen kannattaa miettiä, miten kukin taho saadaan parhaiten sitoutettua mukaan yhteiseen toimintaan.

Oleellista on oman alueen ominaispiirteiden ja tarpeiden tunnistaminen (omien markkinoiden tunnistaminen ja ymmärtäminen). Tähän liittyy myös sen huomioon ottaminen, että jokaisella alueella asuu ja toimii erilaisia ihmisiä: eri-ikäisiä, erilaisissa elämäntilanteissa olevia ja erilaisista asioista kiinnostuneita. Toimintoja ja kehittämistoimia kannattaa siis pilkkoa ja miettiä kokonaisuuden rakentamista pienemmistä paloista.

Yhteissuunnittelu ja kehittävy-muotoilu (co-design) on usein hyvä tapa sitouttaa ja innostaa yhteistoimintaan. Mukaan yhteisöjen ja alueiden kehittämiseen tulisi saada kaikki eri sektorit ja toimijat, myös valtio ja yksityissektorin yritykset. Varsinkin viranomaiset voivat kuitenkin suhtautua varauksellisesti tämän kaltaiseen toimintaan. Syynä voi olla esimerkiksi valtakysymykset, mutta myös joustavaa toimintaa rajoittava lainsäädäntö. Vakiintuneita tapoja ja rooleja on myös usein hidasta ja hankalaa muuttaa. Haluttomuus keskusteluun voi ilmetä esim. nopealla vetoamisella erilaisiin sääntöihin ja määräyksiin (kansalliset lait, EU-säännöt).

Yhteiskehittävy ja palvelumuotoilu ovat kuitenkin tulossa mukaan yhä voimakkaammin myös viranomaisyhteistyöhön. Suomessa esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön Kotouttamisen osaamiskeskuksen toiminnan suunnittelussa hyödynnetään Aalto-yliopiston palvelumuotoilun asiantuntemusta.

Yhdessä suunniteltujen ja toteutettujen palvelujen avulla tähdätään viimekädessä paitsi palvelujen vastaavuuteen tarpeeseen nähden, myös toimintojen tehokkuuden lisäämiseen ja säästämiseen. Tämä kiinnostaa tietysti viranomaisiakin. Keskustelua onkin hyvä viedä sellaiseen suuntaan, että eri osapuolien intressit tulevat selkeästi esille.

Uskontotaustaiset yhteisöt samalla viivalla

Community Mattersin kokemusten mukaan työskentely uskontotaustaisten yhteisöjen kanssa ei ole sen hankalampaa kuin muidenkaan. Kaikkia tahoja tarvitaan työskentelemään yhteiseksi hyväksi. Kysymys on siitä, miten saadaan aikaan toimivaa vuoropuhelua, jotta erilaisuus voi muuttua koheesion suuntaan. Ensiksi tulee kartoittaa tarpeet ja sitten miettiä mahdollisuuksia niihin vastaamiseksi. Jokainen organisaatio ja taho tulee saada pohtimaan tätä.

Kun halutaan vaikuttaa johonkin tiettyyn tahoan, on hyvä tietää jotain heidän tarpeistaan ja kehittämideoistaan. Nämä voidaan sitten ottaa huomioon yhteistyötä ja yhteistoimintaa ehdotettaessa. Tämä helpottaa omia interventiosuunnitelmia.

Arvioinnin ja kehittämisen lähtökohdat

Arvioinnin ja kehittämisen edistämisessä tärkeää on sopivien menetelmien valinta: miten kerätään tietoa ja muuta aineistoa, millaisia mittareita voidaan hyödyntää esim. sosiaalisten arvojen mittaamisessa, mitkä ovat avaintavoitteet, miten henkilöstö ja vapaaehtoiset otetaan mukaan jne. (listaus mitä, miten, miksi). Pitää päättää myös siitä, haetaanko nopeita vai pidemmän tähtäimen tuloksia. Esimerkiksi osallistavat menetelmät ovat hyvin käyttökelpoisia, mutta on hyvä muistaa, että niiden hyödyntäminen vaatii aikaa ja saadut tulokset näkyvät vasta vähitellen. Samalla kun arviointia ja kehittämistä tehdään, tulee miettiä myös niitä keinoja, miten toiminta saadaan näkyväksi eli miten tietoa edistymisestä ja vaikuttavuudesta viedään laajemmin eteenpäin. Huomioon tulee ottaa myös se, miten kehittämistoimet vaikuttavat toimijoiden muuhun toimintaan. Millaisia ”tarinoita” kerrotaan, kuka toimii puhemiehenä?

VISIBLE

Community Mattersin toimesta on kehitetty VISIBLE-niminen työkalu, jonka avulla toimijat voivat arvioida ja kehittää toimintaansa. Tämä väline on ollut pohjana myös More than measurement -hankkeen työssä, joka puolestaan on JYVÄ-hankkeen kehitystyön mallina. VISIBLE on lähestymistapa, jonka avulla pyritään edistämään laatua ja parhaita käytäntöjä lähiyhteisöissä. Siihen sisältyy sekä aktiivisen toiminnan vaihe että tätä pohjustava kartoitus.

VISIBLE-väline koostuu seuraavista seitsemästä periaatteesta:

- a Voice – to represent issues of local concern
- an Independent and politically neutral organisation
- a Service provider for local people
- an Initiator of projects to meet locally identified needs
- a Builder of partnerships with other local organisations and groups
- a strong Local network of people and organisations
- a way to Engage local people to become active in their communities.

VISIBLE-työkalu koostuu erilaisista moduuleista, joista osa on yhteisiä, mutta suurin osa on eriytyneitä toimijatahon tarpeiden ja tilanteiden mukaan. Peruslähtökohtana on, että käytetään hyväksi kunkin omia vahvuuksia, minkä päälle aletaan rakentaa entistä parempia toimintatapoja.

Peruskysymyksiä ovat mm. seuraavat: miten aktiviteetit vastaavat tavoitteisiin, miten toiminta vastaa alueen tavoitteisiin ja tarpeisiin, miten saavutetaan parempi vastaavuus sekä miten toiminnan laatu ja vaikuttavuus voidaan osoittaa. Työkalun tai lähestymistavan avulla pyritään pääsemään mahdollisimman hyvin kiinni kokonaisuuteen. Tämä tarkoittaa sitä, että samanaikaisesti tarkastellaan niin hallintoon, talouteen, palveluihin ja toimintoihin sekä työntekijöihin ja vapaaehtoiisiin liittyviä kysymyksiä. Tavoitteena on luoda eräänlainen ”business plan”, jossa näkyy painotetusti sosiaalinen panos ja yhteisöllinen sitoutuminen. Käytännössä eri toimijat käyttävät VISIBLE-työkalua eri tavoin. Siitä on olemassa sekä virallinen maksullinen versio että kevyempi, suuntaa antava maksuton versio.

Yhteistoiminnan sekä arviointi- ja kehittämistyöskentelyn toteuttaminen

Keskusteltiin siitä, että tarvitaan lisää tutkimusta yhteisöllisten standardien luomisen eduista ja muusta lähiyhteisön vahvistamiseen liittyvistä kysymyksistä.

Miten sitten arviointiin ja kehittämiseen liittyvä toiminta voidaan aloittaa? Olosuhteiden mukaan on hyvä kutsua samaan huoneeseen mahdollisimman monta tahoa, jotka vaikuttavat toimintojen suunnitteluun, toteuttamiseen, rahoittamiseen ja arvioimiseen. Näin voidaan keskustella laajemmin alueen tarpeista ja mahdollisuuksista. Siten kaikki ovat myös paremmin samoin tiedoin varustettuja, mikä helpottaa yhteistyön tekemistä jatkossa. Saman tilan jakaminen tuo esille mahdolliset yhtenevät kiinnostukset ja tarpeet, mutta myös eriävät odotukset. Vuoropuhelu voi johtaa mihin tahansa tai ei mihinkään, mutta vain yhdessäolo ja yhdessä tekeminen voivat selvittää, millaisia vaihtoehtoja yhteistoiminnalle on olemassa.

Kehittämistoiminnassa kohdataan aika ajoin erilaisia haasteita. Tuttua on esimerkiksi se, että joidenkin toimintojen kohderyhmien edustajia on hankala saada mukaan. Ketään ei voi pakottaa yhteistyöhön, mutta voidaan löytää sellaisia tapoja lähestyä ja esittää asioita, että epäluuloinenkin taho kiinnostuu enemmän. Jos keksitään keinoja näyttää konkreettinen tarve ja hyöty, voidaan saavuttaa toivottua lähentymistä. Työskentely on mahdollista vaikkapa radikaalin imaamin johtaman moskeijan toiminnan kehittämiseksi, kunhan päästään sopimaan kehityksen ja vaikuttavuuden suunnasta ja käytettävistä indikaattoreista. Kehittämistöimiin liittyy aina olennaisena osana myös valvonta, jonka avulla tarkastellaan niin tavoitteita, vaatimuksia, laatua kuin muutoksiakin.

Osallisuuden tukeminen

Mitä enemmän voi saada ihmiset itse tekemään ja tuntemaan voivansa vaikuttaa tekeillä oleviin suunnitelmiin sitä parempi. Yksi tapa on järjestää erilaisia toritapahtumia, joissa esitellään vaikkapa palveluja ja kävijät saavat kertoa mielipiteensä siitä, mitkä heidän mielestään ovat toimivia ja mitkä eivät ja mitä muutoksia he haluaisivat elinympäristössään toteutuvan. Joka tapauksessa toiminnan täytyy olla linjassa paikallisten olosuhteiden ja tarpeiden

kanssa. Alueet ovat kuitenkin jatkuvasti muuttuvia ja monikerroksisia, joten kehittämistä täytyy osata katsoa monesta ja monen ryhmän näkökulmasta. Voi olla jokin yleinen kehys, mutta yhteisö itse luo askeleet ja suunnan.

Tarve ja rahoitus

Kuinka erilaista kehittämistoimintaa päästään tekemään riippuu siitäkin, miten vaikeaa tai helppoa on saada resursseja toimintaa varten. Toisaalta valtio ja kunnat ovat kiinnostuneita saamaan kumppaneita hoitamaan lakisääteisiä tehtäviä ja tuottamaan palveluja, mutta rahaa on vaikeaa saada esimerkiksi edunvalvontatyöhön tai muuhun toimintaan, jonka vaikuttavuutta on hankalaa mitata. Taloudellinen taantuma painostaa tekemään enemmän vähemmällä resursseilla, ja niiden jako kiristyy entisestään. Samalla tarve lähidemokratian ja osallisuuden vahvistamiseen kuitenkin kasvaa, kun ihmisten täytyy oppia elämään yhdessä monimuotoistuvassa ympäristössä.

Lounaspalaveri

Adam Dinham vei meidät Community Matters tapaamisen jälkeen lounaalle erittäin mielenkiintoiseen intialaiseen kasvisravintolaan. Ympäristö oli todella inspiroiva jatkaa keskustelua päivän ja koko matkankin teemoista.

Lounaalla käytiin läpi sitä, mitä näin ensivaikutelmana oli jäänyt mielen matkasta. Käyntikohteita pidettiin erinomaisina, ja myös anti hankkeelle oli erittäin hyvä. Saimme kohtaamiemme vierailujen aikana runsaasti mielenkiintoista informaatiota, minkä lisäksi pääsimme pohtimaan yhdessä emäntiemme ja isäntiemme kanssa oleellisia arviointiin ja kehittämiseen liittyviä kysymyksiä.

6.12.2014 Lauantai

Osa matkan osallistujista palasi kotiin jo perjantaina (Riitta Salin ja Jukka-Pekka Fabrin), mutta muut jäivät vielä Lontooseen. Järjestöjen edustajille maksettiin hankkeen puolesta majoitus perjantaihin asti, ja he huolehtivat lisäkustannuksista itse. Lentolipuista ei tullut ylimääräisiä kustannuksia, itse asiassa yli viikonlopun jääneiden liput olivat jonkin verran halvempia.

Projektipäällikölle lauantai oli työpäivä. Se kului lehtitoimittajan kanssa käydyssä viestinvaihdossa (Sana-lehden juttu Etelä-Suomen ETNO:n 27.11.2014 järjestämästä tilaisuudesta, jossa professori Dinham puhui ja jossa JYVÄ-hanke esitteli toimintaansa). Ohjelmassa oli myös ”kulttuurikävely” ja järjestökatsaus. Kulttuurikävely tarkoitti tutustumista joihinkin Lontoon alueisiin ja niiden väestörakenteeseen sekä alueilla toimivaan järjestökenttään. Työskentelyä tuki järjestökatsaus eli erilaisiin järjestömateriaaleihin perehtyminen.

7.12.2014 sunnuntai

Sunnuntaina projektipäällikön aamupäivä vierähti järjestökatsauksen ja eri tahojen kehittelemiin arviointivälineisiin tutustumisen parissa. Kotiinpaluun aika koitti sunnuntai-iltana.

Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja

C Katsauksia ja aineistoja

Sarjassa julkaistaan Diakonia-ammattikorkeakoulun tutkimus-, kehittämis- ja opetustoiminnan tuloksena syntyneitä julkaisuja, esim. työelämän oppimisympäristöistä ja muista projekteista nousevia opinnäytetöitä, oppimateriaaleja, ohjeistuksia sekä seminaari- ja projektiraportteja.

C1 Gothóni, Raili & Pesonen, Marja 1998. Tietopaketti harjoittelusta ja työelämäyhteistyöstä.

C2 Gothóni, Raili & Pesonen, Marja 1998. Tutkiva ammattikäytäntö.

C1 Gothóni, Raili & Pesonen, Marja 1999. Diakin harjoittelukäytännöt ja työelämäyhteistyö.

C4 Tolppi, Reijo 1999. Laadun lähteet verkossa. Kokonaisarviointiraportti 1.

C5 Kinttula, Outi 2001. Laadun lähteet verkossa. Kokonaisarviointiraportti 2.

C6 Kalmari, Arja & Wallenius, Tuula (toim.) 2002. Tuutorin tuki. Opintojen ohjaus ja tuutorointi Diakissa.

C7 Kainulainen, Sakari & Gothóni, Raili & Pesonen, Marja 2002. Kohdi tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten.

C8 Meretmaa, Anne 2002. Supervisor's Handbook.

C9 Kuokkanen, Ritva & Kivirinta, Mervi & Määttänen, Jukka & Ockenström, Leena 2005. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten.

C10 Kuokkanen, Ritva & Kivirinta, Mervi & Määttänen, Jukka & Ockenström, Leena 2007. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. 4. uud.laitos.

C11 Weissenfelt, Kerttu & Läksy, Marja-Liisa & Ruotsalainen, Kari & Haapalainen, Paula 2008. Verkosto arjen työtä tekevien voimavaraksi.

C12 Marttila, Marjaana & Häkkinen, Johanna 2008. POLULLA -projekti – Erityistä tukea ammattikorkeakouluopinnoissaan haasteita kohdanneille.

C13 Vähäkangas, Auli 2008. Aimojen kokemuksia ohjauksesta. Aikuisten monimuoto-opiskelijoiden kokemuksia ohjauksesta kevään 2007 Monikulttuurisuus -opintokokonaisuudessa Diakonia-ammattikorkeakoulun Järvenpään toimipaikassa.

C14 Pesonen, Helena 2008. Omalle yrittäjäuralle maahanmuuttajanainen. Omalle yrittäjäuralle, maahanmuuttajataustaisten naisten yrittäjävalmiuksien kehittämisprojekti 1.8.2006–4.4.2008 loppuraportti.

C15 Jolopainen, Anne & Lind, Kimmo & Niemelä, Jorma 2008. Ammattikorkeakoulut kansalaistoiminnassa.

C16 Eriksson, Elina & Markkanen, Arja & Tast, Marianne (toim.) 2009. Hoitotyön ammattikorkeakoulutuksen ja työelämän yhteinen hanketoiminta – kolmen ammattikorkeakoulun näkökulma.

C17 Eerola-Ockenström, Leena & Kalmari, Arja & Kivirinta, Mervi (toim.) 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. 5. uud.laitos.

C18 Eitakari, Liisa (toim.) Monimuotoistuva työelämä 2010. Työyhteisöjen monimuotoistumisprosessi TyöMMe -hankkeen kokemusten perusteella.

C19 Pesonen, Helen & Vihonen, Anu 2010. Maahanmuuttajayrittäjien mentoroinnin käsikirja.

C20 Heusala, Maarit & Kokko, Taina & Marttila, Marjaana. Yhdessä tein -hanke 2009–2011. Opiskelijahyvinvoinnin kehittäminen Uudenmaan alueen ammattikorkeakouluissa.

C21 Ruotsalainen, Kari & Kantele, Liisa 2011. Sairaanhoidosta velkanuovontaan. Pieksämäellä vuosina 1949–1995 valmistuneiden diakonisojen kertomuksia opiskelusta ja työstä.

C22 Meretmaa, Anne 2012. Adventurous decade and more – Diak's partnership in Asia.

C23 Mäkelä, Sanni & Peltonen, Elina 2012. Nuorten vapaaehtoistoiminnan käsikirja.

C24 Jouppila-Kupiainen, Elina & Kammonen, Sirpa & Kirvesniemi, Tiina & Kuru, Tiina & Mikkonen, Helena & Rautasalo, Eija & Utriainen, Seija (toim.) 2013. Voisimmeko yhdessä olla enemmän? Gerontologinen erityisosaaja mukana ikääntyvien ihmisten arjessa.

C25 Katisko, Marja 2013. Maahanmuuttajataustaisten perheiden kokemuksia lastensuojelujärjestelmästä (vain nettijulkaisuna).

C26 Kuvaja-Köllner, Virpi & Steffansson, Marina & Kettunen, Aija 2013. Tieto- ja viestintätekniiikan käyttö, mahdollisuudet ja haasteet terveyden etäseurannassa ja sairauksien ennaltaehkäisyssä. Tuloksia eKylä-hankkeesta Pieksämäellä 2009–2012

C27 Kuvaja-Köllner, Virpi & Steffansson, Marina & Kettunen, Aija 2013. The use, possibilities, and challenges of information and communication technology in remote health monitoring and prevention of illnesses. Results from the EmotionAAL project in Pieksämäki, Finland in 2009–2012 (vain nettijulkaisuna).

C28 Kauppinen, Kirsti, & Neuvonen, Virpi & Rautasalo, Eija (toim.) 2013. Tuokiokin on tärkeä Näkökulmia teknologian hyödyntämiseen heikkokuntoisten ikääntyneiden vuorovaikutuksessa (vain nettijulkaisuna).

C29 Korhonen, Saira & Soininen, Mali (toim.) 2013. Yksilöllisesti vaan ei yksin – kohtaamisia ja keskusteluja vammaisuudesta.

C30 Korhonen, Ulla & Vanhapiha, Elina & Karjalainen, Jari & Kostilainen, Harri & Ahonen Karoliina & Karinsalo, Ritva 2013. Yhteiskunnallisten yritysten Living lab – tukimallia rakentamassa.

C31 Karttunen, Anna & Kettunen, Aija & Piirainen, Keijo 2013. Yhteistyöllä hyvinvointia. Järjestöjen välinen ja järjestö-kuntayhteistyö hyvinvoinnin lisääjänä

C32 Karjalainen, Anna-Liisa & Koistinen, Paula & Kolkka, Marjo & Ylönen, Merja (toim.) 2014. DIAKpeda – kehittämistä, kokeilua ja yhteistä työtä

C33 Radcliffe, David 2014. Spaces of wellbeing. What is so special about special needs art studios?

C34 Moilanen, Hanna & Karjalainen, Jari 2014. Yhteistoiminnasta ratkaisuja – Etelä-Savon yhteiskunnallista yrittäjyyttä rakentamassa.

C35 Piirainen, Keijo & Kettunen, Aija 2015. Arviointi GAS-menetelmän edellytyksistä työllisyyspalveluissa.

C36 Piirainen, Keijo & Kettunen, Aija 2015. Potential for Single-case Evaluation in Employment Services Goal Attainment Scaling Method for Difficult-to-Employ Jobseekers.

C37 Steffansson, Marina & Pulliainen, Marjo & Lappi, Riitta 2015. IKÄIH-MISTEN HYVINVOINTIA RAKENTAMASSA. Hyvinvointipalvelujen järjestämisen uudet mahdollisuudet –hanke.

C38 Vilminko, Sari 2015. Yhteiskunnallinen yrittäjyys Oulun seudulla.

C39 Helminen, Jari (toim.) 2015. Sanoista tekoihin. Osallisuus, kumppanuus ja terveys toiminnan suuntaviivoina.

C40 Karjalainen, Anna-Liisa & Kolkka, Marjo (toim.) 2015. Verkottumista ja vertaiskehittelyä – 10 vuotta tutkimus- ja aluekehitystyötä.

Sarjojen kriteerit

A Tutkimuksia

Sarjassa julkaistaan uutta ja innovatiivista tietoa tuottavia tieteellisiä tutkimuksia Diakonia-ammattikorkeakoulun opetus-, tutkimus- ja kehittämistoiminnan alueilta. Julkaisut ovat lähinnä väitöskirjoja, korkeatasoisia artikkelikokoelmia sekä lisensiaatintutkimuksia.

B Raportteja

Sarjassa julkaistaan henkilökunnan tutkimuksia (lisansiaatintöitä, pro graduja), ansioituneita Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä sekä niiden Diakin kehittämisprojektien raportteja, jotka ovat tuottaneet innovatiivisia ja merkittäviä työelämää kehittäviä tuloksia.

C Katsauksia ja aineistoja

Sarjassa julkaistaan Diakonia-ammattikorkeakoulun tutkimus-, kehittämis- ja opetustoiminnan tuloksena syntyneitä julkaisuja, esim. työelämän oppimisympäristöistä ja muista projekteista nousevia opinnäytetöitä, oppimateriaaleja, ohjeistuksia sekä seminaari- ja projektiraportteja.

D Työpapereita

Sarjassa julkaistaan asiantuntijapuheenvuoroja ja kannanottoja ajankohtaisiin asioihin, erilaisia suunnittelutyön tarpeisiin tehtyjä selvityksiä (esim. laaja projektisuunnitelma) ja projektien väliraportteja. Sarja mahdollistaa kokemusten ja asiantuntijatiedon nopean eteenpäin viemisen.